

บทบรรณาธิการ

บทความที่คัดสรรลงในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ฉบับนี้มีจำนวนหกเรื่องประกอบด้วยบทความด้านสังคมศาสตร์ และภาษาที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของคนในสังคม สำหรับบทความด้านสังคมศาสตร์มีสองบทความได้แก่บทความเรื่อง “จากบริษัทข้ามชาติตะวันตกสู่อิทธิพลจีน: การขยายตัวของอุตสาหกรรมเกษตรกล้วย ผลกระทบและการปรับตัวของท้องถิ่น” และบทความเรื่อง “ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของชุมชนเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” บทความแรกมีความน่าสนใจเนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนตัวเล็กตัวน้อยในท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้อิทธิพลการครอบงำทางเศรษฐกิจการเมืองของชาติตะวันตกและต่อมาคือจีนทั้งในมิติประวัติศาสตร์การเมืองและการพัฒนาด้านเกษตรกรรมสมัยใหม่ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐและคนท้องถิ่น ส่วนบทความที่สองเป็นบทความที่เผยให้เห็นความสามารถและศักยภาพของท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้และพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับท้องถิ่น

สำหรับบทความด้านภาษาในวารสารฉบับนี้มีสี่เรื่องประกอบด้วยเรื่อง “สถานภาพการวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย” บทความเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์” บทความเรื่อง “การรับรู้และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องที่มีต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก” และบทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียนของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ” สามบทความแรกต่างชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้และการสื่อสารของคนในสังคมสมัยใหม่มักอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ และ อินโฟกราฟิก เป็นต้น ในขณะที่บทความสุดท้ายนำเสนอประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้เท่าทันว่าการสร้างกระบวนการคิดเชิงเหตุผลด้วยการมีส่วนร่วมในการอภิปรายถกเถียงในประเด็นต่างๆ ในชั้นเรียน มีความสำคัญมากสำหรับนักศึกษาในการเรียนรู้และการคิดเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม

จากบรรษัทข้ามชาติตะวันตกสู่อิทธิพลจีน: การขยายตัวของ อุตสาหกรรมเกษตรกล้วย ผลกระทบและ การปรับตัวของท้องถิ่น¹

From Western to Chinese Influence: The Banana Industry Expansion, Impacts and Local Adaptability

อรรัญญา ศิริผล²
Aranya Siriphon

บทคัดย่อ

หากสำรวจการปลูกกล้วยในฐานะอุตสาหกรรมเกษตรส่งออกในอดีตถึงปัจจุบัน จะพบว่ากล้วยไม่ใช่ผลไม้เศรษฐกิจเกษตรที่ผลิตเพื่อบริโภคและส่งออกทั่วไป แต่กลับพบชุดความสัมพันธ์เชิงอำนาจผูกโยงประวัติศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศทั่วโลก กล้วยจึงสะท้อน “ความเป็นพี่การเมือง” แห่งการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจที่บรรษัทข้ามชาติตะวันตกแย่งยึดเอาประโยชน์มายาวนาน บทความนี้เริ่มความสนใจจากการปลูกกล้วยในฐานะเศรษฐกิจภาคเกษตรที่กำลังเผชิญกับอิทธิพลจีนผ่านการเคลื่อนย้ายของกลุ่มทุนจีนปลูกกล้วยหอมพันธุ์คาเวนดิช (Cavendish) ในภาคเหนือของไทยและลุ่มน้ำโขง สถานการณ์นี้ถูกตั้งคำถามจากคนท้องถิ่นต่อประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา บทความนี้ใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสารเปรียบเทียบอุตสาหกรรมเกษตรกล้วยของนักลงทุนจีนในลุ่มน้ำโขงกับกรณีศึกษาต่างประเทศในละตินอเมริกา แคริบเบียนและแอฟริกา ซึ่งพบว่า ไม่เพียงอิทธิพลจีนกับการขยายอุตสาหกรรมกล้วยในลุ่มน้ำโขงที่กำลังสร้างผลกระทบต่อสังคมท้องถิ่น

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลจีนกับผลกระทบด้านความมั่นคงทางการท่องเที่ยวและทางการเกษตรในเขตภาคเหนือของไทย” สนับสนุนโดยฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. เดิม) และ “ศูนย์จีน-อุษาคเนย์ศึกษา” (China-Southeast Asian Studies Center – CSC) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. E-mail: aranyas@yahoo.com

เท่านั้น แต่ประวัติศาสตร์การเมืองเรื่องกล้วยได้ชี้ให้เห็นกระบวนการกลุ่มทุนตะวันตกที่ชูดรีดแรงงานและสร้างผลกระทบต่อท้องถิ่นมายาวนาน นอกจากนี้ บทความได้ชี้ให้เห็นแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรท้องถิ่นทวีปต่าง ๆ กับการขยายตัวของอุตสาหกรรมกล้วยกลุ่มทุนตะวันตก ขณะที่กลุ่มทุนจีนและอุตสาหกรรมกล้วยจากจีนที่ขยายตัวในไทยและลุ่มน้ำโขงปัจจุบันก็มีชุดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างทุนแรงงานและการใช้ทรัพยากรเฉพาะ รวมทั้งรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรไทยและในลุ่มน้ำโขงที่ขึ้นกับเงื่อนไขเชิงพื้นที่ เครือข่าย และความรู้

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมเกษตรกรกล้วย, กล้วยคาเวนดิช, อิทธิพลจีน, ผลกระทบท้องถิ่น

Abstract

When exploring banana cultivars, one may employ the theoretical lens of colonial history. When we examine *Cavendish* banana-growing and related global industries, it can be seen that expansion of banana production has not just simply been based only on processing in the fruit economy, but also reflects the political economy of banana cultivation. This termed “economic imperialism”, applies to centuries of western multinational companies acquisitions, supported by western nation- states. This article explores *Cavendish* banana plantations which have expanded recently from China into the Mekong region. By applying documented research for comparison, the article found that the recent banana plantations belonging to Chinese investors are both similar and unique in production systems and the relationship of investors, laborers and resource usages. It also reveals the significant impact of Chinese investors on localities and that it is similar to the impact of western investors.

Keywords: Banana Industry, Cavendish, Chinese Influence, Local Impacts

กล้วย โดยเฉพาะกล้วยหอมพันธุ์คาเวนดิช (*Cavendish*) ไม่ใช่เป็นเพียงการผลิตผลไม้เพื่อส่งออกตอบสนองการบริโภคเท่านั้น แต่หากสำรวจปรากฏการณ์

การปลูกกล้วย และอุตสาหกรรมส่งออกกล้วยในอดีตถึงปัจจุบันกลับพบชุดความสัมพันธ์ผูกโยงกับประวัติศาสตร์ ปมปัญหาระหว่างประเทศ กลายเป็นปัญหาธุรกิจเกษตรเพื่อส่งออกและการบริโภคอาหารของโลก ในทางการเมือง กล้วยยังเป็นภาพสะท้อน “พืชการเมือง” ชนิดหนึ่งที่บริษัทข้ามชาติจากประเทศพัฒนาแล้วแย่งยึดเอาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ทั้งปัญหาสังคม การทุจริตเอาเปรียบแรงงานและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเอาไว้ในประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งยังสะท้อนนัยสำคัญการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจ การไร้ความเป็นธรรมในตลาดการค้าโลกและกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจการเกษตรอีกด้วย

บทความนี้ให้ความสนใจการปลูกกล้วยในฐานะเศรษฐกิจเกษตรที่กำลังเผชิญหน้ากับอิทธิพลเงินผ่านการเคลื่อนย้ายของกลุ่มทุนเงินขนาดกลางจากเมืองใหญ่ในจีนที่นำเงินมาลงทุนในแปลงเกษตรเชิงเดี่ยวปลูกกล้วยหอมพันธุ์ควาเวนดิชในภาคเหนือไทยและในประเทศลุ่มน้ำโขง จากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ผู้เขียนพบว่าปรากฏการณ์ข้างต้นไม่เพียงเกิดขึ้นในกลุ่มน้ำโขงเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นดาดซึ้นทั่วโลกและมีประวัติศาสตร์ยาวนานที่ไม่เพียงพบในกลุ่มทุนเงินเท่านั้น แต่ยังพบกลุ่มบริษัทข้ามชาติตะวันตกที่สร้างผลกระทบในท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก

บทความนี้ใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร โดยศึกษาผลงานนักวิชาการในโลกตะวันตกและประเทศไทย ทบทวนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอุตสาหกรรมปลูกกล้วยในประเทศต่าง ๆ นำกรณีศึกษาจากนักลงทุนตะวันตกในแถบละตินอเมริกา แคริบเบียน แอฟริกาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษานักลงทุนจีนที่เคลื่อนย้ายการปลูกกล้วยจากจีนสู่ลุ่มน้ำโขง ตรวจสอบระบบการผลิตพืชเชิงเดี่ยวแปลงใหญ่ในสายพานอุตสาหกรรม ชุดความสัมพันธ์ทางการผลิตและพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกรท้องถิ่นและการจัดการปัญหาเชิงเปรียบเทียบ บทความนี้เสนอว่า การขยายอุตสาหกรรมกล้วยของนักลงทุนเงินในไทยและลุ่มน้ำโขงปัจจุบันสร้างผลกระทบต่อสังคมลุ่มน้ำโขงไม่แตกต่างไปจากหน้าประวัติศาสตร์การเมืองเรื่องกล้วยของกลุ่มทุนตะวันตก ขณะที่การปรับตัวของเกษตรกรท้องถิ่นในทวีปต่าง ๆ และเกษตรกรไทยก็มีรูปแบบการรับมืออย่างหลากหลาย

บทความแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก นำเสนอประเด็นเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการทุจริตแรงงานและผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านชุดความสัมพันธ์ทางการผลิต ใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมการผลิตกล้วยเพื่อการส่งออกของบริษัทข้ามชาติตะวันตกในแถบละตินอเมริกา แคริบเบียน แอฟริกา ส่วนที่สอง

นำเสนออุตสาหกรรมการผลิตกล้วยเงินในจีนและปัญหาที่เกิดขึ้นในจีนจนขยายตัวเข้าสู่ลุ่มน้ำโขง จากนั้น พิจารณาเปรียบเทียบและนำเสนอรูปแบบการรับมือของท้องถิ่นในเชิงเปรียบเทียบ

อุตสาหกรรมเกษตรกล้วย ประวัติศาสตร์และระบบการผลิตในต่างประเทศ

กล้วยเป็นพืชอันดับสี่ในรายชื่อพืชอาหารโลก และเป็นกลุ่มผลไม้อันดับหนึ่งในอุตสาหกรรมเกษตรส่งออก กล้วยที่ปลูกทั่วไปอันที่จริงมีมากกว่า 300 สายพันธุ์ แต่สำหรับอุตสาหกรรมส่งออกมักปลูก “กล้วยหอมทอง” เช่น สายพันธุ์กรอส มิเชล (Gros Michel) ต่อมาเมื่อเกิดโรคระบาด จึงเกิดสายพันธุ์คาเวนดิช (Cavendish) กล้วยหอมเขียวที่ปลูกเพื่อการค้าระหว่างประเทศในช่วงต่อมา

กล้วยปลูกได้เฉพาะเขตโซนร้อน (Tropical zone) เท่านั้น ทำให้พื้นที่ปลูกกล้วยส่วนใหญ่จึงอยู่ในละตินอเมริกา แคริบเบียน แอฟริกา แปซิฟิก ที่ปลูกเพื่อส่งออกไปยังทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป ระบบการผลิตในอุตสาหกรรมกล้วยระดับโลกมีสองระบบหลักคือ ระบบพืชเชิงเดี่ยวแปลงใหญ่ (Monoculture and Plantation) โดยบริษัท กับระบบเกษตรกรรายย่อยครัวเรือน (Small-holding farmers) ทั้งสองระบบแตกต่างกันในแง่ขนาดเพาะปลูก การใช้แรงงาน ระบบสิทธิในที่ดิน และองค์กรดูแลธุรกิจช่วยประสานระบบการผลิต ขนส่งและการตลาด (Welch, 1996; McCracken, 1998)

ระบบการผลิตเชิงเดี่ยวแปลงใหญ่โดยบริษัท ส่วนใหญ่เกิดขึ้นแถบละตินอเมริกา เป็นอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อส่งออกโดยเฉพาะ ขนาดแปลงตั้งแต่ 20 - 100 ตารางกิโลเมตร (5,000 -25,000 ไร่) ต้องการการลงทุนสูงในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีการจัดการ เช่น ถนน ทางรถไฟ ระบบแหล่งน้ำ การระบายน้ำ สายเคเบิลไฟฟ้า รางส่ง ระบบบรรจุหีบห่อ วิธีการผลิตเช่นนี้ต้องใช้ปัจจัยการผลิตเข้มข้น (ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง พลาสติก เชือก ฯลฯ) เพื่อรักษาผลผลิตต่อพื้นที่ปลูกให้ได้สูงที่สุด โดยคาดการณ์ผลผลิตอย่างน้อย 50-80 ตัน/1 เฮกเตอร์ (2.53 ไร่) Wiley (2008) เรียกระบบนี้ว่า อาณาจักรกล้วย (Banana Empire) มีประวัติศาสตร์ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ทศวรรษ 1880 ที่บริษัท Boston Fruit ของสหรัฐอเมริกา รวมกลุ่มตั้งบริษัทข้ามชาติ United Fruit แสวงหาที่ดินแปลงใหญ่เพื่อเพาะปลูก สร้างทางรถไฟจัดการระบบขนส่งไปท่าเรือและจัดตลาดส่งกลับไปขายในสหรัฐฯ และทวีปอเมริกาเหนือ นับแต่นั้นมา อุตสาหกรรมกล้วยในละตินอเมริกาถูก

ควบคุมโดยบริษัทข้ามชาติอย่าง United Fruit และรายอื่น ๆ ตามมา เช่น Del Monte, Dole, และ Chiquita บริษัทเหล่านี้เริ่มต้นจากการแสวงหาที่ดินเพื่อเพาะปลูกเป็นเป้าหมายแรก จากนั้นประสานรัฐท้องถิ่น จัดการทางป่า สร้างระบบเทคนิคจัดการน้ำ ระบายน้ำ การจัดการแรงงานและการขนส่งที่เริ่มจากที่ดิน เส้นทางรถไฟและเรือเพื่อส่งไปตลาดปลายทางในทวีปอเมริกาเหนือ

ระบบเกษตรแบบครัวเรือน พบในกลุ่มแถบแคริบเบียนและในบางประเทศของละตินอเมริกา เช่น เอกวาดอร์ โคลัมเบีย และเปรู มีลักษณะแตกต่างจากระบบผลิตแปลงใหญ่ เพราะเกษตรกรรายย่อยปลูกในที่ดินตนเอง ใช้วิธีผลิตที่ยั่งยืนมากกว่า ใช้แรงงานครัวเรือนและยังรวมตัวเป็นกลุ่ม เรียกว่า “สมาคมผู้ปลูกกล้วย” (Banana Growers Associations - BGAs) ที่เป็นสถาบันกลางช่วยเหลือเรื่องตลาด รับซื้อผลผลิตโดยตรงจากสมาชิก ช่วยจัดการเรื่องขนส่งและจัดหาปัจจัยการผลิตให้ เช่น สารกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ โดยเกษตรกรสามารถซื้อได้จากสมาคมภายใต้ระบบเครดิตและหักค่าใช้จ่ายหลังได้รับรายได้จากการขายผลผลิตแล้ว ระบบนี้ผลิตได้ประมาณ 8-20 ตัน/ 1 เฮกเตอร์ (2.53 ไร่) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกกล้วยในแคริบเบียนก็ประสบปัญหาความไม่แน่นอนเรื่องอากาศ โรคระบาดและราคาตลาดที่ไม่สามารถควบคุมได้ แม้จะต้องเผชิญกับเงื่อนไขภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ แต่กล้วยภายใต้ระบบนี้ก็ยังเป็นรายได้หลักที่เกษตรกรทำมาหากินมีรายได้ตลอดปี (Welch, 1996)

กล้วยกับการเป็นพืชการเมือง: บริษัทข้ามชาติกับการเมืองระหว่างประเทศ

บริษัทข้ามชาติอย่างน้อย 4 บริษัทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกล้วยมายาวนาน ได้แก่ Chiquita, Dole และ Del Monte จากสหรัฐฯ บริษัท Fyffes จากไอร์แลนด์ และบริษัทในประเทศ เช่น Noboa หรือ Bonita จากเอกวาดอร์ที่ครองตลาดกว่า 90% ของการค้ากล้วยระหว่างประเทศ

กล้วยจากประเทศผู้ส่งออกหลักในละตินอเมริกา (เอกวาดอร์ คอสตาริกา กัวเตมาลา ฮอนดูรัส ปานามา บราซิล เม็กซิโก นิการากัว เวเนซุเอล่า และเปรู) ถูกเรียกว่า กล้วยดอลลาร์ (Dollar bananas) เพราะส่งออกไปยังทวีปอเมริกาเหนือและผลิตโดยบริษัทข้ามชาติจากสหรัฐฯ ขณะที่ประเทศในทวีปแอฟริกา แคริบเบียนและแปซิฟิก (ไอวอรี โคสต์ แคมรูน เซนต์ลูเชีย จาไมกา เบลีซ เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ โดมินีกัน สุรินัม เกรนาดา โซมาเลีย กาบูนเวรดี และมาดากัสการ์) ถูกเรียกว่า

กล้วยแอฟริกัน แคริบเบียนและแปซิฟิก (African Caribbean and Pacific- หรือ ACP bananas) เพราะส่งออกไปยังทวีปยุโรปเป็นหลัก ด้านหนึ่ง ประวัติศาสตร์อาณานิคมมีอิทธิพลต่อเส้นทางประเทศผู้รับซื้อและการสร้างข้อตกลงทางการค้า เช่น กล้วยจากประเทศสุรินัมหรือเบลีซไม่ส่งออกไปยังทวีปอเมริกาเหนือ เพราะทั้งสองประเทศเคยตกเป็นอาณานิคมของยุโรป (McCracken, 1998)

บริษัทข้ามชาติจากสหรัฐฯ และยุโรปลงทุนอุตสาหกรรมกล้วยเพื่อส่งออกในละตินอเมริกาและแอฟริกายาวนาน เกี่ยวโยงกับอิทธิพลการเมืองระหว่างประเทศและมรดกตกทอดอาณานิคม เช่น บริษัท United Fruit ของสหรัฐฯ มักหาโอกาสลงทุนในที่ดินที่ใหม่เพื่อทำแปลงสวนกล้วยขนาดใหญ่ เมื่อไปถึงก็ใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อให้ได้ที่ดินตามเป้าหมาย Kepner และ Soothill (1935) อธิบายการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจที่บริษัทข้ามชาติสหรัฐฯ เข้าไปในละตินอเมริกา ผูกขาดการค้ากล้วยในภูมิภาคผ่านการเป็นเจ้าของที่และหน่วยงานรัฐของสหรัฐฯ แทรกแซงการเมืองในประเทศให้ตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน ในฮอนดูรัสพบว่ากว่า 60 ปีที่สหรัฐฯ ครอบครองพื้นที่ปลูกกล้วยเพื่อป้อนตลาดสหรัฐฯ บริษัทข้ามชาติหลัก นายทุนบริษัทผลไม้อื่น ๆ และรัฐบาลสหรัฐฯ โดยหน่วยงาน CIA ต่างสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารที่รับใช้จักรวรรดินิยมสหรัฐฯ มาตลอดตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ประเทศฮอนดูรัสจึงกลายเป็นที่มาของคำว่า “สาธารณรัฐกล้วย” (Banana Republic) จนกระทั่งปี 2005 รัฐบาลพลเรือนเริ่มพยายามลดทอนอิทธิพลของสหรัฐฯ แต่ในที่สุดก็ถูกทหารยึดอำนาจอีกครั้งในปี 2009 ภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐฯ เช่นเคย

ตัวอย่างของคอสตาริกาเกิดขึ้นในทศวรรษ 1880 เมื่อบริษัท United Fruit ของสหรัฐฯ ได้พื้นที่ขนาดใหญ่ในประเทศแถบละตินอเมริกามาหลายสิบปี จนทศวรรษ 1960 รัฐบาลคอสตาริกาเริ่มกังวลกับการขยายตัวของสวนกล้วยและโรคระบาดตายพราย (Panama Disease) รวมทั้งการใช้พื้นที่ป่าเขตร้อนอย่างไม่สนใจ รัฐบาลคอสตาริกาแก้ปัญหาด้วยการสร้างคู่แข่ง นำบริษัท Standard Fruit (หรือ Dole ปัจจุบัน) เข้ามา แต่ปัญหาอื่นก็ตามมา เมื่อบริษัทเหล่านี้ใช้ยาฆ่าแมลงสารเคมี ยาฆ่าเชื้อราอย่างเข้มข้นไม่แตกต่างกัน ช่วงหลังทศวรรษ 1970 บริษัท Dole, Chiquita, และ Del Monte จากสหรัฐฯ เข้ามาผลิตกล้วยเพื่อส่งออกขยายพื้นที่ปลูกอย่างกว้างขวาง พร้อม ๆ กับรัฐบาลในประเทศก็เปลี่ยนนโยบายหันมาสนับสนุน เช่น Luis Alberto Monge ประธานาธิบดีของคอสตาริกาออกพระราชกฤษฎีกาเพิ่มพื้นที่

การปลูกกล้วยในประเทศจนเกิดปรากฏการณ์ “การขยายตัวของกล้วยที่ไร้การควบคุม” (Uncontrolled banana expansion) เปิดให้บริษัทในและต่างประเทศใช้พื้นที่ป่าเขตร้อนทำการเกษตรส่งออกเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ คอสตาริกา ดังข้อมูลปี 1997 พบการส่งออกเกษตรสูงถึง 59% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดและกล้วยส่งออกมากกว่า 1,044 ล้านตัน/ปีไปยังสหรัฐฯ แต่เศรษฐกิจเติบโตกลับต้องแลกมาด้วยการสูญเสียพื้นที่ป่าเขตร้อนขนาดใหญ่ (Committee on Commodity Problems, 1999 อ้างใน Worobetz, 2000)

ในแถบทะเลแคริบเบียน อุตสาหกรรมส่งออกกล้วยอาจจะมีทิศทางดีกว่าเขตละตินอเมริกา เพราะรูปแบบการผลิตอยู่บนพื้นฐานระบบเกษตรกรรายย่อย ประวัติศาสตร์กว่า 50 ปีของแปลงกล้วยในแคริบเบียนได้รับการพัฒนาโดยชาวอังกฤษ กล้วยกลายเป็นเศรษฐกิจหลักของแถบแคริบเบียนและเกิดการจ้างงานในประเทศ เช่น 50% ของประชากรในหมู่เกาะบริติชวินด์เวิร์ดมีงานทำเพิ่มขึ้นถือเป็น 50% ของรายได้เพื่อการส่งออกของประเทศนี้ อย่างไรก็ตาม ในช่วง 20 ปีให้หลัง เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกกล้วยในหมู่เกาะบริติชวินด์เวิร์ดลดลงมาจาก 27,000 คน เหลือเพียง 3,500 คน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงขึ้น ขณะที่ราคากล้วยในแหล่งผลิตละตินอเมริกาต่ำกว่าความเป็นจริงมาก อีกทั้งปัญหาการลดภาษีนำเข้ากล้วยจากละตินอเมริกาของสหภาพยุโรปในปี 2009 (ภายใต้ระบบตลาดเดียวของสหภาพยุโรป) ทำให้กล้วยราคาถูกลงจากละตินอเมริกาเข้าไปตีตลาดยุโรปได้มากขึ้น เงื่อนไขเหล่านี้ทำให้เกษตรกรรายย่อยแถบแคริบเบียนไม่สามารถแข่งขันกับกล้วยจากบริษัทที่ผลิตในละตินอเมริกาได้

ขณะที่แถบแอฟริกา แม้จะปลูกกล้วยจำนวนมาก แต่การส่งออกกลับน้อย เช่น กาบูเวร์ดีส่งออกเพียง 3.1 % ของตลาดโลกไปยังยุโรป ฝรั่งเศสและอังกฤษ ปลายทศวรรษ 1980 ไอออร์ โคสต์เคยมีเกษตรกรรายย่อยปลูกกล้วยจำนวนมาก แต่ภายหลังการแปรรูปตลาดของรัฐบาลและหลังสหภาพยุโรปทำข้อตกลงการค้าและข้อตกลงเงินจาก WTO ปี 2009 ลดภาษีนำเข้ากล้วยจากกลุ่มประเทศ non-ACP ส่งผลให้ผู้ผลิตกล้วยในแอฟริกา แคริบเบียน และแปซิฟิกได้รับผลกระทบในการแข่งขันกับกล้วยส่งออกราคาถูกจากละตินอเมริกาซึ่งปลูกเป็นแปลงใหญ่โดยบริษัทจากสหรัฐฯ ทำให้เกษตรกรรายย่อยในแอฟริกาลดลงทันที ดังนั้น ทศวรรษ 1990 การผลิตกล้วยในแอฟริกาตะวันตกจึงถูกเปลี่ยนมือจากเกษตรกรรายย่อยไปสู่บริษัทข้ามชาติอย่าง Dole และ Del Monte มีบางประเทศในแอฟริกา เช่น แคมรูน ไอออร์

รี โคสต์ กานาและแคมารูนที่เกษตรกรรายย่อยยังพออยู่ได้ ด้วยการเข้าร่วมโครงการนำร่องของสหภาพยุโรปที่ให้ทุนสนับสนุนเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมผลิตรถกล้วย แต่ก็ยังมีเพียงกานาและแคมารูนเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จพัฒนากล้วยส่งออกตามมาตรฐานการค้าที่เป็นธรรมไปยังตลาดยุโรปได้

อุตสาหกรรมเกษตรกล้วย: จากบริษัทข้ามชาติตะวันตกสู่นักลงทุนจีน

จีนไม่ใช่ผู้ส่งออกกล้วยหลักรายใหญ่ของโลก (เอกวาดอร์ ฟิลิปปินส์ โคลัมเบีย คือ ผู้ส่งออกหลักใหญ่ของโลก (Workman,2020)) แต่จีนถือเป็นผู้ผลิตกล้วยรายใหญ่อันดับสองของโลกในปริมาณ 11 ล้านตัน/ปี รองจากอินเดียที่ผลิตได้ 29 ล้านตัน/ปี (จากค่าเฉลี่ยในปี 2010 และปี 2017)³ ทั้งสองประเทศนี้ผลิตกล้วยเพื่อรองรับตลาดผู้บริโภคในประเทศมากกว่าส่งออก

กล้วยในจีนขยายตัวในทศวรรษ 1980 เริ่มจากปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนิชในพื้นที่แรก ๆ บริเวณมณฑลกวางตุ้ง ต่อมาเกิดโรคเชื้อรา (Fusarium) ระบาดจึงขยายไปเกาะไหหลำ กว่างซี ยูนนาน ดังนั้น พื้นที่ปลูกหลักในจีนจึงอยู่ใน 5 มณฑลเขตร้อน คือ มณฑลกวางตุ้ง กว่างซี เกาะไหหลำ ยูนนาน และฟูเจี้ยน โดยแบ่งเป็น 3 โซนการผลิต คือ *โซนตอนเหนือ* (ยูนนาน กวางตุ้ง กว่างซี) เก็บเกี่ยวเดือนตุลาคมและกุมภาพันธ์ เรียกว่า กล้วยฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาวเพื่อขายช่วงปีใหม่และเทศกาลฤดูใบไม้ผลิของจีน *โซนตอนกลาง* (เกาะไหหลำตอนเหนือ กวางตุ้ง ฟูเจี้ยน) เก็บเกี่ยวช่วงมิถุนายนและตุลาคม มักเรียกว่ากล้วย Zheng Zao (มาจาก Zhengyue หมายถึงผลิตเดือนแรกของฤดูใบไม้ผลิ) รองรับตลาดเทศกาลบะจ่าง (Dragon Boat Festival) ไหว้พระจันทร์และวันชาติจีน และ *โซนใต้/ตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะไหหลำ* เก็บเกี่ยวเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนมิถุนายน เรียกว่า กล้วยนอกฤดู เพราะเก็บเกี่ยวช่วงเวลาแตกต่างจากโซนอื่น (Farquhar, 2012)

ในปี 2010 พบว่า พื้นที่การผลิตกล้วยรวมมี 413,000 เฮกเตอร์ (1.03 ล้านไร่) ได้ผลผลิต 9.85 ล้านตัน แต่เพราะอุตสาหกรรมเกษตรกล้วยมีความไม่แน่นอน

³ โปรดดูข้อมูลเพิ่มเติมที่ <http://www.fao.org/economic/est/est-commodities/bananas/bananafacts/en/#.XQS-hYgzblIU> (สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2562)

จากปัญหาภัยธรรมชาติ (ไม่ว่า โรคศัตรูพืช พายุ และน้ำค้าง) และราคาตลาด (ที่มาจาก การเก็งกำไรและการปล่อยข่าวลือ) ส่งผลให้ปี 2011 พื้นที่เพาะปลูกลดลงเหลือ 370,000 เฮกเตอร์ (936,000 ไร่) ได้ผลผลิต 8 ล้านตัน ขณะที่ความต้องการบริโภคกล้วยในจีนกลับสูงขึ้นทุกปี ในปี 2014 ต้องการบริโภคถึง 12.9 ล้านตันและต่อเนื่องปี 2015 ที่ต้องการบริโภค 12.3 ล้านตัน แต่ผลิตได้เพียง 11.7 ล้านตันในปี 2014 และ 10.8 ล้านตันในปี 2015 สถานการณ์เช่นนี้จึงเริ่มเป็นเงื่อนไขหลักที่นักลงทุนจีนมองหาพื้นที่ปลูกกล้วยใหม่ๆ รองรับตลาดบริโภคกล้วยในจีนที่สูงขึ้น

ตารางที่ 1 แสดงการผลิตและการบริโภคกล้วยของจีนในช่วง 2006-2015

Chinese banana market

In tons	Hectares	Yield/T	Production	% yoy	Import	% yoy	Consumption	P/C	Imp/Cons
2015 (f)	-		10,850,000	-8%	1,465,318	30%	12,315,318	9.07	12%
2014	-		11,790,000	-2%	1,127,168	119%	12,917,168	9.52	9%
2013	-	29.0	12,080,000	11%	514,784	-18%	12,594,784	9.28	4%
2012	412800	26.3	10,845,265	1%	626,060	-24%	11,471,325	8.45	5%
2011	403257	26.5	10,705,740	50%	818,379	111%	11,524,119	8.49	7%
2006	295800	24.1	7,115,277		387,800		7,503,077	5.53	5%

Source: hktcd.com/FAO/Eurostat/

รูปแบบการผลิตและการจัดการอุตสาหกรรมกล้วยในจีน

Farquhar (2012) พบรูปแบบการผลิตกล้วยในจีน 3 รูปแบบหลัก คือ

แบบแรก การผลิตแปลงใหญ่โดยบริษัท ยังถือว่ามีไม่มากนักในจีน เริ่มมาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นกลุ่มบริษัทที่มีแปลงใหญ่ปลูกซ้ำในพื้นที่เดิมต่อเนื่องยาวนาน มีระบบการจัดการที่เข้ามาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มีโรงงานบรรจุกล่อง สายเคเบิลจากสวนสู่โรงงาน มีระบบจัดการน้ำ เทคโนโลยีระบายน้ำและให้ปุ๋ยจากบิ๊มผ่านคอมพิวเตอร์ มีทีมการจัดการและใช้ความรู้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพ บางบริษัทถูกเรียกว่า “บริษัทมังกร” (Dragon Companies) หมายถึงสามารถสร้างชื่อเสียงประสบความสำเร็จมีรายได้ต่อเนื่อง แบบแรกนี้ มีเจ้าหน้าที่ผู้จัดการดูแล มีอาคารสถานที่ แต่ก็พบว่า จ้างแรงงานไม่มากและมักเลือกใช้ระบบเหมาช่วง (Sub-contract) เช่น จ้างผู้จัดการ จ้างคู่แรงงานสามมิตรยา (Worker couples) ที่มีประสบการณ์ดูแลสวนเพื่อลดต้นทุนจ้างพนักงานประจำ

แบบที่สอง การผลิตกล้วยแบบผู้ประกอบการรายย่อยเคลื่อนที่ ถือเป็นกลุ่มหลักปลูกกล้วยในจีนที่เมื่อระบบเศรษฐกิจการเมืองจีนเปิดมากขึ้นหลังทศวรรษ 1980 ประกอบกับมีทุนมากขึ้นจึงเริ่มสร้างระบบจัดการและทำสวนกล้วยในเวลาต่อมา รูปแบบนี้ ขนาดสวนมีตั้งแต่ 3-5 เฮกเตอร์ (6 -12 ไร่) ขึ้นกับการเช่าที่ดินและทุน ผู้ปลูกอาจเป็นเกษตรกรเจ้าของที่ดินหรือนักลงทุนเช่าที่ดินที่เช่าจาก “คณะกรรมการชุมชน” ในชนบท หรือเป็นผู้ประกอบการจากอาชีพอื่น เช่น นักธุรกิจ เห็นโอกาสจากตลาด นักวิชาการเข้าสู่วงการธุรกิจ โดยมีเครือข่ายท้องถิ่นจัดหาที่ดินให้ บางกรณีอาจมีที่ดินและให้นักลงทุนสนับสนุนทุนให้ ระบบนี้ ไม่ว่าผลิตโดยเกษตรกร นักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการมือใหม่มีแผนการผลิตระยะสั้นเพียง 1-3 ปีเท่านั้น ใช้ระบบจัดการผลิตแบบเหมาช่วงตลอดกระบวนการ เช่น จ้างกลุ่มคู่สามีภรรยาผู้มีประสบการณ์เป็น “ผู้จัดการ” ตั้งแต่เริ่มปลูกจนได้ผลผลิต มีทีมแรงงานพร้อมทำงานช่วงเก็บเกี่ยวและเอเยนต์ท้องถิ่นรับผลผลิตส่งถึงตลาด

รูปแบบนี้เองเป็นกลุ่มที่ขยายออกไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น เพราะต้นทุนแรงงานและที่ดินต่ำกว่า ความน่าสนใจของรูปแบบนี้ยังวางอยู่บนระบบสิทธิที่ดินในจีน ซึ่งหลักการทั่วไป สิทธิในที่ดินทั้งหมดเป็นของรัฐ (ในชนบทคือของ “รวมหมู่” ที่ดูแลโดยคณะกรรมการชุมชน) ประชาชนมีเพียง “สิทธิการใช้” ในที่ดินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐผ่านคณะกรรมการชุมชนแต่ละแห่ง (Tejapira, 2019: 65-91) กรณีสวนกล้วยรูปแบบนี้ หากผู้ลงทุนหรือผู้ประกอบการมองหาการเช่าที่ดินจะต้องไปเช่าที่ดินจากคณะกรรมการชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ โดยต้องจ่ายค่าเช่าล่วงหน้ารายปีเงินที่ได้จากการเช่า หากไม่ไหลเข้ากระเป๋าส่วนตัวของกรรมการฯ ก็มักกลับไปสู่ชุมชนเพื่อใช้พัฒนาหมู่บ้าน ที่ผ่านมามีนักธุรกิจจำนวนมากเช่าที่ดินเพื่อเพาะปลูก 1-3 ปีซึ่งมีผลต่อการจัดการที่ดินระยะยาว เพราะบางคนเช่าที่ดินเพาะปลูกรายปีแต่อาจตัดสินใจย้ายไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่เผชิญ เช่น การต่อสัญญาเช่า ราคาตลาด เป็นต้น

แบบที่สาม เกษตรกรรายย่อยครัวเรือน ผลิตบนที่ดินของตัวเองที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการชุมชนรายละ 4-5 ไร่หรือน้อยกว่านั้นตามระบบการจัดสรรที่ดินของรัฐบาลจีน เกษตรกรบางรายปลูกกล้วยเพื่อขายในตลาดท้องถิ่นส่วนมากปลูกผสมผสานกับผักและพืชอาหารที่ใช้ในครัวเรือน บางรายปลูกผสมกับพืชเงินสดอื่น ๆ เช่น มะละกอ แดงโมสลับกับกล้วยระหว่างแปลง แรงงานทั้งหมดใช้

แรงงานครัวเรือน อาจได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มบริษัทแปลงใหญ่บ้าง ขณะที่ระบบการจัดการแปลงและขนส่งไม่แตกต่างไปจากสองแบบข้างต้น ที่อาศัยแรงงานทักษะเฉพาะทำงาน

ระบบการจัดการแรงงานในอุตสาหกรรมกล้วยจีน

ความน่าสนใจของอุตสาหกรรมกล้วยจีน คือ ระบบจัดการแรงงานแบบ “รับเหมาช่วง” เป็นรูปแบบที่พบในการผลิตและจัดการอุตสาหกรรมกล้วยทั้ง 3 ระบบ Farquhar (2012) พบว่า เจ้าของแปลงสวนต่างพึ่งพาการจัดการแรงงานแบบรับเหมาช่วงเป็นหลักที่จ้างคนทำงานทักษะเฉพาะตั้งแต่เริ่มผลิตจนถึงขนส่งสู่ตลาด โดยมีทีมเฉพาะดังนี้

กลุ่มคู่แรงงานสามีภรรยา (Worker couples) ผู้ดูแลแปลงผลิต หมายถึงกลุ่มสามีภรรยาที่แต่งงานและอาจมีลูกช่วยทำงานเช่นสัญญากับเจ้าของสวนหรือผู้ประกอบการ หน้าที่หลัก คือ ดูแลสวนให้ได้ผลผลิตมากที่สุด ในแต่ละวันคู่สามีภรรยาซึ่งพักในสวน ทำงานอย่างใกล้ชิด มีชั่วโมงทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันและรายงานผลให้เจ้าของสวนอย่างต่อเนื่อง มีรายได้มาจาก 2 ส่วน *ส่วนแรก* คือ ค่าจ้างตามทักษะ เช่นสัญญารายปีประมาณ 48,000 หยวน/ 2 คน/ปี) *ส่วนที่สอง* มาจากเงินตามจำนวนกิโลกรัมที่ได้ในแต่ละฤดูเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่ 4 หยวน (20 บาท)/ 10 กิโลกรัม การจ่ายค่าจ้าง คู่สามีภรรยาจะได้เงินล่วงหน้าตลอดทั้งปี จากนั้นหลังเก็บเกี่ยว เมื่อรู้จำนวนกิโลกรัมที่ได้ก็จะนำมาหักเงินที่จ่ายล่วงหน้าหรือจ่ายส่วนต่างที่เหลือทั้งหมด ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเงินมักจ้างคู่สามีภรรยาที่มาจากต่างถิ่น เพราะมีแรงจูงใจทำงานหนัก แรงงานกลุ่มนี้ยังแบ่งปันความเสี่ยงกับผู้ประกอบการที่จะได้เงินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ แต่ขณะเดียวกันก็ได้รับค่าจ้างตามทักษะชำนาญการด้วย

ทีมแรงงาน ผู้ประกอบการเงินอาจจ้างแรงงานท้องถิ่นทำงานเฉพาะเพื่อตั้งสวน เช่น การขุดดิน ตั้ร่อง เป็นต้น แต่ปกติแล้ว ทีมแรงงานในการผลิตกล้วยประกอบด้วย

1) **ทีมแบกหาม (Porter)** แบกหามกล้วยจากแปลงสู่แหล่งล้าง มีสมาชิกทั้งหญิงชาย 10-13 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวจากเมืองอื่นมาทำงานทำช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ทีมนี้อาจรู้จักกับเกษตรกรหรือมองหาเครือข่ายงานที่มีประจำทุก

ปี กลุ่มนี้ต้องแบกหามกล้วยหนักกว่า 20 กิโลกรัมเดินระยะไกลจากสวนสู่แหล่งล้าง มีค่าจ้างประมาณ 3 หยวน/20 กิโลกรัม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเร็วในการเดิน ระยะทาง และชั่วโมงทำงานแต่ละวัน

2) ทีมเอเยนต์ (ท้องถิ่น) (Local Agent) หมายถึง เอเยนต์ที่ถูกจ้างโดยผู้รับซื้อ (Buyers) จากทั่วประเทศจีน ติดต่อบริษัทสั่งซื้อให้หาผลไม้และให้คำแนะนำการบรรจุและจัดส่งโดยรถบรรทุกไปยังผู้รับซื้อเพื่อขายให้แก่ร้านขายส่งอีกทอด (Wholesaler) ทีมนี้ประกอบด้วยคนขับรถ 2 คน คนดูแลความปลอดภัย 1 คน จัดการให้รถบรรทุกขนาด 30 ตัน บรรจุ 2,750 กล่องๆ ละ 10-12 กิโลกรัมส่งกล้วยไปส่งยังแหล่งรับซื้อในมณฑลต่าง ๆ ของจีนให้ได้ภายใน 2.5 วัน เอเยนต์อาจลือกับผู้รับซื้อผลผลิต แต่ไม่ใช่ผู้กำหนดราคา แต่ต้องยอมรับราคาจากผู้รับซื้อในช่วงเก็บเกี่ยวระยะสั้น ส่วนใหญ่มีรายได้ 1,000-1,200 หยวน/คัน/3คน (ทำงาน 1-2.5 วันเพื่อขนส่ง) เอเยนต์กับทีมบรรจุกล่องทำงานร่วมกันโดยได้รับเงินค่าจ้างจากผู้รับซื้อให้จัดหาผลไม้ลงกล่องบรรทุกไปยังผู้รับซื้อเพื่อขายให้แก่ร้านขายส่ง

3) ทีมบรรจุกล่อง (Packing team) ขึ้นอยู่กับขนาดรวมกลุ่มและเนื้องาน กลุ่มนี้ชำนาญการล้างและบรรจุกล่อง มีอุปกรณ์และใช้เครื่องมือของตัวเอง ซึ่งเป็นถึงขนาดใหญ่ล้างกล้วย เครื่องซั่งวัดน้ำหนักและตารางงานที่พร้อมเคลื่อนที่ไปทุกสวน ส่วนใหญ่มีสมาชิกชายหญิงรวม 20 คน มักเป็นหนุ่มสาวจีนที่ไม่ต้องการไปทำงานโรงงานในเมืองใหญ่ เพราะมองว่าแม่ได้เงินมากกว่า แต่ชีวิตในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง กลุ่มนี้ทำงาน 10 ชั่วโมงต่อวัน ได้ค่าจ้าง 1.1 หยวน/กล่อง หรือประมาณคนละ 150 หยวน/คน/วัน นอกจากนี้ เกษตรกรอาจจ้างผู้จัดการ นักเทคนิครับผิดชอบดูแลสวน ให้คำแนะนำแก่แรงงานคู่สามีภรรยาเพิ่มเติมเรื่องการปั๊บน้ำ ระบบน้ำและการพ่นยาเพิ่มเติมด้วย

ระบบแรงงานเงินในเชิงเปรียบเทียบกับแรงงานสวนกล้วยในต่างประเทศที่ทำงาน 10-12 ชั่วโมงทำงาน พบว่า ระบบแรงงานเหมาะสมและการทำงานในสวนกล้วยเงินอาจจะดีสภาพการทำงานดีกว่าในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาภายใต้การควบคุมของบริษัทข้ามชาติ นอกจากนี้ การผลิตกล้วยในรูปแบบที่สามของจีนที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อย แรงงานส่วนใหญ่มาจากครอบครัวหรือแลกเปลี่ยนแรงงานกับสมาชิกครอบครัวอื่น ๆ เพื่อนบ้าน หรือเพื่อน หรืออาจจ้างแรงงานรายวันจากภายนอก จ้างมาทำงานบางประเภท เช่น ขุดดิน เพื่อทำร่อง หรืออื่น ๆ ซึ่งคล้ายกับ

ระบบผลิตแบบเกษตรกรรายย่อยในกลุ่มประเทศแคริบเบียนและบางประเทศในละตินอเมริกา

จากเงินสู่ลุ่มน้ำโขง: อุตสาหกรรมเกษตรกล้วยเงินกับการลงทุนแบบย้ายที่

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า กล้วยในการผลิตแบบที่หนึ่งแปลงใหญ่โดยบริษัท และแบบที่สองที่ผู้ประกอบการรายย่อยของเงินลงทุนในที่ดินเพาะปลูกสะท้อน “ลักษณะทุนนิยมประกอบการแบบจีน” (Huang, 2008) ที่ทำงานแข่งขันและได้รับการสนับสนุนจากรัฐจีน ไม่ว่าจะรัฐปักกิ่งหรือรัฐท้องถิ่นประสานให้เกิดการเคลื่อนย้ายการลงทุนและการผลิตกล้วยจากเงินลงมาสู่เขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขง เงื่อนไขสำคัญ เป็นเพราะความต้องการบริโภคกล้วยในประเทศจีนขยายตัวมากขึ้น ขณะที่พื้นที่เพาะปลูกในจีนไม่เพียงพอและพื้นที่ผลิตจำนวนมากก็ยังประสบปัญหาผลผลิตไม่แน่นอนจากภัยธรรมชาติ ไม่ว่าจะ อากาศเย็น พายุ หรือปัญหาโรคศัตรูพืชและการใช้สารเคมีเข้มข้นจนดินและน้ำเสื่อมโทรม เงื่อนไขเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้นักลงทุนจีนมองหาแหล่งปลูกใหม่ ๆ ส่งผลให้ชายแดนลุ่มน้ำโขงกลายเป็นพื้นที่ใหม่ ของทุนเงินในการใช้ที่ดินตอบสนองธุรกิจดังกล่าว เพราะภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม ภัยธรรมชาติน้อยกว่า และที่สำคัญในเชิงนโยบายของรัฐบาลบางประเทศก็สนับสนุนการลงทุนต่างชาติระยะยาว ให้สิทธิพิเศษด้านภาษีระหว่างจีน-อาเซียน มีค่าแรงและค่าเช่าที่ดินถูกกว่าในเชิงเปรียบเทียบ และมีระบบโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมเชื่อมต่อกับจีนที่สะดวกต่อการขนส่ง เงื่อนไขเหล่านี้ทำให้นักลงทุนจีนค่อย ๆ เคลื่อนเข้ามาลงทุนปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิชมากขึ้นในประเทศลุ่มน้ำโขง อย่างลาว กัมพูชา พม่า และไทย

ยศ สันตสมบัติ (Santasombat, 2019) พบว่า อุตสาหกรรมกล้วยและการขยายตัวของผู้ประกอบการเงินปัจจุบันมีลักษณะพิเศษ 2 ประการ คือ *ประการแรก* ตัวอย่างในลาวเป็นการผลิตแบบ “สวนกล้วยย้ายที่” (Shifting plantation) ที่เมื่อเพาะปลูกจนอิมตัว 6-10 ปี ทรัพยากรดินและน้ำเริ่มเสื่อมโทรมหรือมีปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่น ผู้ประกอบการเงินก็พร้อมย้ายไปที่อื่น องค์กรใด ๆ หากพิจารณาการเคลื่อนย้ายดังกล่าว จะพบว่าสอดคล้องกับระบบการผลิตแบบที่สองในจีนที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็กเงินเช่าที่ดินทำเกษตรย้ายที่ แต่ในจีนการเช่าที่ดินมีระยะสั้นกว่าขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคณะกรรมการชุมชนท้องถิ่น

ประการที่สอง ผู้ประกอบการจีนสวนกล้วยในลาวที่ปลูกแปลงใหญ่ไม่ได้มาจากบริษัทขนาดใหญ่ในจีน แต่กลับมาจากการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็กของจีนร่วมกันเช่าที่ดินติด ๆ กันรวมเป็นแปลงใหญ่ เป็นการเช่าที่ดินจากชาวบ้านในชุมชนที่ไม่ได้มีการกำกับตรวจสอบอย่างเป็นระบบ แสงหาที่ดินระยะสั้นแปลงเล็กนำมารวมกัน ระบบนี้พบว่าช่วยให้ผู้ประกอบการจีนขนาดกลางและเล็กสามารถแข่งขันกับบริษัทใหญ่ได้ เพราะต้นทุนการผลิตต่ำ ลงทุนขนาดเล็กและมีกระบวนการผลิตตั้งแต่การปลูกไปจนถึงแบกหาม บรรจุล่องขึ้นรถบรรทุกขนาด 30 ตันได้ในพื้นที่เพาะปลูก โดยไม่ต้องมีที่พักคนงานหรือโรงเก็บสต็อก การทำแปลงกล้วยเช่นนี้ยังทำให้ผู้ประกอบการจีนเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบกับปัญหาการปนเปื้อนสารเคมี ปัญหาแรงงานหรือคนท้องถิ่นอีกด้วย (Santasombat, 2019: 177)

ส่วนรูปแบบการลงทุนสวนกล้วยของจีนในภาคเหนือไทย (Saiyarod, 2019) จำแนกไว้ 4 รูปแบบ คือ

แบบแรก นักลงทุนขนาดกลางจีนเช่าที่ดินทำสวนเกษตรแปลงใหญ่โดยร่วมทุนกับบริษัทสัญชาติไทย เช่น ตัวอย่างของบริษัทหิงต้าเดิม ยกเลิกกิจการเมื่อพ.ศ. 2558 ปีต่อมาจดทะเบียนใหม่ชื่อบริษัทพญาเม็งรายการเกษตรตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 **แบบที่สอง** เช่าที่ดินขนาดกลางและเล็ก จดทะเบียนบริษัทสัญชาติไทย มีบริษัทในจีนสนับสนุนใกล้ชิด ตัวอย่างของบริษัทชื่อ ไทยจง ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย **แบบที่สาม** เช่าที่ดินขนาดเล็กหรือใช้ที่ดินของตนเอง ดำเนินกิจการโดยชาวไทยและใช้ระบบลูกไร่ในการผลิต ติดต่อประสานการส่งออกไปบริษัทจีนไปยังตลาดจีน ตัวอย่างสวนกล้วยห้วยเกียง และกลุ่มวิสาหกิจกล้วยบ้านช้างไทยแลนด์ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาในฐานะลูกไร่ **แบบที่สี่** กลุ่มผู้ประกอบการจีนเข้ามารับซื้อผลผลิตเกษตรเพื่อส่งออกจีน เริ่มจากรับซื้อลำไยในภาคเหนือรูปแบบ “ล้ง” ที่มีหลากหลายรูปแบบการประกอบการ ไม่ว่าจะ คนไทยร่วมทุนกับผู้ประกอบการจีน หรือคนจีนเช่าล้งต่อจากคนไทยที่ขาดทุน หรือชาวจีนเป็นเจ้าของเอง โดยทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าแบบเหมาสวน ติราคาและวางมัดจำและดำเนินการตามระเบียบการส่งออกของไทย

ผลกระทบจากอุตสาหกรรมเกษตรกล้วยของบริษัทข้ามชาติตะวันตกและจีน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ก็พบว่า มีอย่างน้อย 3 ประเด็นหลักที่มีลักษณะร่วมเป็นผลกระทบสำคัญจากอุตสาหกรรมเกษตรกล้วยจากบริษัทข้ามชาติตะวันตกและจากผู้ประกอบการจีน

ประเด็นแรงงาน อุตสาหกรรมกล้วย แม้จะทำให้เกิดการจ้างงานในประเทศนั้น ๆ แต่การที่บริษัทข้ามชาติตะวันตกควบคุมค่าจ้างแรงงานและกำหนดราคาซื้อขายในตลาด ทำให้การผลิตกล้วยต้องแลงมาด้วยการขูดรีดแรงงานอย่างหนัก แรงงานได้รับค่าแรงขั้นต่ำและชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือแรงงานท้องถิ่นถูกเอาเปรียบ มีชั่วโมงทำงานยาวถึง 10-12 ชั่วโมง/วัน แต่กลับได้ค่าแรงต่ำ (ประมาณ 250-300 เปโซ (4 ยูโร)/วัน หรือประมาณ 160 บาท/วัน) ที่ไม่ได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอื่น ๆ แรงงานเหล่านี้ไม่ค่อยมีอำนาจต่อรองเรื่องสิทธิแรงงาน สวัสดิการสังคมและสุขภาพ ในคออสตาริกา แม้อุตสาหกรรมส่งออกกล้วยหอมเขียวช่วยให้เกิดการจ้างงานในประเทศประมาณ 5-10 % ของแรงงานทั้งประเทศ มีรายได้ 2,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี แต่กลับพบว่า สภาพการทำงานและความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการทำงาน สารเคมีและความปลอดภัยกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่กระทบกับชีวิตแรงงานโดยตรง ในนิการากัว ค่าจ้างแรงงานได้รับเพียง 600 ดอลลาร์สหรัฐ/ปี ขณะที่ในเอกวาดอร์ได้รับค่าจ้าง 1,500-2,000 ดอลลาร์สหรัฐ/ปี แต่แรงงานเหล่านี้ต้องมีชั่วโมงทำงาน 10-12 ชั่วโมง/วัน และเป็นงานแบกหามของหนัก ต้องยืนทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง ทั้งยังต้องใช้มือที่ไม่ได้ใส่ถุงมือจุ่มลงในน้ำยาสารเคมีเพื่อล้างกล้วย ซึ่งสารเคมีใช้ล้างกล้วยเหล่านี้ถูกห้ามใช้ในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปแล้ว แต่กลับใช้โดยทั่วไปในแหล่งผลิตละตินอเมริกา

การจ้างแรงงานของบริษัทต่างชาติในสวนกล้วย นอกจากจ้างแรงงานประจำสวนแล้ว ยังมีระบบรับเหมาช่วงให้คู่สัญญาจัดหาแรงงานมาทำเฉพาะ รูปแบบนี้บริษัทข้ามชาติสามารถเลี่ยงความรับผิดชอบกับคนงานโดยตรง ไม่ต้องรับประกันต้นทุนทางสังคมอื่น ไม่ว่า ค่าชดเชยการทำงาน ค่าประกันสุขภาพ สวัสดิการพยาบาลให้แก่แรงงาน ต่อมา ช่วงทศวรรษ 1970 บริษัทข้ามชาติตะวันตกเผชิญปัญหาภัยโรคตายพราย บริษัทเปลี่ยนมาใช้ระบบเกษตรพันธะสัญญา (Contract farming) แทน เช่น ในจาไมก้า บริษัทข้ามชาติเปลี่ยนชุดความสัมพันธ์ใหม่ จากเดิมที่ลงทุนทุกอย่าง จ้างชาวบ้านเป็นแรงงาน จ่ายค่าแรงโดยตรง ไปสู่การจัดทำโครงการภายใต้

ระบบเกษตรพันธะสัญญา ให้ชาวบ้านรวมตัวตั้ง “สมาคมผู้ผลิตกล้วย” บริษัททำหน้าที่ให้ความรู้ จัดอบรมพร้อมจัดหาปัจจัยการผลิตให้ซื้อได้จากบริษัทโดยตรง ประกันราคารับซื้อ ระบบเกษตรพันธะสัญญานี้ดูผิวเผินน่าจะดี แต่สำหรับบริษัทข้ามชาติมองว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง เพราะเป็นการย้ายความเสี่ยงของบริษัทไปสู่มือผู้ปลูกแทนและลดปัญหาการจัดการแรงงาน ขณะที่ภาระต่าง ๆ ตกอยู่ที่สมาคมผู้ปลูกและเกษตรกรที่ต้องพึ่งบริษัท โดยเฉพาะการกำหนดราคาซื้อขายเริ่มต้น การพิจารณาคุณภาพสินค้าและการต่อรองราคาตลาด แม้ว่าจะมีข้อตกลงเขียนไว้ แต่กลับพบว่า ในทางปฏิบัติ บริษัทพิจารณาคุณภาพสินค้า กำหนดราคาตลาดที่ตีความคุณภาพอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งที่สุดแล้วบริษัทมักกดราคามาโดยตลอด แต่หากบริษัทจ้างแรงงานเองตามระบบดั้งเดิม ก็มักเลือกแรงงานย้ายถิ่นทำงานต่างเมืองและเซ็นสัญญาเพียง 3-6 เดือน เช่น ในเอกวาดอร์ แรงงานย้ายถิ่นมักขาดความมั่นคงในการทำงาน หรือแรงงานสวนกล้วยในโดมินิกัน เบลีส คอสตาริกา มีแรงงานย้ายถิ่นเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้มีโอกาสต่อรองเรียกร่องสิทธิอันน้อยมาก แรงงานเหล่านี้ แม้บริษัทจัดหาที่พักให้ แต่ก็ไม่ได้มีคุณภาพดีนักและขาดสุขอนามัย แม้ว่าบางบริษัทเสนอจะปรับปรุงที่พักจัดหาสถานที่ที่ดีกว่านี้ให้ แต่ต้นทุนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตกลับถูกหักจากค่าจ้างแรงงาน (Cohen, 2009) ประเด็นแรงงานยังพบปัญหาแรงงานหญิงได้รับการจ้างงานน้อยเพราะอคติ เช่น โดมินิกัน เบลีส และคอสตาริกามีเพียง 7% เพราะนายจ้างมองว่าผู้หญิงมีต้นทุนและความเสี่ยงสูงกว่า ส่วนใหญ่มีกัจ้างงานระยะสั้นและพร้อมถูกออกจางาน ในละตินอเมริกา ก่อนสมัครงาน ผู้หญิงต้องแสดงใบรับรองแพทย์ว่าไม่ได้ตั้งครรภ์ หรือผ่านการตรวจสอบการตั้งครรภ์ก่อนเข้าทำงาน และยังมีเสี่ยงต่อการถูกเลือกปฏิบัติหรือถูกละเมิดทางเพศด้วย

หากเทียบประเด็นแรงงาน สำหรับจีนแล้ว ระบบการจัดการแรงงานส่วนใหญ่เป็นสัญญาแบบรับเหมาช่วง ไม่ได้มีการจ่ายค่าแรงโดยตรงในรูปการจ้างแรงงาน ทั้ง 3 รูปแบบของจีนตามที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น จึงไม่มีระบบสวัสดิการแรงงานด้านต่าง ๆ รองรับ แรงงานเหล่านี้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพด้วยตนเอง และที่สำคัญ การไม่มีสวัสดิการแรงงานและการดูแลสิทธิแรงงานในประเทศสังคมนิยม เช่น จีนนี้ช่างขัดแย้งกับอุดมการณ์การเมืองและความคาดหวังทางอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของจีนที่ถือเป็นหลักการสำคัญ

ประเด็นสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน นอกจากค่าจ้าง แรงงานที่ไม่เป็นธรรม ยังพบแรงงานที่ทำงานกับบริษัทมีลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ยากลำบาก ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยมาจากการงานในชีวิตประจำวันที่ต้องอยู่กับสารเคมีการเกษตร ฆาตอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม ในโรงบรรจุที่ทำกิจกรรมซ้ำ ๆ ยังเป็นสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บ อุบัติเหตุได้ง่าย และเมื่อต้องรักษาพยาบาล ก็พบว่าไม่ได้รับสวัสดิการคุ้มครองแรงงานและการรักษาที่ดี การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฆ่าแม่แมลง ปุ๋ยจำนวนมากยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาว ความเสี่ยงสารก่อมะเร็ง เป็นหมัน หรืออาจเสียชีวิตทันทีจากการรับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายโดยตรง

สำหรับจีน ระบบการผลิตกล้วยในจีนมักพบปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานบ่อยครั้งเช่นกัน เช่น อุบัติเหตุจากการขนส่งที่แรงงานได้รับบาดเจ็บ แต่ไม่สามารถหยุดงานได้ เพราะต้องการรายได้ ความไม่ปลอดภัยในการทำงาน เช่น อุปกรณ์ป้องกันในการทำงานของแรงงานบางกลุ่ม การพ่นสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาว ประเด็นเหล่านี้ แม้จะมีสหภาพแรงงานช่วยปกป้องดูแลเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย แต่ก็พบว่า ประเทศจีน ภายหลังจากการเปิดประเทศและใช้หลักการตลาดนำ การประกอบการและการผลิตไม่ได้ถูกจัดระบบที่เอื้อประโยชน์ให้แก่แรงงานเหมือนในอดีต แต่กลับมุ่งไปที่กำไรสูงสุดของเจ้าของและหุ้นส่วน ทำให้ขาดการดูแล ตลอดจนมีปัญหาด้านการต่อรองค่าจ้างแรงงาน การช่วยดูแลเรื่องสภาพการทำงาน สุขภาพและความปลอดภัย

ขณะที่เมื่อจีนออกกลางทุนยังต่างถิ่น ในไทย ผานิตดา ไสยรส (Sriyarod, 2019) พบว่า แรงงานในสวนกล้วยจีนในไทยมี 2 รูปแบบ คือแรงงานไปกลับ กับประจำรับผิดชอบดูแลสวนกล้วยเป็นครอบครัว ส่วนใหญ่มาจากต่างอำเภอและต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาที่พบและเกิดความขัดแย้ง เช่น ปัญหาการต่อรองค่าจ้างแรงงาน เพราะบริษัทไม่จ่ายค่าแรงตามที่ตกลง และยังพบว่าปัญหาความไม่เสมอภาคในการจ้างงาน เวลาในการทำงานเข้มงวด ไม่มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลจากบริษัท เมื่อเกิดการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุ ต้องดูแลตัวเอง โดยใช้บริการจากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในพื้นที่เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยมาตลอด

ประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า 97% ของกล้วยที่ขายในตลาดยุโรปและสหรัฐโดยกลุ่มบริษัทข้ามชาติปลูกพืชเชิงเดี่ยวแปลงใหญ่

จากสายพันธุ์คาแวนดิซสายพันธุ์เดียว ทำให้ขาดความหลากหลายทางพันธุกรรม ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดความเสียหายที่ถล่มจะถูกรบกวนจากโรคและแมลงได้ง่าย ดังนั้น บรรษัทที่ต้องการผลผลิตจำนวนมากจึงแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ เลือกใช้ปัจจัยการผลิต สารเคมี ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยอย่างเข้มข้น ตัวอย่างทศวรรษ 1970 ที่โรคเชื้อราระบาด เรียกว่า โรค Panama disease แพร่จากปานามาสู่คอสตาริกา กัวเตมาลา โคลัมเบีย และเอกวาดอร์ จนกลายเป็นประวัติศาสตร์การระบาดของโรคพืชที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งของโลก บรรษัท จัดการปัญหาด้วยการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเข้มข้นมากขึ้นอีก มีข้อมูลชี้ว่า มีการใช้ยาฆ่าแมลงมากกว่า 30 กิโลกรัม/1 เฮกเตอร์/ปี ในการปลูกกล้วยอุตสาหกรรม ขณะที่ในเชิงเปรียบเทียบกับการปลูกพืชอาหารในยุโรปใช้ยาฆ่าแมลงเพียง 2.7 กิโลกรัม/1 เฮกเตอร์/ปี เท่านั้น

การใช้สารเคมีจำนวนมากเพื่อจัดการโรคพืชและแมลงให้ผลผลิตต่อพื้นที่ให้มากที่สุด ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการปนเปื้อนในแหล่งดิน น้ำ อากาศเป็นมลภาวะตามมา สำหรับแหล่งน้ำปนเปื้อน เป็นทั้งแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้อุปโภคบริโภคในชีวิต ขณะที่สารเคมีการเกษตรผ่านการปนละอองสเปรย์ทำให้เกิดการปนเปื้อนมลพิษในอากาศ แม้จะมีกฎหมายห้ามไม่ให้คนงานอยู่ในเขตพื้นที่เมื่อพ่นละอองสเปรย์สารเคมี แต่บางประเทศก็พบการละเมิด เช่น ในเอกวาดอร์ คนงานและคนท้องถิ่นได้รับผลกระทบเรื่องสุขภาพจากการอยู่อาศัยไปจนถึงร่างกายสะสมสารเคมีนำไปสู่ปัญหาหามะเร็ง เป็นหมัน

สำหรับที่ดินที่เปลี่ยนไปสู่สวนกล้วยจำนวนมากมาจากการใช้ป่าเขตร้อน เช่น ในคอสตาริกาพบการขยายตัวของพื้นที่ปลูกกล้วยในเขตป่าและบริเวณใกล้เชิงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ (Lead, 1996 อ้างใน Worobetz, 2000) และพบว่า 35 % ของแปลงกล้วยปัจจุบันในคอสตาริกาเคยเป็นพื้นที่ป่าที่ถูกซื้อโดยบริษัทข้ามชาติ การทำลายป่ายังส่งผลต่อการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพของสายพันธุ์พืชหายากกว่า 18 ชนิดอยู่ในสภาวะสูญพันธุ์อย่างสิ้นเชิง รวมทั้งสัตว์ป่า ลิง นก และ สลอบ (sloth) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมพื้นถิ่นของคอสตาริกา (Emaus Forum, 1998) รวมทั้งที่ดินที่เปลี่ยนไปสู่สวนกล้วยเชิงเดี่ยวยังนำไปสู่ปัญหาดินไร้คุณภาพ ส่งผลต่อเนื่องกับการพังทลายของหน้าดิน เกิดน้ำท่วม กัดเซาะและความเสียหายจากตะกอนไหลบ่าตามมา

นอกจากนี้ มลภาวะทางอากาศ น้ำ เกิดขึ้นจากการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างเข้มข้น ในคอสตาริกาพบว่า มีการใช้ยาฆ่าแมลงกว่า 286

ชนิด สารเคมีเหล่านี้ ทำให้เกิดการปนเปื้อนในดินและน้ำ ส่งผลให้สัตว์น้ำ ปลาในแม่น้ำได้รับผลกระทบตามมา รวมถึงปัญหาการผลิตของเสียที่ไม่มีระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กร World Wildlife Fund (WWF) ประมาณการว่า กล้วย 1 ตัน ผลิตของเสียประมาณ 2 ตัน ซึ่งนอกจากน้ำเสียที่ปล่อยลงสู่ผืนดินและแหล่งน้ำแล้ว ยังรวมไปถึงถุงพลาสติกที่ใช้คลุมผลกล้วยระหว่างปลูก เชือกผูกถุงพลาสติกและกล่องที่ใช้บรรจุกล้วย อีกทั้งกล้วยที่ผลิตแล้วหากไม่ได้มาตรฐานการส่งออกต้องถูกโยนทิ้งไปมากมาย ซึ่งพบว่า 30-40% ของกล้วยไม่ได้มาตรฐานกลายเป็นของเสียที่สร้างมลพิษและปนเปื้อนสารพิษยาฆ่าแมลง ส่วนการทิ้งขยะอย่างมั่งง่าย ไม่ว่าจะพลาสติก สิ่งปฏิกูล ที่ย่อยสลายยาก พบว่า พลาสติกจำนวนมากกลายเป็นปัญหาเมื่อไหลลงแม่น้ำหรือทะเล ทำให้ปะการังสายพันธุ์หายากได้รับอันตรายจากมลภาวะ เช่น เต่าทะเลเขียว (Green turtle) ขาดอากาศหายใจจากการกินถุงพลาสติกเข้าไป งานศึกษาในปี 1997 ในคอสตาริกาพบว่า กว่า 60 % ของปะการังในอุทยานแห่งชาติคาฮูิต้า (Cahuita National Park) ได้รับความเสียหายจากน้ำเสียที่ไหลทิ้งจากแปลงสวนกล้วยขนาดใหญ่อีกด้วย (Hamer, 2008)

ในกรณีของจีน ปัญหาผลกระทบที่เห็นชัดที่สุด พิสูจน์ได้จากตัวอย่างในลาว ที่สวนกล้วยจีนสร้างผลกระทบต่อท้องถิ่นในประเด็นแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้นไม่แตกต่างไปจากระบบการขูดรีดแรงงานและทรัพยากรของบรรษัทข้ามชาติตะวันตกในละตินอเมริกา ยศ (Santasombat, 2019) และสื่อมวลชนต่างประเทศและลาวนำเสนอข้อมูลพื้นที่ ต่างพบประเด็นร่วม ได้แก่ **เรื่องทรัพยากรที่ดิน น้ำ** โดยเฉพาะการกีดกันการเข้าถึงทรัพยากรของคนท้องถิ่น ไม่ว่าจะพื้นที่เกษตร แหล่งน้ำ แหล่งอาหารของสัตว์เลี้ยงที่เคยสามารถทำได้ในอดีต เช่น ชาวขมุในแขวงบ่อแก้วตัดสินใจให้นายทุนจีนเช่าที่เป็นเวลา 3 ปี ได้ค่าเช่าปีละ 5,000 บาท แต่เมื่อให้เช่าแล้วนายทุนจีนไม่อนุญาตให้ห้าสัตว์เลี้ยง วัว เข้าไปใกล้เขตสวนกล้วยเพราะจะทำลายต้นกล้วย ขณะที่ในไทยประเด็นความขัดแย้งเชิงการใช้ทรัพยากรร่วมเป็นตัวอย่างสำคัญของสวนกล้วยแปลงใหญ่ของบริษัทร่วมทุนไทย-จีน ในตำบลเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า ช่วง พ.ศ. 2559-2560 เกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงน้ำกับชุมชนในอำเภอขุนตาลและเชียงของ เพราะสวนกล้วยดึงน้ำไปใช้ส่วนตัวมากเกินไป รวมทั้งการเช่าที่ดินของบริษัทยังปิดกั้นพื้นที่เดิมที่ชุมชนเคยใช้เป็น “พื้นที่ร่วม” (Common property) ทางสัญจร แหล่งอาหาร เก็บหน่อไม้ สัตว์น้ำเพื่อดำรงชีพหรือนำไปขายเป็นรายได้ เป็นต้น

ส่วนประเด็นแรงงาน สุขภาพความปลอดภัย และมลพิษ พบว่า การลงทุนของเงินในลาวมีการใช้สารเคมีเข้มข้น ไม่ว่าจะ ปุย ยาฆ่าแมลง สารกำจัดศัตรูพืช ยาเบื่อหนู (Rodenticides) กำจัด 28 โรคและแมลง 19 ชนิดที่รุกรานทำลายต้นกล้วยเพื่อเพิ่มผลผลิตและรักษาผลผลิตต่อเนื่อง กรณี ชาวขมุในแขวงบ่อแก้ว พบว่าภายหลังให้ผู้ประกอบการเงินเช่าที่ดินปลูกกล้วยแล้ว แหล่งน้ำปนเปื้อนสารเคมีจนใช้อุปโภคบริโภคไม่ได้ ขณะที่ชาวขมุที่เข้าไปเป็นคนงานในสวนกล้วยก็พบปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมี เพราะแรงงานไม่ใส่ชุดป้องกันหรือถุงมือทำงาน (Finney, 2018) เมื่อเกิดกรณีดังกล่าว บริษัทสวนกล้วยเงินจ่ายรักษาพยาบาลให้ เช่น จ่ายให้ผู้เสียชีวิตที่โรงพยาบาล 500,000 กีบ (62.50 ดอลลาร์สหรัฐ) แต่ไม่จ่ายค่าชดเชยแก่ครอบครัว รวมทั้งยังพบสารเคมีปนเปื้อนในดินสะสมและพลาสติกจำนวนมากปนเปื้อนสารเคมีถูกนำไปทิ้งไว้ในนอกเมือง ปัญหาดังกล่าว ทำให้ปี 2016 รัฐบาลลาวสั่งยกเลิกสัมปทานสวนกล้วยรายใหม่จากเงินและช่วงต้นปี 2017 รัฐบาลลาวสั่งหยุดการทำสวนกล้วยแปลงใหญ่ 18 แห่งในเขตต้นผึ้งและห้วยทรายหลังพบการละเมิดกฎหมายใช้สารเคมีจำนวนมากและแอบขยายพื้นที่ปลูกโดยไม่ได้รับอนุญาต⁴ แม้กระนั้นการปลูกกล้วยแปลงใหญ่โดยบริษัทเงินยังคงดำเนินต่อไปจนกว่าสัญญาเช่าหมด แต่ขณะเดียวกันบริษัทเงินเตรียมเคลื่อนย้ายสู่ที่ใหม่ไปไทย พม่า กัมพูชา และตั้งปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพคนท้องถิ่นไว้เบื้องหลัง

แน่นอนว่า อิทธิพลทางเศรษฐกิจของเงิน โดยเฉพาะการลงทุนทำสวนกล้วยในลาวและประเทศลุ่มน้ำโขงนำมาซึ่งรายได้ทางเศรษฐกิจแก่ท้องถิ่น แต่ก็เป็นเพียงระยะสั้นเท่านั้น และมักมาพร้อมกับวิถีคิดเงินที่มองเศรษฐกิจที่เงินลงทุน คือ การหยิบยื่นให้อย่างเป็นมิตรแก่ผู้รับที่ขาดแคลน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นที่ต้องแลกมาด้วยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดินเพาะปลูก แหล่งน้ำ สาธารณะปนเปื้อนสารเคมี คนท้องถิ่นมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ กลับไม่ได้ทำให้เกิดความยั่งยืนในการทำธุรกิจหรือการสร้างเศรษฐกิจภูมิภาคที่ควรจะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายในระยะยาว

⁴แหล่งข้อมูลจาก <http://www.rfa.org/english/>, www.fruitnet.com, sea-globe.com (สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2562)

การรับมือกับผลกระทบจากอุตสาหกรรมกล้วย

ในแถบทะเลแคริบเบียน อุตสาหกรรมส่งออกกล้วยอาจมีการเจรจาต่อรองได้ดีกว่าในละตินอเมริกา เพราะรูปแบบการผลิตอยู่บนพื้นฐานของเกษตรกรรายย่อย อย่างไรก็ตาม ก็พบการปรับตัวที่สำคัญอย่างน้อย 4 ประการของกลุ่มผู้ผลิตกล้วยจากแอฟริกา แคริบเบียนและแปซิฟิก (ACP) เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

ประการแรก การกำหนดมาตรฐานทางสังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านการสร้างมาตรฐานสากลและมีกลไกการให้รับประกันคุณภาพสำหรับกลุ่มที่ทำเกษตรอย่างยั่งยืน เช่น โครงการการให้การประกันคุณภาพในระดับชาติของคอสตาริกาได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและเครือข่ายการค้าระดับประเทศ ปัจจุบันมีบริษัทใช้การออกไปรับประกันคุณภาพมาตรฐาน ไม่ว่าจะ การทำเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) หรือ ใช้ Fairtrade มาตรฐาน ISO 14001 หรือ SA-8000 เป็นต้น (Arias et al, 2003) ปัจจุบันกล้วยกว่า 85% ที่นำเข้าจากหมู่เกาะบริติชวินด์เวิร์ดไปยังสหราชอาณาจักรเริ่มติดตรา Fairtrade เพื่อรับประกันเกษตรกรและครอบครัวชุมชนว่าได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม สมาคมเกษตรกรรายย่อย WINFA และเกษตรกรให้การยอมรับระบบนี้โดยเชื่อว่าจะเป็นทางออกให้อยู่รอดได้ร่วมกัน ร้านค้าซูเปอร์มาร์เกตอย่าง Sainsburys ในสหราชอาณาจักรได้เปลี่ยนมารับซื้อกล้วยในระบบ Fairtrade ทั้งหมดและมีสัญญา กับแหล่งผลิตว่าจะรับซื้อจากสมาคมเกษตรกรขนาดเล็กอย่างน้อย 40% ส่วนโดมินิกันผู้ส่งออกกล้วยใหญ่ที่สุดในแอฟริกา แคริบเบียนและแปซิฟิกกว่า 80% เป็นกล้วยปลอดสารพิษส่งออกยุโรปภายใต้ตลาด Fairtrade

ประการที่สอง การเพิ่มบทบาทองค์กรพัฒนาเอกชนและผู้บริโภคให้เป็นพลังกดดันบริษัท เช่น ภาคประชาสังคมในสหราชอาณาจักรที่เรียกว่า Banana Link⁵ เป็นแหล่งข้อมูลใหญ่ที่สุดของอุตสาหกรรมนี้รวมกลุ่มเครือข่ายตรวจสอบการทำงานของบริษัท ส่งผลให้บางบริษัท เช่น Chiquita เริ่มปรับปรุงคุณภาพการทำงานให้ดีขึ้น ติดตั้งระบบกรองของเสียในกระบวนการผลิตลดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำสาธารณะ สร้างโกดังเก็บสารเคมี มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำ การระบายน้ำ และเริ่มใช้พลาสติก เชือกและอุปกรณ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมย่อยสลายได้ หรือนำขยะกลับมาใช้ใหม่

⁵ โปรดดูข้อมูลจาก www.bananalink.org.uk. (สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2562)

ประการที่สาม การเพิ่มความเข้มแข็งขององค์กรแรงงาน ในแถบแคริบเบียนมี “สมาคมผู้ปลูกกล้วย” (Banana growers associations - BGAs) สถาบันกลางเป็นปากเสียงให้แก่เกษตรกรช่วยจัดการต่อรองราคาดลาดกับบริษัทรับซื้อ ประกันราคาผลผลิตตามอัตรากลุ่ม การซื้อปุ๋ยยาในราคาถูก ประสานการปรับปรุงคุณภาพกล้วยกับหน่วยงานรัฐ สร้างความรู้สึกร่วมกัน รับฟังปัญหา ให้กำลังใจยกย่องให้เกียรติเกษตรกรตัวอย่าง นอกจากนี้ ยังพบการจัดตั้งองค์กรอื่น ๆ สนับสนุนแรงงาน เช่น COLISBA (Coordinadora Latinoamericano de Sindicatos Bananeros) ช่วยประสานกลุ่มสหภาพแรงงานใน 8 ประเทศละตินอเมริกาดูแลเรื่องสิทธิและสวัสดิการ หรือองค์กรภาคเอกชน เช่น EUROBAN, IUF (International Union of Food, Agriculture, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco, and Allied Workers' Association), and US/LEAP (US labor and education in the Americas project) ช่วยประสานเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิแรงงาน เรียกร้องการค้าที่ยุติธรรมและการทำเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ใช้ความรู้วิทยาศาสตร์พัฒนาคุณภาพการผลิตให้เกษตรกรรายย่อย (Cohen, 2009)

ประการที่สี่ การเพิ่มบทบาทสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานพัฒนาความรู้ เช่น พัฒนาเทคนิคสารชีวภาพลดมลภาวะจากการใช้สารเคมี การใช้ระบบจัดการแมลงแบบผสมผสาน (Integrated pest management-IPM) เพื่อเปลี่ยนเป้าหมายจากเดิมมุ่งกำจัดแมลงและการขยายตัวตั้งแต่แรกเริ่มไปสู่การแก้ปัญหาความเสียหายที่สาเหตุ ซึ่งวิธีนี้เกษตรกรยอมรับได้ เพราะสามารถลดการปนเปื้อนสารเคมีไปได้มาก และถือเป็นการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงอย่างระมัดระวัง ตัวอย่างคอสตาริกา ที่สถาบันการศึกษาในและต่างประเทศรวมตัวตั้งคณะที่ปรึกษาเรียกว่า ECOBANA เพื่อพัฒนาทางเลือกใหม่ต่อการผลิตกล้วยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น เปลี่ยนระบบปลูกพืชเชิงเดี่ยวไปสู่รูปแบบอื่น เปลี่ยนวิธีคิดเรื่องความต้องการทางเศรษฐกิจกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ (Worobetz, 2000) รวมทั้งข้อเสนอให้ฟื้นฟูสวนกล้วยเดิมที่ถูกทิ้งร้างให้กลับคืนเป็นพื้นที่สีเขียว

ขณะที่ในประเทศไทย แม้จะยังไม่พบการรับมืออย่างเป็นระบบ แต่ก็มีมีการปรับตัวของกลุ่มผู้ประกอบการและเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยอย่างน้อย 5 รูปแบบ (Saiyard, 2019)

แบบแรก นักลงทุนรายย่อยไทยปลูกส่งออกตลาดจีนโดยตรง ตัวอย่างสวนกล้วยห้วยเกียง อำเภอจุน จังหวัดพะเยาบุกเบิกสวนกล้วยคาเวนดิชในที่ดินตนเองร่วมกับนักลงทุนท้องถิ่นจนขยายพื้นที่ปลูกภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา มีลูกไร่ ปลูกกล้วยรองรับตลาด ดูแลกลุ่มลูกไร่เพื่อคุมมาตรฐานการผลิต แบบแรกนี้เกิดขึ้นได้ เพราะเงื่อนไขสำคัญ คือ มีทุนเศรษฐกิจ มีเครือข่ายทางสังคมนักการเมืองท้องถิ่น มีฐานความรู้เดิมจากประสบการณ์ทำงานสวนกล้วยจีนในลาวมาก่อนและแสวงหาความรู้เพิ่มจากสถาบันการศึกษา

แบบที่สอง วิสาหกิจชุมชน ตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนกล้วยบ้านช้าง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เครือข่ายต่อยอดจากสวนกล้วยห้วยเกียง ปลูกกล้วยหอมในที่ดินขนาด 1 – 100 ไร่ เป็นการปรับตัวของเกษตรกรปลูกข้าวได้ราคาต่ำมาตลอดหลายปี ตัดสินใจปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิชส่งผู้ประกอบการไทย (เครือข่ายผู้ประกอบการจีน) ไปขายยังจีน

แบบที่สาม เกษตรกรไทยเช่าที่ดินขนาดกลางและเล็ก จดทะเบียนบริษัทสัญชาติไทย มีบริษัทคู่ค้าในประเทศจีนสนับสนุน ตัวอย่างบริษัทไทยเช่าที่ดิน 80 ไร่ ร่วมมือกับบริษัทจีนในมณฑลกว่างซีช่วยบริหารตลาดในจีน ใช้บทเรียนความขัดแย้งกับชุมชนมาปรับตัว หาข้อมูลเพิ่มและสร้างการมีส่วนร่วม โดยบริษัทเปลี่ยนวิธีทำงาน *ประการแรก จัดทำประชาสังคม*หารือร่วมกับชุมชนก่อนลงมือทำสวนกล้วยและพร้อมยอมรับผลตามมา *ประการที่สอง ยอมรับระบบการตรวจสอบ*หารือร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอเข้าสู่ระบบตรวจสอบภายใต้ “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี” (Good Agricultural practices-GAP)⁶ ตามมาตรฐานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เจ้าหน้าที่มาตรวจคุณภาพดิน น้ำ ผลผลิต สารเคมีตกค้างในสวนได้ตลอดเวลา บริษัทมองว่า ระบบ GAP เป็นการช่วยส่งเสริมการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ และยังเป็นการทำเกษตรแบบ “เปิด” ให้คนท้องถิ่นและประชาสังคมยอมรับได้ *ประการที่สาม เรียนรู้บทเรียนจากสวนใหญ่ที่อื่น* ใช้ข้อมูลวิเคราะห์ที่ไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอย เช่น ปัญหาแย่งชิงน้ำกับคนท้องถิ่น เป็นต้น

⁶ มีเงื่อนไขว่า ถ้าไม่ใช่คนไทยจะขอ Good Agricultural practices-GAP จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่ได้

แบบที่สี่ เกษตรกรไทยทำตลาดกล้วยทางเลือก กลุ่มนี้ไม่สนใจตามกระแส ทั้งตลาดจีนและกล้วยคาเวนดิช มีสองตัวอย่าง คือ *ตัวอย่างแรก* กลุ่มกล้วยวิสาหกิจ กล้วยหอมป่าติงริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลิตกล้วยหอมไทยปลอดตลาดท้องถิ่นในประเทศ มีสมาชิก 20 ราย รวม 130 ไร่ ใช้ขยายพันธุ์แบบหนอกกล้วย ซื้อขายแลกเปลี่ยนพันธุ์กันเอง ใช้แรงงานครัวเรือนและปุ๋ยอินทรีย์ผสมสารเคมี มีจุดแข็งคือ สามารถกำหนดราคากวายเป็นตัวและหน่อพันธุ์ได้อย่างอิสระ สามารถขายได้ทันที หน้าสวนและมีค่าขนส่งต่ำ มีองค์ความรู้ในการปลูกกล้วยหอมมายาวนาน สามารถคัดเลือกสายพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ได้เองจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนหนอกกล้วยระหว่างเกษตรกรด้วยกัน แต่ทั้งนี้ มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ การนำเอาความรู้ เทคนิควิธีการผลิตที่ถูกต้องมาใช้และควบคุมสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานส่งออก เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเกษตรในมิติทางเศรษฐกิจ

ตัวอย่างที่สอง ปลูกกล้วยหอมอินทรีย์ส่งตลาดญี่ปุ่น ตัวอย่างการปลูกกล้วยหอมทองจังหวัดเพชรบุรีส่งออกไปยังญี่ปุ่นและตลาดในไทย ปลูกในอำเภอท่ายางและบ้านลาด เนื้อที่ 3,715 ไร่ มาจากคนไทยร่วมมือกับญี่ปุ่น ให้สหกรณ์การเกษตรทำ ยางปลูกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษส่งขายให้สหกรณ์ฯ ญี่ปุ่น มีกระบวนการผลิต ปฏิบัติตามเงื่อนไขเคร่งครัด ตกลงปริมาณซื้อขายระหว่างสหกรณ์ฯ ชัดเจน สหกรณ์ฯ ช่วยวางแผนการปลูกรายเดือนให้สอดคล้องกับความต้องการ เมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว สหกรณ์ฯ ญี่ปุ่นจะรับซื้อผลผลิต คัดกรองสินค้า บรรจุหีบห่อขนส่งนำขายตลาดโดยตรง โดยมีบริษัท WAGO รับซื้อเพื่อส่งออกให้สหกรณ์ฯ ผู้บริโภคโตได้ประเทศญี่ปุ่นต่อไป (Thaenthammarot, 2015)

สรุป

อุตสาหกรรมกล้วยเกิดและเติบโตเป็นพืชส่งออกมายาวนานหลายร้อยปีแล้ว แต่อุตสาหกรรมเกษตรกล้วยในอดีตถึงปัจจุบัน กล้วยได้กลายเป็นพืชการเมือง อีกประเภทหนึ่งที่สะท้อนกระบวนการล่าอาณานิคมทางเศรษฐกิจผ่านการแย่งยึดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยบริษัทข้ามชาติตะวันตก บทความนี้ ชี้ชวนให้เห็นว่า กลุ่มทุนจีนปลูกกล้วยหอมพันธุ์คาเวนดิชในภาคเหนือของไทยและในกลุ่มน้ำโขงกำลังเดินขั้วรอยหน้าประวัติศาสตร์การขูดรีดแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติมายาวนานของกลุ่มบริษัทข้ามชาติตะวันตกที่สร้างผลกระทบในท้องถิ่นประเทศกำลังพัฒนาทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก อย่างไรก็ดี เมื่อตรวจสอบกลุ่มทุนจีนกับอุตสาหกรรมกล้วยในเขต

ลุ่มน้ำโขงก็พบทั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะในการผลิตภายใต้บริบทเงื่อนไขของทุนเงินเองด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะ รูปแบบการผลิต ขนาดของกลุ่มทุน ชุดความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างทุน แรงงาน และทรัพยากร ขณะที่แนวทางการรับมือของเกษตรกรท้องถิ่นในทวีปต่าง ๆ และของเกษตรกรไทยและในลุ่มน้ำโขงกับนักลงทุนเงินต่างก็พบรูปแบบอันหลากหลายบนความร่วมมือกับภาคประชาสังคม เพื่อแสวงหาแนวทางธรรมาภิบาลปกป้องความมั่นคงในชีวิตของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

References

- Arias, P., Dankers, C., Liu, P., and Pilkauskas, P. (2003). **The World Banana Economy 1985-2002**. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).
- Cohen, Rebecca. (2009). Global Issues for Breakfast: The Banana Industry and its Problems. **The Science Creative Quarterly**. Retrieved June 3, 2019. From <https://www.scq.ubc.ca/global-issues-for-breakfast-the-banana-industry-and-its-problems-faq-cohen-mix/>
- Farquhar, Iain. (2012). **Bananas in China: A Report**. Banana Link UK and the Steering Committee of the World Banana Forum. Retrieved 5 June 5, 2019. from <http://www.bananalink.org.uk/china>
- Hamer, Ed. (2008). Bananas: from Plantation to Plate. **The Ecologist, September**. Retrieved June 20, 2019. from <https://theecologist.org/2008/jun/02/bananas-plantation-plate>
- Huang, Yasheng. (2008). **Capitalism with Chinese Characteristic: Entrepreneurship and the State**. Cambridge: Cambridge University Press.

- Kepner, Charles David, and Soothill, Jay Henry. (1935). **The Banana Empire: A Case Study of Economic Imperialism**. New York: The Vanguard Press.
- McCracken. Carries. (1998). **The Impacts of Banana Plantation Development in Central America**. Costa Rica: Foro Emaus.
- Finney, Richard. (2018.) Lao Banana Workers Sickened by Chemicals Used on Farms. **Radio Free Asia**, April 30. Retrieved June 12, 2019. from <https://www.rfa.org/english/news/laos/chemicals-05302018162633.html?searchterm:utf8:ustring=%20Banana%20n%20Laos>.
- Tejapira, Kasian. (2019). **China's Economy: What Everyone Needs to Know**. [translated in Thai]. Bangkok: Kobfai Publisher.
- Thaenthamarot, Wichian. (2015). **Japan-Thailand Economic Partnership: JTEPA and Banana Exports of Agricultural Cooperatives in Thailand**. [in Thai]. Bangkok: Ministry of Foreign Affair.
- Saiyarod, Panitda. (2019). **Shifting Agricultural Plantation, Chinese Influence, and Its Impacts to Agriculture Security in Northern Thailand**. [in Thai]. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF).
- Santasombat. Yos. (2019). Rent Capitalism and Shifting Plantations in the Mekong Borderlands. **Southeast Asian Affairs**, Vol. 2019, 177-191. ISEAS–Yusof Ishak Institute. Retrieved June 9, 2019. from <https://muse.jhu.edu/article/722680>.
- Welch, Barbara M. (1996). **Survival by Association: Supply Management Landscapes of the Eastern Caribbean**. Mona, Jamaica: University of the West Indies Press.
- Wiley, James. (2008). **The Banana: Empires, Trade Wars, and Globalization**. Lincoln: University of Nebraska Press.

Workman, Daniel. 2020. **Bananas Exports by Country**. Retrieved June 5, 2019. from <http://www.worldstopexports.com/bananas-exports-country/>

Worobetz, Kendra. (2000). **The Growth of the Banana Industry in Costa Rica and Its Effect on Biodiversity**. Foro Emaus network, Costa Rica.

ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของชุมชน
เพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
Community Enterprise's Capacity for Cultural
Tourism:
A Case of Ban Tak District, Tak Province

แคทรียา พร้อมเพรียง, ณัชชียา โม้ฟู, อีระ พร้อมเพรียง,¹
ธันย์นรี พรไพโรเพชร, จุฑาภรณ์ อิ่มทอง,
Kattareeya Prompreing, Natchiya Mofu, Theera Prompreing,
Thannari Pompirpech, Chutapom Imthong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและความพร้อมของชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มที่สาม นักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของชุมชนบ้านตากให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในมุมมองของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” โดยได้คะแนนรวม 59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และ ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี

¹ ผู้เขียนหลัก: แคทรียา พร้อมเพรียง katt.rmutl@gmail.com สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
Faculty of Business Administration and Liberal Arts Rajamangala University of Technology Lanna Tak

ความพร้อมในด้านสินค้าและบริการ อยู่ในระดับมาก และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่าควรจะพัฒนาต่อยอดความพร้อมความสามารถของชุมชนบ้านตาก ในเรื่องฝีมือในการผลิตสินค้าหรือการบริการ สินค้าเป็นที่เอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน และ ความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐาน

คำสำคัญ: ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว, อำเภอบ้านตาก, ประเทศไทย

Abstract

This research aims to study the potential and readiness of Ban Tak community to become cultural tourism. This research applied survey research and adopted both qualitative and quantitative approach. In this sense, the sample in this study can be divided into three group; authorities and community executives, community enterprises, and tourists who have been visited Ban Tak community respectively. Results draw upon objectives of this study. According to the first objective, potential of Ban Tak community for cultural tourist attraction developments, authorities and community executives viewed and marked the potential of Ban Tak community as medium with overall score 59 out of 100. Following the second and third objectives of this study, we found that the community environment for community enterprises to develop and ready for cultural tourism is in the high level which depicts that the readiness of their products and services. The last objective about guidelines for enterprises to be more sustainable, we found that there must be more developments on the readiness and capability of Ban Tak community in term of products and services development, the uniqueness of products and essential of fundamental for infrastructure.

Keywords: *potential of community enterprises, cultural tourism, tourism readiness, Tak province, Thailand*

บทนำ

เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน ภายใต้อิทธิพลของการเฝ้าระวังของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-2019) ที่แพร่ระบาดหนักในประเทศจีน และอีกหลายประเทศทั่วโลก ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รายได้เกษตรกรลดลง ภาคการท่องเที่ยวมีแนวโน้มลดลงจากที่ประมาณการไว้มาก (Bank of Thailand, 2020: 1) และยังคงส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ มากมาย จากปัญหาการแพร่ระบาดของ COVID-19 ประเทศที่เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตัวแปรสำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอาเซียน ประเทศไทยหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบ เมืองแห่งการท่องเที่ยว การบริการ และการนำเสนอสื่อศิลปวัฒนธรรมสู่นักท่องเที่ยว จากข้อมูลการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่มีอัตราขยายตัว จาก 20 ล้านคนในปี 2546 เป็น 150 ล้านคนในปี 2561 เป็นที่แน่ชัดว่าเมื่อเกิดวิกฤติ COVID-19 เมื่อนักท่องเที่ยวจีนไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศ และเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้างในหลายประเทศ ปี 2562 สัดส่วนนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทยมีจำนวนสูงถึง 30% ของนักท่องเที่ยวทั้งหมดในประเทศไทย สร้างรายได้ในประเทศไทยกว่า 18,000 ล้านดอลลาร์ และมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยโดยคิดเป็น 12% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ซึ่งหลังเกิดวิกฤติ COVID-19 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประเมินว่า ในช่วงครึ่งปีแรก ประเทศไทยอาจสูญเสียรายได้ถึง 3 แสนล้านบาท (Neelapaichit, 2020)

จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ลดลง ก่อให้เกิดสภาวะซบเซาทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่ออัตราการบริโภคและการจ้างงานในภาคบริการ จะเห็นได้ว่า หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านสาธารณสุข และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ตระหนักถึงบทบาทความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนต่อการท่องเที่ยว จึงมีการส่งเสริมเยียวยาวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการ SMEs ด้วยมาตรการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล จากภารกิจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลที่ได้เร่งปรับงบประมาณ เพื่อออกมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ โรงงาน ธุรกิจ

ท่องเที่ยวและบริการ ในการนำเทคโนโลยีไปใช้จัดการระบบโลจิสติกส์ การลดต้นทุน และการจัดการ ERP เพื่อเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันและอนาคต ภายใต้งบประมาณ 85 ล้านบาท(Techsauce, 2020)

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนมีการจัดตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก และบางกลุ่มยังคงเผชิญ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการและการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จากวิสาหกิจชุมชนที่เป็นแนวคิดเพื่อมุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตโดยครอบครัวในชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่าย องค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค (Phongphit, 2009)

เป้าประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) หรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการส่งเสริมจะครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการ เงินทุน การตลาด การบรรจุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดการทุน การวิจัยประเมินผล การจัดการ วัตถุประสงค์ และด้านอื่น ๆ โดยพิจารณาส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (Royal Thai Government, 2005; Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2010) โดยมีเจตนาที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสามารถแข่งขันทางการค้าภายใต้โลกาภิวัตน์ได้ต่อไปในอนาคต วิสาหกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะตระหนักถึงกระบวนการดำเนินงาน การนำเสนอสินค้าและบริการต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงความเหมาะสมของสถานภาพปัจจุบันต่อการจัดการ ความคาดหวังและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ทั้งยังสามารถเชื่อมโยง สินค้าและบริการให้ตอบรับโปรแกรมการท่องเที่ยว อาทิเช่น การท่องเที่ยวงาน

เทศกาล การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวชมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน สนับสนุนจากงานวิจัยของ Srimaitree (2016) เรื่องการพัฒนา รูปแบบและศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวตามแนวศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน (Traditional, Art and Cultural) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากวิถีชีวิตของท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ทัศนียภาพที่มีมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Phummanee, 2007) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จะอาศัย สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และเป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่มาช้านาน ประเพณีพื้นบ้าน กิจกรรมที่สรรค์สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ความเป็นเอกลักษณ์ จุดเด่นของชุมชนที่ไม่มีที่ใดเหมือน ความแตกต่างของผู้คนที่สัมผัสได้ เมื่อนำมาหล่อหลอมรวม เป็นเรื่องราว นำเสนอสู่ผู้พบเห็น ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดเป็นความประทับใจหรือความต้องการรับรู้ แลกเปลี่ยน รับชมวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณี ที่ถูกนำเสนอของชุมชน มอบสู่ผู้พบเห็น ก็ย่อมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันงดงาม ตรงจริงใจ และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ได้รับบริการจากชุมชน ซึ่งเป็นการเดินทางของกลุ่มผู้คนที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ประกอบการเรียนรู้ สัมผัส ชื่นชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของกลุ่มชนอื่น (Khunon, 2016) รวมถึงความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต ชุมชน ศาสนา ความเชื่อ จารีตประเพณี การแต่งกาย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่นำเสนอ และตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Junhasobhaga, 2010) สิ่งที่สามารถนำเสนอ ตอบสนอง มอบความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว จากชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธุรกิจของชุมชนเอง คือ วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) ที่หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิต สินค้า การให้บริการหรือด้านอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็คนิตบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2010)

วิสาหกิจชุมชน เป็น แหล่งรวมภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น รูปแบบวิถีชีวิต การแต่งกาย การบริโภค ซึ่งนำเสนอสู่สายตา การสัมผัสของนักท่องเที่ยว ด้วย

ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เกิดขึ้นจากฝีมือของคนในชุมชนในลักษณะของการประกอบการของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ที่ได้รวมทรัพยากรทางธรรมชาติ ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่เอื้อและเหมาะสม สำหรับการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Srimaitree, 2016)

ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อน และช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่สำคัญที่เกิดขึ้น ซึ่งอาศัยหลักการพึ่งพาอาศัยชุมชน พัฒนาต่อยอดสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน ซึ่งอำเภอบ้านตาก เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ดั้งเดิม มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งเดิมของตัวเมืองตากในสมัยก่อน ก่อนที่จะมีการย้ายที่ตั้งมาอยู่ที่ตัวเมืองตากในปัจจุบัน ซึ่งมีอายุกว่า 200 ปี ทำให้มีความเป็นเอกลักษณ์ในตัวตนของชุมชน และสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีการผสมผสานลักษณะทางภูมิประเทศของจังหวัดตาก ที่ติดกับชายแดนประเทศพม่า เป็นสถานที่แหล่งเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมล้านนา เมียนมาร์ และภาคกลาง ผสมผสานกับบริบททางสังคมเฉพาะของชุมชน ซึ่งชุมชนอำเภอบ้านตากเดิมมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถนนคนเดินกาดต้าตง ประเพณีล่องเรือประจำปี การเดินเขาหลวง โบราณสถาน วัดวาอารามที่สำคัญ เช่น วัดบรมธาตุบ้านตาก เป็นวัดที่มีพระธาตุประจำปีเกิดปีมะเมีย อำเภอบ้านตากจึงเป็นแหล่งสร้างสรรค์วัฒนธรรม เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมของจังหวัดตาก ด้วยสภาพเศรษฐกิจของชุมชนตั้งแต่อดีตที่ได้มีการเรียนรู้ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเพื่อดำรงชีพ ตลอดจนทำเพื่อแลกเปลี่ยน หมุนเวียนเศรษฐกิจและเข้าสู่การสร้างที่ยั่งยืน เพื่อการนี้เอง เมื่อการพัฒนาประเทศมีอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ภายใต้สถานการณ์ของสภาวะเศรษฐกิจสังคมที่ไม่แน่นอน เกิดผลกระทบจากหลายภาคส่วน บทบาทของชุมชนนั้นซึ่งถือว่าเป็นรากหญ้า ระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคม และภาพรวมระบบเศรษฐกิจของจังหวัดและภาคต่อไป

จากผลกระทบและสิ่งที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตในทุกส่วนของประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญ ทำให้เกิดแนวคิดการหาแนวทางในการนำธุรกิจ

ภูมิปัญญาชุมชน มาดำเนินการหาศักยภาพ พัฒนาและปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากร และองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้มีการเพิ่มคุณค่า ในลักษณะที่สอดคล้องและเหมาะสม กับบริบทเชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าอย่างสูง และมีความหลากหลายในองค์ความรู้ การสะสมองค์ความรู้ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ต่อยอด ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เช่น ผ้าลายเกล็ดเต่า เครื่องใช้จักสาน ตะกร้า ไม้กวาด ครกหิน ภูมิปัญญาด้านการเกษตรกรรม ข้าวซ้อมมือหอมมะลิ ภูมิปัญญาด้านการจัดการระบบของชุมชน ด้านการแปรรูปอาหาร น้ำพริก ผลไม้แปรรูป รวมถึงประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี ถิ่นวัฒนธรรมต่าง ล่องเรือ เดิน เขาหลวง เป็นต้น จะสามารถนำเสนอบทบาทที่เป็นตัวกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว เพื่อนำร่องสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จากวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ต้อง ศึกษาถึง ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนอำเภอบ้านตาก ถึง ความพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และส่งมอบสินค้าและบริการ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ครัวเรือน ชุมชน ประเทศให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการวิจัย บริบทนี้ การทบทวนวรรณกรรม จากแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์นำมาปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว บริบทเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมบริบทอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ ทำการศึกษาวิจัย รวมทั้งทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประเมินมาตรฐาน คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้กรอบแนวคิดการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยความพร้อมของวิสาหกิจชุมชน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็น ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการการขนส่ง และการ สื่อสาร เพราะแสดงถึงศักยภาพของชุมชนตามแนวคิดของ Mill and Morrison (1992) และ McIntosh, Goeldner, and Ritchie (1995)

Chittangwattana (2005) และ Suwan et al (1998) ได้กล่าวไว้ว่าสาเหตุ และผลจากปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญที่จะดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวและการรองรับ นักท่องเที่ยว การที่ปัจจัยเหล่านี้ยังไม่มีความพร้อม แสดงถึง ความไม่พร้อม ยังขาด ศักยภาพ จึงควรที่จะต้องพิจารณาให้ความสำคัญ ดูแล ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของชุมชน อีกทั้งสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของ ชุมชน วิถีชีวิต ประเพณี อัตลักษณ์ ของชุมชนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะแสดงถึงความ พร้อมของชุมชน และวิสาหกิจชุมชนที่เป็นจุดขาย ทั้งสินค้าและบริการที่จะส่งมอบ ให้แก่นักท่องเที่ยวจากทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนโดยวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น ชุมชน ต้องตระหนักถึงคุณค่าและการบำรุงรักษาไว้ สืบเนื่องต่อไป ในการดำเนินการให้ วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพ จำเป็นที่ต้องให้ชุมชน รวมทั้งองค์กร และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การวางแผน เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง พัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srimaitree (2016: 53-65) Lertphokanont and Lertphokanont (2014: 22-38) และ Maneekham and Sinchuen (2012: 76-93) ผลการศึกษาพบว่า การ พัฒนาชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เจ้าถิ่นฐานผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาของ ตนเข้าใจกระบวนการของกิจกรรมและยอมรับ รวมทั้งเป็นความต้องการของคนโดย ส่วนใหญ่ของท้องถิ่น โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ที่จะ ส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารที่ดีและเพียงพอต่อสาธารณชน เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชน วิสาหกิจชุมชน ได้ เห็นถึงความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เป็น อุปสรรคกีดขวางการทำงานร่วมกันของชุมชน และขจัดปัญหาความขัดแย้งให้น้อยลง

เท่าที่จะเป็นไปได้ และเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและชุมชน เพื่อรองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง

ความหมายของวิสาหกิจชุมชน และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

"วิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการด้านอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็ยนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็ยนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

Phongphit (2002) ได้กล่าวว่า "วิสาหกิจ" แปลจากภาษาอังกฤษว่า "Enterprise" ซึ่งแปลว่า "การประกอบการ" แต่ในปัจจุบันมีคำว่า "วิสาหกิจชุมชน" (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้น ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลผลิต โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภค และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักในการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

Mill and Morrison (1992) กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การขนส่ง การสื่อสาร การต้อนรับอย่างเป็นมิตร ต้อนรับด้วยใจ มีสิ่งดึงดูดใจ (attractions) มีสิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) มารองรับ ทั้งในด้านร้านอาหาร ที่พัก ของที่ระลึกและสิ่งทีขาดไม่ได้ก็คือ มีบริการที่ประทับใจ

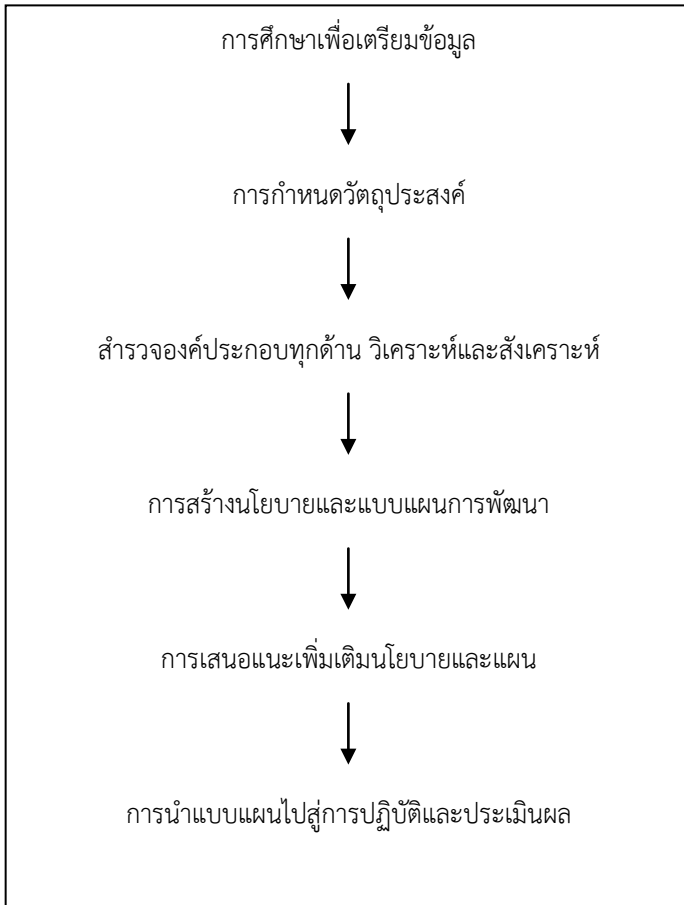
McIntosh, Goeldner, and Ritchie (1995) กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี (facilities) ระบบการขนส่งที่เข้าถึงได้สะดวก (Transportation) ปัจจัยพื้นฐานที่ดีและพร้อม (Infrastructure) ทรัพยากรทางธรรมชาติที่ดึงดูดใจ และมีการต้อนรับที่ดีด้วยไมตรีจิต

Chittangwattana (2005) กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะประกอบด้วย 3 ปัจจัยคือ (1) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความสะดวกในการเข้าถึง การเข้าถึงในที่นี้จะรวมถึงเส้นทางการคมนาคมขนส่งระยะทางระหว่างต้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว และการติดต่อสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยวไปยังสถานที่อื่น ๆ ที่ต้องการ (2) สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวกในที่นี้จะหมายถึง ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบายซึ่งจะรวมถึงไฟฟ้า น้ำประปา ที่พักผ่อน ร้านค้า ร้านอาหาร สถานบันเทิง และบริการอื่นใด ที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบาย และ (3) สิ่งดึงดูดใจ (Attractive) สิ่งดึงดูดใจในที่นี้อาจมาจากทรัพยากรที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหรือคุณค่าและสุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยววัน ๆ ซึ่งเป็นจุดเด่นและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวต่อไป

บริบทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว

แผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องอาศัยทรัพยากรหลายอย่าง ทั้งกำลังคน กำลังเงิน และระยะเวลา การท่องเที่ยวจะพัฒนาไปในทิศทางและขนาดที่ถูกต้องและเหมาะสมเพียงใด หรือจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โดยรวมหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการวางแผนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวมี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาเพื่อเตรียมข้อมูล 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การสำรวจองค์ประกอบทุกด้าน 4) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 5) การสร้างนโยบายและแบบแผนการพัฒนา 6) การเสนอแนะเพิ่มเติมนโยบายและแผนงาน และ 7) การนำแบบแผนไปสู่การปฏิบัติและประเมินผล

แผนภูมิแสดงกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ที่มา: adapted from Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports (2014).

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports (2014) ได้กำหนดกรอบ หรือ เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจแล้ว แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ คือ

- (1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 50
- (2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว 10 และ
- (3) การบริหารจัดการ 40

วิธีการให้คะแนนจะมี 2 วิธีคือ

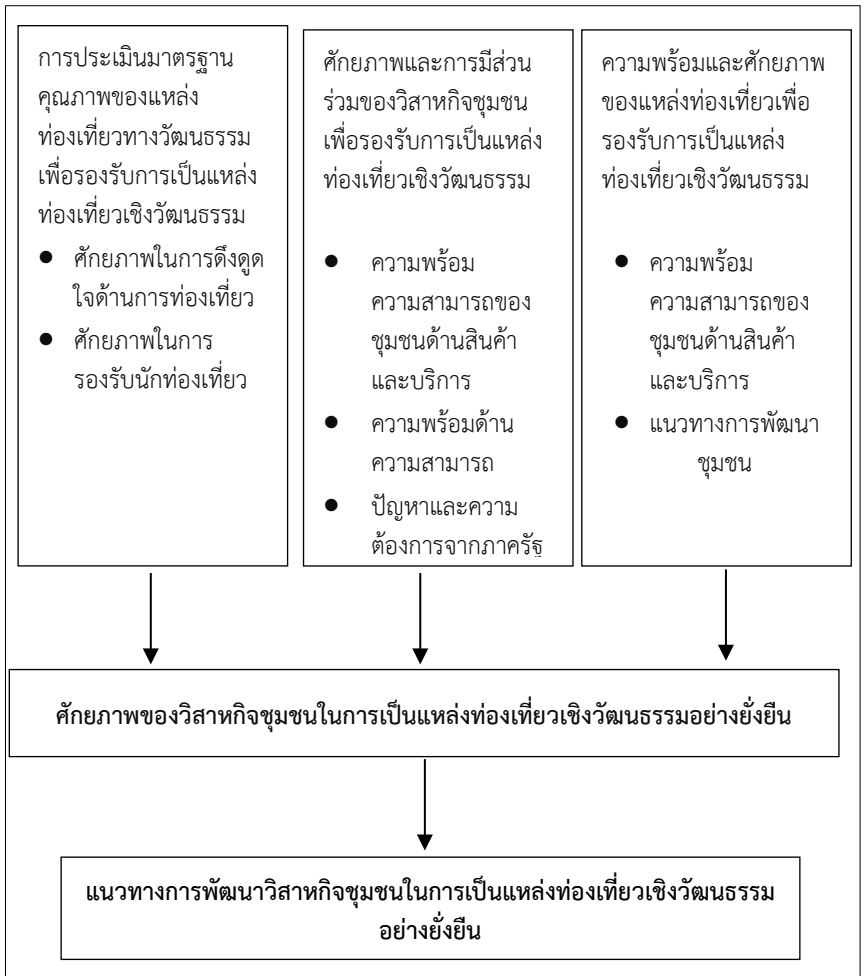
วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้ค่าการให้คะแนนจะมีตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมายรอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่า แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ จะมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมายรอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ทำได้โดยนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้แสดงไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับคะแนนมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71-80	ดีมาก	★★★★
61-70	ดี	★★★
51-60	ปานกลาง	★★
50 หรือ น้อยกว่า	ต่ำ	★

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีกรอบแนวคิดดังแสดง ในภาพที่ 1

คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอบ้านดง จังหวัดตาก คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์จาก Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports (2014) และแนวคิดของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 2

องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Mill and Morrison (1992); McIntosh, Goeldner, and Ritchie (1995); Chittangwattana (2005) และ Suwan et al (1998) ซึ่งได้แก่ (1) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความพร้อมในที่นี้จะประกอบด้วย 3 As คือ ความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน สิ่งดึงดูดใจ รวมทั้งขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียง และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (2) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีองค์ประกอบที่แสดงถึงศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง คณะผู้วิจัยได้มีการบูรณาการ ในด้านขององค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบและศึกษารายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละองค์ประกอบนำมาปรับใช้ และทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมจาก Lertphokanont and Lertphokanont (2014) ในการสร้างแบบสอบถาม ท้ายสุดภาพรวมและกรอบแนวคิดแผนการดำเนินงานวิจัย กระบวนการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวได้นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports (2014) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

วิธีการวิจัย

ประชากร (Population) และ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ทำการศึกษา ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ *กลุ่มแรก* เป็นกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วยหลายส่วน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้ความเข้าใจ ผู้รับผิดชอบงานด้านศิลปวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 30 คน คัดเลือกจากการประชุมประจำเดือนของกลุ่มผู้นำชุมชน *กลุ่มที่สอง* เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านตาก ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิต สินค้า บริการ หรือ ประกอบการในชุมชน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 50 คน คัดเลือกจากผู้มาเข้าร่วมการประชุม จากการเชิญประชุมทั้งหมด และ *กลุ่มที่สาม* นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 547 คน โดยสำรวจตามความสะดวก (Convenience Sampling)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ และใช้แบบสอบถาม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดกรอบของการสำรวจ การออกแบบแบบสอบถาม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้มาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งหมด 3 ชุด โดย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม

การสร้างและทดสอบแบบสอบถาม

- 1) ทำการสร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่ต้องการศึกษา
- 2) เมื่อทำการสร้างแบบสอบถามแล้วได้นำไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ ต่อจากนั้นได้ทำการปรับปรุง ประยุกต์แก้ไข ตามข้อเสนอแนะ ความเหมาะสม แล้วทำการตรวจแบบสอบถามเพื่อความเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่ต้องการ
- 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดสอบกับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาวัดและหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี
- 4) จากนั้นได้ทำการปรับปรุงแบบสอบถาม แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับการฝึกอบรม วิธีการถาม ตอบแบบสอบถามแล้ว (trained interviewers) ช่วยทำการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบสอบถามและแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ได้แก่ แบบสำรวจความคิดเห็น และแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งมีสาระสำคัญและส่วนประกอบ 3 ส่วน ส่วนแรก ศักยภาพในการดึงดูดใจ

ด้านการท่องเที่ยว ส่วนที่สอง ศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยว และส่วนที่สามารถบริหารจัดการ ซึ่งปรับปรุงจาก Lertphokanont et al. (2012)

1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีสององค์ประกอบใหญ่ คือ คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม

2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีสององค์ประกอบใหญ่ คือ ศักยภาพในการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3) การบริหารจัดการ มีสององค์ประกอบใหญ่ คือ การจัดการด้านอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 แบบสอบถามกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างปรับปรุงจาก Lertphokanont et al (2012) ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1) ข้อมูล พื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพหลัก ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับ ความพร้อมด้านสินค้าและบริการ ความพร้อมด้านความสามารถ ความตั้งใจที่จะเรียนรู้ วิสัยทัศน์ ความเสี่ยง นวัตกรรม ความสำเร็จหรือรัน ด้านการแข่งขัน ความเป็นเอกลักษณ์ ปัญหาของการประกอบการ และความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ชุดที่ 3 แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างปรับปรุงจาก Lertphokanont et al (2012); Lertphokanont and Lertphokanont (2014) ประกอบด้วย สาระสำคัญดังนี้

1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานะครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้ต่อเดือน

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อำเภอบ้านตาก มีความประทับใจในสิ่งใด

3) แหล่งรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวในเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

4) ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น

5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อม ความสามารถของวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านตาก ในด้าน คุณภาพ สินค้าและบริการ ฝีมือและลักษณะการประกอบการ

6) การประเมินความพร้อมจากความต้องการของนักท่องเที่ยวทางด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านกิจกรรม

7) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาชุมชน อำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก รวมทั้งปัญหา อุปสรรคหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

8) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาสินค้าหัตถกรรม ให้เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ในประเด็นด้านคุณภาพการผลิต รูปแบบสินค้า การบรรจุภัณฑ์ การจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ทำการศึกษาบทความทางวิชาการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว รายงานวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านตาก นโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยง กับอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทำการเก็บข้อมูล แบบประเมิน และแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นแบบประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำการประเมินเฉพาะกลุ่มผู้บริหารและหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานราชการขององค์กรท้องถิ่น ผู้รู้และเชี่ยวชาญวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาคเอกชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้เสียในชุมชน จำนวน 30 ราย กลุ่มที่สอง กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 50 ราย และ กลุ่มที่สาม นักท่องเที่ยว จำนวน 547 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้แบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ 2 และ 3 เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) คำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD) ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินความเห็นจากผู้บริหารจังหวัด ผู้บริหารองค์กรท้องถิ่น ผู้บริหารชุมชน ท้องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ครู อาจารย์ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ในชุมชน รวมทั้งผู้นำชุมชน ตามหลักวิธีการประเมินคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนของวิสาหกิจชุมชน และนักท่องเที่ยว นำมาทำการวิเคราะห์สถิติด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปผลข้อมูลทางสถิติโดยแยกผลการวิเคราะห์ออกตามกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาข้อสรุป การประเมินผลค่าตัวเลขทางสถิติที่ได้จากการประมวลผล นำมาประมวลเพื่อประเมินผลหาค่าที่ได้ แล้วนำไปทำการประเมินค่าระดับความเห็นเฉลี่ยเป็นช่วง ๆ โดยแบ่งช่วงระดับความเห็นจากค่าต่ำสุดไปยังสูงสุด คือ จากค่าต่ำสุดที่ระดับ 1 ไปหาค่าสูงที่สุด ระดับ 5 ซึ่งมีค่าความแตกต่างระหว่างชั้น 5 ถึง 1 เท่ากับ 4 และมีช่วงระดับความเห็น 5 ระดับ โดยใช้วิธีเฉลี่ยค่าความเห็นเฉลี่ยเป็นช่วง ๆ ไว้ 5 ช่วง ซึ่งมีความห่างของแต่ละช่วงเท่ากับ $4/5 = 0.8$ ขึ้น โดยได้กำหนดค่าเรียงลำดับจากต่ำสุดไปถึงสูงสุดไว้ดังนี้ *เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย*

1.00 – 1.80	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ในการวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนรวมถึงชุมชนบ้านตาก ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

ในแง่ของศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวและศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว โดยประเมินจากองค์กรท้องถิ่น ผู้มีความรู้ความเข้าใจผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบบสำรวจข้อมูลได้นำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ความเหมาะสมในด้านการคมนาคมขนส่งของพื้นที่ชุมชนบ้านตาก และการวางแผนการท่องเที่ยวมาพิจารณา สำหรับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้นำมาใช้วิเคราะห์ในด้านความพร้อมของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการประเมิน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอบ้านตาก จากกลุ่มแรก กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้ความเข้าใจ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สรุปผลการให้คะแนนได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลสรุปผลการให้คะแนน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนอำเภอบ้านตาก (30 คน)

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจในการท่องเที่ยว	50	32
2. ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว	10	8
3. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	40	19
รวมทั้งสิ้น	100	59

ผลของคะแนนตามระดับมาตรฐาน

- ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)
- ดีมาก (71 – 80 คะแนน)
- ดี (61-70 คะแนน)
- ปานกลาง (51 – 60 คะแนน)
- ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

ดังนั้นการประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น องค์ประกอบแรกสามารถแยกเป็น 3 ด้านคือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้รับคะแนนรวม 40 ส่วน 60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 66.66 ของคะแนนรวมทั้งหมด โดยคะแนนแต่ละด้านขององค์ประกอบมีดังนี้ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 50 คะแนน ผลการให้คะแนนได้ 32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 64 ของคะแนนรวมทั้งหมด สำหรับศักยภาพในการรับรองด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน ผลการให้คะแนนได้ 8 คะแนน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 ของคะแนนรวมทั้งหมด นอกจากนี้องค์ประกอบที่จะนำมารวมกับศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวอีก 40 คะแนนนั้น มาจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหมายถึงความสามารถในการควบคุมดูแลการดำเนินงานในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึกถึงคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ผลการให้คะแนนได้ 19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ของคะแนนรวมทั้งหมด ดังนั้น ผลการให้คะแนนตามแบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวในองค์ประกอบ 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ได้คะแนนรวม 59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน จัดระดับมาตรฐานแล้ว ปรากฏว่าอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง”

ผลการสำรวจ จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านตาก ซึ่งเป็นกลุ่มที่สอง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านตาก และกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน พบว่าเป็นหญิงมากกว่าชาย โดยเป็น หญิงร้อยละ 66 และชายร้อยละ 34 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 44 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 24 และช่วงอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 20 ตามลำดับ โดยเป็นผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ร้อยละ 70 ทั้งนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายระหว่าง 10,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48 และร้อยละ 32 มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 10,000 บาท ทางด้านวุฒิการศึกษาสูงสุด ผู้ประกอบการวิสาหกิจส่วนใหญ่จบ

การศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

ความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนถึงความพร้อมของในการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นถึงความพร้อมด้านสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน

ความพร้อมด้านสินค้าและบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. สินค้าและบริการที่ทำอยู่เป็นฝีมือที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษในอดีต	3.55	1.15	เห็นด้วยมาก
2. มีแหล่งวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการผลิตสินค้าและบริการที่พร้อมใช้งานทั้งคุณภาพและปริมาณ	3.61	1.03	เห็นด้วยมาก
3. ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการผลิตและพร้อมเปิดให้ นักท่องเที่ยวเข้าชม	3.22	1.18	เห็นด้วยปานกลาง
4. มีการรักษาเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการแบบดั้งเดิมและจะยังสืบทอดต่อ ๆ กันไป	3.42	1.17	เห็นด้วยมาก
5.งานสินค้าและบริการ เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นจากประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษ	3.46	1.29	เห็นด้วยมาก
6. พนักงานหรือช่างฝีมือที่มีอยู่ในปัจจุบันยังเป็นคนในท้องถิ่น และมีความผูกพันกับท้องถิ่น	3.59	1.24	เห็นด้วยมาก
7. พนักงานหรือช่างฝีมือในปัจจุบัน มีความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่	3.46	1.15	เห็นด้วยมาก
8.คนรุ่นใหม่ในชุมชนมีความพร้อมในการรับการถ่ายทอดองค์ความรู้สินค้าบริการของกลุ่มวิสาหกิจเพื่อรักษาเอกลักษณ์ให้ยั่งยืน	3.44	1.15	เห็นด้วยมาก
9.รายได้จากการประกอบการเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ	3.32	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
10. การประกอบอาชีพวิสาหกิจนี้สามารถยึดเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้	3.70	1.07	เห็นด้วยมาก
รวม	3.43	1.15	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ: 1.00-1.80 = ไม่เห็นด้วย 1.81-2.60= เห็นด้วยน้อย 2.61-3.40 = เห็นด้วยปานกลาง 3.41-4.20 = เห็นด้วยมาก 4.20-5.00=เห็นด้วยมากที่สุด

การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) นับเป็นการเดินทาง เพื่อสัมผัส และบางกรณีก็เข้าร่วมใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมได้กลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจัดอาหาร งานเทศกาล เครื่องแต่งกายตามประเพณี การรำพื้นบ้าน การแสดงศิลปะ และหัตถกรรมรู้นโบราณต่าง ๆ ดังนั้นบทบาทของวิสาหกิจชุมชนจึงต้องเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ จึงทำการศึกษาถึงความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอบ้านตาก ทั้งนี้ จากตารางที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นความพร้อมของวิสาหกิจชุมชน ในด้านสินค้าและบริการ โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 โดยความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การประกอบอาชีพวิสาหกิจนี้สามารถยึดเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้ มีแหล่งวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการผลิตสินค้าและบริการที่พร้อมใช้งานทั้งคุณภาพและปริมาณ และพนักงานหรือช่างฝีมือที่มีอยู่ในปัจจุบันยังเป็นคนในท้องถิ่น และมีความผูกพันกับท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70, 3.61, และ 3.59 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านความสามารถของวิสาหกิจชุมชน

ความพร้อมด้านความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ความพร้อมด้านการผลิต			
1. พนักงานหรือช่างฝีมือในชุมชนบ้านตากมีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลายหลาย	3.57	.912	เห็นด้วยมาก
2. ผู้ประกอบการในชุมชนบ้านตากมีความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่หลากหลาย	3.29	.953	เห็นด้วยปานกลาง
3. ผู้ประกอบการในชุมชนบ้านตากสามารถเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้	3.43	.943	เห็นด้วยมาก
รวม	3.43	.936	เห็นด้วยมาก

ความพร้อมด้านความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ความตั้งใจที่จะเรียนรู้			
1. ผู้บริหารหรือผู้นำของวิสาหกิจชุมชนมุ่งเห็นว่า การเรียนรู้คือสิ่งที่ดี	3.95	.888	เห็นด้วยมาก
2. วิสาหกิจชุมชนของฉันให้ความสำคัญกับการเรียนรู้	3.91	.824	เห็นด้วยมาก
3. การเรียนรู้ของสมาชิกเป็นหนทางที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจอยู่รอด	3.81	.959	เห็นด้วยมาก
รวม	3.90	.890	เห็นด้วยมาก
วิสัยทัศน์			
1. วิสาหกิจชุมชนของฉันมีวิสัยทัศน์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	3.74	.820	เห็นด้วยมาก
2. พนักงานหรือสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	3.78	.910	เห็นด้วยมาก
3. พนักงานหรือสมาชิกกลุ่มเห็นว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนขององค์กร	3.76	.947	เห็นด้วยมาก
รวม	3.76	.892	เห็นด้วยมาก
ความเสี่ยง			
1. วิสาหกิจชุมชนพร้อมที่จะต่อสู้ความเสี่ยงด้วยไอเดียใหม่ ๆ ของกลุ่มสมาชิก	3.53	.937	เห็นด้วยมาก
2. วิสาหกิจชุมชนช่วยสมาชิกรับมือกับความเสี่ยงจากไอเดียต่าง ๆ	3.46	1.022	เห็นด้วยมาก
3. วิสาหกิจชุมชนเน้นทั้งการค้นหาโอกาสใหม่ ๆ ทางธุรกิจ	3.62	1.044	เห็นด้วยมาก
รวม	3.53	1.001	เห็นด้วยมาก
นวัตกรรม			
1. วิสาหกิจได้มีการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการ	3.53	.892	เห็นด้วยมาก

ความพร้อมด้านความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
2. วิชาทักจได้มีความสร้างสรรค์ทางด้านผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการต่าง ๆ	3.44	.936	เห็นด้วยมาก
3. วิชาทักจมีการปรับปรุงและพัฒนาหนทางหรือวิธีใหม่ ๆ ในสินค้าบริการต่าง ๆ	3.47	.960	เห็นด้วยมาก
รวม	3.48	.929	เห็นด้วยมาก
ความกระตือรือร้น			
1. วิชาทักจพยายามที่จะเริ่มโปรเจคหรืองานต่าง ๆ อยู่เสมอ	3.56	1.070	เห็นด้วยมาก
2. วิชาทักจพยายามหาโอกาสทางธุรกิจอยู่เสมอ	3.65	1.058	เห็นด้วยมาก
3. วิชาทักจลงมือทำและพยายามที่จะเป็นตัวอย่างที่ดี	3.71	1.046	เห็นด้วยมาก
รวม	3.48	.929	เห็นด้วยมาก
ด้านการแข่งขัน			
1. วิชาทักจของเรามีความสามารถในแข่งขันสูงมาก	3.50	1.010	เห็นด้วยมาก
2. โดยทั่วไปแล้ว กลุ่มของเรามีวิธีที่มีศักยภาพในการแข่งขันสินค้าและบริการในตลาด	3.29	.953	เห็นด้วยปานกลาง
3. เราพยายามสร้างความสามารถในการแข่งขันให้ดีที่สุด	3.61	.922	เห็นด้วยมาก
รวม	3.48	.929	เห็นด้วยมาก
ความเป็นตัวเอง			
1. สมาชิกของวิชาทักจชุมชนมีอิสระในการคิดทำสิ่งต่าง ๆ	3.84	.903	เห็นด้วยมาก
2. สมาชิกของวิชาทักจชุมชนทำงานได้อย่างมีอิสระ	3.91	.717	เห็นด้วยมาก
3. สมาชิกของวิชาทักจชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อเสริมการทำงานของตัวเอง	3.88	.804	เห็นด้วยมาก

ความพร้อมด้านความสามารถ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
รวม	3.87	.808	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ: 1.00-1.80 = ไม่เห็นด้วย 1.81-2.60 = เห็นด้วยน้อย 2.61-3.40 = เห็นด้วยปานกลาง 3.41-4.20 = เห็นด้วยมาก 4.20-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถของพนักงานหรือช่างของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวเอง โดยด้านความพร้อมด้านการผลิตนั้น ข้อคิดเห็นด้านที่ว่าพนักงานหรือช่างฝีมือในชุมชนบ้านตากมีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลายนั้น มีคะแนนเท่ากับ 3.57 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มของผู้ประกอบการมีความคิดเห็นด้วยมากในกรณีนี้ โดยในภาพรวมของด้านการผลิตนั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 ความคิดเห็นด้านความตั้งใจที่จะเรียนรู้โดยความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้นำของวิสาหกิจชุมชนมุ่งเห็นว่าการเรียนรู้คือสิ่งที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยในภาพรวมของความตั้งใจที่จะเรียนรู้นั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนในด้านวิสัยทัศน์ โดยความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ พนักงานหรือสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ในภาพรวมของด้านวิสัยทัศน์นั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ในด้านความเสี่ยง ความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเน้นทั้งการค้นหาและการทดลองหาโอกาสใหม่ ๆ ทางธุรกิจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ในภาพรวมของความเสี่ยงนั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ในทางกลับกัน ด้านนวัตกรรมนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่า วิสาหกิจได้มีการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการต่าง ๆ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 โดยภาพรวมของนวัตกรรมนั้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ทั้งนี้ ความกระตือรือร้นและความพร้อมด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก หรือ ที่คะแนนเฉลี่ย 3.48 และสุดท้าย ด้านความเป็นตัวเอง ซึ่งพบว่าสมาชิกผู้ประกอบการเห็นว่า สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทำงานของตัวเองได้อย่างมีอิสระ มากที่สุดที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.91 และด้านความเป็นตัวเองนี้ มีคะแนนเฉลี่ยรวมที่ 3.87 หรือในระดับมาก โดยภาพรวมของความพร้อมด้านความสามารถ อยู่ที่คะแนนเฉลี่ย 3.62 คือ ระดับเห็นด้วยมาก

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบในด้านต่าง ๆ			
1. ด้านการออกแบบ	3.08	1.007	เห็นด้วยปานกลาง
2. ด้านการผลิต	3.28	.991	เห็นด้วยปานกลาง
3. ด้านการตลาด	3.43	1.186	เห็นด้วยมาก
4. ด้านการจัดการ	3.28	.981	เห็นด้วยปานกลาง
5. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.37	.860	เห็นด้วยปานกลาง
6. ด้านการเงินหรือเงินลงทุน	3.28	1.140	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	3.29	1.027	เห็นด้วยปานกลาง
ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง			
1. ด้านการออกแบบ	3.56	1.167	เห็นด้วยมาก
2. ด้านการผลิต	3.65	1.089	เห็นด้วยมาก
3. ด้านการตลาด	3.72	1.245	เห็นด้วยมาก
4. ด้านการจัดการ	3.63	1.051	เห็นด้วยมาก
5. ด้านเงินทุน	3.55	1.194	เห็นด้วยมาก
6. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.76	1.036	เห็นด้วยมาก
รวม	3.64	1.130	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ: 1.00-1.80 = ไม่เห็นด้วย 1.81-2.60 = เห็นด้วยน้อย 2.61-3.40 = เห็นด้วยปานกลาง 3.41-4.20 = เห็นด้วยมาก 4.20-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 5 ในด้านปัญหาของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันในการประสบปัญหาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เป็นประเด็นหลัก ด้วยคะแนนค่าเฉลี่ยที่ 3.43 และ 3.37 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับเมื่อได้สอบถามถึงความเห็นของผู้ประกอบการถึงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าความช่วยเหลือทางด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการตลาด ด้วย

คะแนนค่าเฉลี่ยที่ 3.76 และ 3.72 ตามลำดับ โดยภาพรวมของด้านปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 คือ เห็นด้วยมาก

ผลการสำรวจกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มที่ สาม นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวซึ่งพบว่า เป็นหญิงมากกว่าชาย โดยเป็นหญิงร้อยละ 59.6 และชายร้อยละ 40.4 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 21-31 ปี ร้อยละ 51.4 รองลงมาเป็นช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี และ 31-40 ปี คิดเป็น 37.5 และ ร้อยละ 6 ตามลำดับ สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 90.3 ทั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ร้อยละ 73.7 และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62 ส่วนภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 80.6 รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 11.2 และ 4 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.2 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยว ที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.9 และ 3.7 ตามลำดับ ในส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มที่ 3 มีรายละเอียดตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมความสามารถของชุมชนบ้านตาก

ความพร้อมความสามารถของชุมชน ด้านสินค้าและบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1. คุณภาพผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการมีคุณภาพดี	3.56	.768	เห็นด้วยมาก
2. ฝีมือในการผลิตสินค้าหรือการบริการอยู่ในระดับดี	3.64	.795	เห็นด้วยมาก
3. สินค้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน	3.66	.809	เห็นด้วยมาก
4. การออกแบบมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน	3.60	.828	เห็นด้วยมาก
5. รูปแบบของผลิตภัณฑ์และบริการให้เลือกหลากหลาย	3.58	.792	เห็นด้วยมาก
6. มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ให้เลือก	3.53	.821	เห็นด้วยมาก
7. สินค้าต่างๆ มีราคาที่น่าซื้อหา	3.60	.814	เห็นด้วยมาก
8. สินค้ามีราคาหลายระดับให้เลือกสรร	3.58	.806	เห็นด้วยมาก

ความพร้อมความสามารถของชุมชน ด้านสินค้าและบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
9. มีสถานที่ผลิตและขายหลายแห่งให้เลือกซื้อ	3.53	.834	เห็นด้วยมาก
10. สามารถต่อรองราคาได้	3.52	.832	เห็นด้วยมาก
11. มีการให้ส่วนลดหากมีการซื้อเป็นจำนวนมากหรือ มีปริมาณมาก	3.56	.823	เห็นด้วยมาก
รวม	3.56	0.811	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ: 1.00-1.80 = ไม่เห็นด้วย 1.81-2.60= เห็นด้วยน้อย 2.61-3.40 = เห็นด้วยปานกลาง 3.41-4.20 = เห็นด้วยมาก 4.20-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 6 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีเกี่ยวกับความพร้อมความสามารถของชุมชนบ้านตาก สามอันดับแรก คือสินค้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 3.66 รองลงมาคือ ฝีมือในการผลิตสินค้าหรือการบริการอยู่ในระดับดี ที่ 3.64 การออกแบบมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนและสินค้าต่าง ๆ มีราคาที่น่าซื้อหา ที่ระดับ 3.60 ตามลำดับ โดยภาพรวมของความพร้อมความสามารถของชุมชน อำเภอบ้านตาก ในมุมมองของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก คือ 3.56

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านตากของนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานนั้น มีความคิดเห็นว่า ชุมชนบ้านตากและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเพิ่มแสงสว่างตามถนนในชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เป็นระดับสูงสุด รองลงมาคือ การเพิ่มที่จอดรถให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และ การเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ โดยภาพรวมด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.66 เห็นด้วยมาก

ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชุมชนบ้านตาก ควรมีการเพิ่มห้องน้ำสาธารณะเพื่อสุขลักษณะที่ดีตามหลักการ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 รองลงมาคือ การดูแลความสะอาดของพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนบ้านตากอยู่เสมอ มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.81 และลำดับที่ 3 ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่หรือจัดทำพื้นที่เพื่อเป็นที่

พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว ที่ระดับค่าเฉลี่ย 3.79 ตามลำดับ โดยภาพรวมด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เห็นด้วยมาก

ความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การจัดให้มีหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 รองลงมาเป็นการเสนอการจัดให้มีร้านขายอาหารเพิ่มขึ้น และการจัดให้มีร้านขายเครื่องดื่มเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.70 และ 3.66 ตามลำดับ โดยภาพรวมด้านเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 เห็นด้วยมาก

ในด้านกิจกรรมนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชุมชนบ้านตากควร มีการจัดให้มีงานเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นลักษณะประจำในแต่ละปี โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.73 รองลงมาได้แก่ จัดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสทดลองสัมผัสกับสินค้าและ บริการทางวัฒนธรรมและจัดให้มีการแสดงอื่น ๆ ของชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69

ในด้านของการประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ การเพิ่มสัญลักษณ์ สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชนบ้านตาก คะแนนเฉลี่ยที่ 3.76 รองลงมาได้แก่ การเพิ่ม ป้ายบอกทางในชุมชนและทางเข้าทางออกให้เห็นได้โดยง่าย ที่คะแนนเฉลี่ย 3.71 และการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นคือสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้ให้คะแนนถึง 3.62 ตามลำดับ โดยภาพรวมของด้านประชาสัมพันธ์อยู่ที่ 3.66 คือเห็นด้วยมาก

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ข้อ 2 พบว่า ศักยภาพของ วิสาหกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความ พร้อมในด้านสินค้าและบริการ อยู่ในระดับมาก ในเรื่องของการประกอบอาชีพ วิสาหกิจสามารถยึดเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้ มีแหล่งวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการผลิตสินค้า และบริการที่พร้อมใช้งานทั้งคุณภาพและปริมาณ พนักงานหรือช่างฝีมือที่มีอยู่ใน ปัจจุบันยังเป็นคนในท้องถิ่น และมีความผูกพันกับท้องถิ่น โดยด้านความพร้อมด้าน การผลิตนั้น อยู่ในระดับมาก ในเรื่องของ พนักงานหรือช่างฝีมือในชุมชนมี ความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการหลากหลาย ด้านความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ใน เรื่องของ ผู้บริหารหรือผู้นำของวิสาหกิจชุมชนมุ่งการเรียนรู้คือสิ่งที่ดี ส่วนในด้าน วิสัยทัศน์ ในเรื่องของ พนักงานหรือสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ด้านความเสี่ยง ในเรื่องของ วิสาหกิจชุมชนเน้นทั้งการค้นหาและการทดลอง หาโอกาสใหม่ๆทางธุรกิจ ด้านนวัตกรรมนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่า วิสาหกิจ ได้มีการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการต่าง ๆ ความกระตือรือร้นและความ

พร้อมด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ด้านความเป็นตัวเอง สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทำงานของตัวเองได้อย่างมีอิสระ และในด้านปัญหาของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันในการประสบปัญหาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เป็นประเด็นหลัก ซึ่งอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาสภาพด้านสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในมุมมองของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้ความเข้าใจ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการประเมิน พบว่า ผลการให้คะแนนตามแบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวในองค์ประกอบ 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ได้คะแนนรวม 59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน จัดระดับมาตรฐานแล้ว ปรากฏว่าอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” และในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าอยู่ในระดับมาก ในเรื่องของความพร้อมความสามารถของชุมชน ด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรม และในด้านของการประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายคือแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก นั้นพบว่า ควรจะพัฒนาต่อยอดความพร้อมความสามารถของชุมชนบ้านตาก ในเรื่องฝีมือในการผลิตสินค้าหรือการบริการ สินค้าเป็นที่เอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน และใน ส่วนความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานนั้น ควรเพิ่มแสงสว่างตามถนนหนทางในชุมชน เพิ่มที่จอดรถให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ควรมีการเพิ่มห้องน้ำสาธารณะ การดูแลความสะอาดของพื้นที่ในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ควรจัดให้มีหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว ควรให้มีร้านอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้น ในด้านกิจกรรมนั้น ควรมีการจัดให้มีงานเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นลักษณะประจำปี จัดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสทดลองสัมผัสกับสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน รวมถึงการจัดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสทดลองสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ควรมีการเพิ่มสัญลักษณ์สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชนบ้านตาก ได้แก่ การเพิ่มป้ายบอกทางในชุมชนและทางเข้า ทางออกให้เห็นได้โดยง่าย การเพิ่มการ

ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นในช่องทาง facebook line หรือ website ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และจัดให้มีผู้ดูแลหลักอย่างเป็นทางการ

จากผลการประเมิน ทำให้ทราบได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานในการท่องเที่ยว คือ องค์ประกอบพื้นฐานที่รองรับการท่องเที่ยวทั้งระบบ ถือเป็น การสนับสนุนให้การท่องเที่ยวสามารถไปได้ด้วยดี และทำให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว เช่นความปลอดภัย การคมนาคมขนส่ง และบริการที่พักแรมถือเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ระบบสาธารณประโยชน์ของชุมชนบ้านตากมีครบถ้วนเพียงใด ก็ยิ่งทำให้การท่องเที่ยวมีความเติบโตมากขึ้นเพียงนั้น โครงสร้างพื้นฐานของแต่ละประเภทจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยว ทางด้านความพร้อมของถนนก็เป็นอีกความสำคัญในการขนส่งผู้โดยสารจากที่หนึ่งไปยังจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวในอำเภอบ้านตาก ทางด้านการบริการอำนวยความสะดวกสบาย ซึ่งรวมอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนบ้านตากก็มีส่วนทำให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวเช่นกัน เพราะการบริการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญแก่การยังชีพของมนุษย์ ที่อาจเรียกว่าสาธารณประโยชน์ ซึ่งรัฐบาลแต่ละประเทศได้ใช้เงินภาษีของประชาชนมาสร้างให้กับประชาชนในประเทศของเขาได้ใช้อย่างมีความสุข ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ จึงเป็นที่ต้องการไม่เฉพาะแต่ประชาชนในประเทศเท่านั้น ยังได้ใช้ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวอีกด้วย จึงเกิดความประทับใจทำให้อยากจะมาท่องเที่ยวซ้ำได้มากขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ คนท้องถิ่นยังได้ประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ให้กับชุมชน รวมทั้งนำคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าสู่ชุมชน โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยว อาทิ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงระบบสาธารณสุขและการขนส่ง การมีแหล่งสันทนาการแห่งใหม่ การมีร้านอาหาร และพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้น รวมถึงการมีตัวเลือกจำนวนมากของสินค้าและอาหารที่มีคุณภาพ คุณค่าทางวัฒนธรรมและประเพณีได้รับการทำนุบำรุงขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้การท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมการทำนุบำรุงและการส่งต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และการจัดการอย่างยั่งยืนต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ การปกป้องมรดกของท้องถิ่น และการฟื้นฟูงานฝีมือ ศิลปะ

และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ การท่องเที่ยวไม่ได้มีส่วนช่วยด้านการเงิน ในการอนุรักษ์มรดกท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่ยังสนับสนุนทางอ้อมด้วย เช่น การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านตาก สามารถช่วยให้ชาวบ้านตากได้ตระหนักและฟื้นฟู ความเป็นท้องถิ่น และการพ่อนรำแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ จนทำให้การท่องเที่ยวส่งเสริม การมีส่วนร่วมและความภูมิใจของชุมชน เพราะฉะนั้น การท่องเที่ยวทำให้ชุมชน เรียนรู้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อ รายได้ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่นและของชาติ นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความใส่ใจในการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นใน ด้านการดำเนินงาน และการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขสำคัญในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่หลากหลายอย่างยั่งยืน โดยสิ่งเหล่านี้เป็นผลลัพธ์ด้าน บวกที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและในทางที่เหมาะสม สิ่งจำเป็นที่ ขาดไม่ได้ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีทัศนคติเชิงบวก ย่อมก่อให้เกิดแรง สนับสนุนที่มากกว่าและโอกาสที่ดีกว่า ในการพัฒนาและดำเนินการทางการท่องเที่ยว ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาชุมชน ให้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการตัดสินใจเพื่อพิจารณา ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะ ยาว ระเบียบวินัย และความเสมอภาคของชุมชน

แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบ้านตาก มีความจำเป็นและส่งผลดี ทั้งระดับจุลภาคและมหภาค เฉกเช่น โครงสร้างพื้นฐาน เพียงแต่ว่าเป็นเรื่องที่ต้อง ลงทุนด้วยเงินจำนวนมาก และต้องใช้เวลาในการก่อสร้าง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าการประเมินความพร้อมของชุมชนบ้านตากสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมนั้นจะอยู่ในระดับดี แนวทางการพัฒนาของชุมชนอำเภอบ้านตากสู่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวก็ควรเป็นปัจจัยในการร่วม พิจารณาเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นไปด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนา ตามแนวคิดของหน่วยงานบริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งจากระดับที่ได้คะแนน คือ ระดับปานกลาง คือ ยังคงต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอีกหลากหลายด้าน และต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาเพื่อจะให้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง หากชุมชนบ้านตากต้องการจะเข้าสู่การ

เป็นชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของชุมชนเป็นอันดับแรก เนื่องจากค่าคะแนนการบริหารจัดการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย สนับสนุนให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมเข้ามาดูแลพัฒนา มีบุคลากรที่ดูแลในเรื่องนี้อย่างชัดเจน ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้กลับมาพัฒนาถิ่นฐานของตนเอง และหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดตั้งให้มี เจ้าหน้าที่บุคลากรดูแล และกระตุ้นให้เกิดกระบวนการวางแผนในเรื่องของการจัดการดูแล และติดตามความก้าวหน้า อาจจะทำเป็นโครงการประจำปีเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรม ร่วมกันพัฒนากับคนในชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

สภาวการณ์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าการประกอบอาชีพวิสาหกิจในชุมชนนี้ สามารถยึดเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากอำเภอบ้านตากมีทรัพยากรธรรมชาติและมีแหล่งวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการผลิตสินค้าและบริการที่พร้อมใช้งานทั้งคุณภาพและปริมาณ และพนักงานหรือช่างฝีมือที่มีอยู่ในปัจจุบันยังเป็นคนในท้องถิ่น ทำให้มีความผูกพันกับท้องถิ่นและพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ Bunjongsiri (2011: 189) พบว่าแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนประเภทบริการการท่องเที่ยว ต้องมีการวางแผนเป้าหมายให้ชัดเจน ทำเป็นอาชีพเสริมได้ ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่น พัฒนาสินค้าที่ระลึก/ของฝาก และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลาย ในด้านของวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องของความสามารถของพนักงานหรือช่างของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phongwiritthorn and Pakvipas (2013: 6) พบว่า ชุมชนค้อยปุ๋ย มีศักยภาพการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าในทุกด้าน ได้แก่ ความดึงดูดใจ ความสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางกายภาพ แนวคิดและประเพณีวัฒนธรรม การมีที่พักอาศัยหรือที่พักผ่อนหย่อนใจที่ดี การมีกิจกรรมที่เป็นทั้งเชิงวัฒนธรรมและเป็นไปตามธรรมชาติของท้องถิ่น และความประทับใจทั้งด้านสถานที่พักและธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้น 1.บริหารการจัดระบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน 2. ต้องให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3. การกำหนดกติกาและจัดการร่วมกันในด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลเพื่อดำรงไว้ของวัฒนธรรมชนเผ่า 4. การตลาด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างและสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ ความโดดเด่น และสื่อถึงการสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า ส่วน

ด้านความพร้อมด้านการผลิตนั้น พบว่ามีความพร้อม ด้านความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ผู้บริหารหรือผู้นำของวิสาหกิจชุมชนมุ่งเห็นว่าการเรียนรู้คือสิ่งที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongsaner (2018) พบว่า ประชาชนในชุมชนเกาะหมากมีความพร้อมในการรับมือกับการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอนาคต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวและอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุด คือ การจัดเวทีรับความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมอย่างเข้าใจและลึกซึ้ง และการใช้ระบบผู้นำ เข้ามาชักนำเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนด้านวิสัยทัศน์ พนักงานหรือสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความเสี่ยง วิสาหกิจชุมชนเน้นทั้งการค้นหาและการทดลองหาโอกาสใหม่ ๆ ทางธุรกิจ ด้านนวัตกรรม วิสาหกิจได้มีการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการ ความกระตือรือร้น และความพร้อมด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน พบว่ามีความพร้อมเช่นกัน ด้านความเป็นตัวเอง สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทำงานของตัวเองได้อย่างมีอิสระ มีวิสาหกิจชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่าความพร้อมที่จะพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิสาหกิจชุมชน ให้ออกแบบสิ่งใหม่ที่จะเข้ามา

ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ความพร้อมความสามารถของชุมชนของอำเภอบ้านตาก ได้แก่ สินค้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ฝีมือในการผลิตสินค้าหรือการบริการ และการออกแบบมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนและสินค้าต่าง ๆ มีราคาที่น่าซื้อหา ส่วนด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานนั้น ควรมีการเพิ่มแสงสว่างตามถนนในชุมชน การเพิ่มที่จอดรถให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน และการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชุมชนบ้านตาก ควรมีการเพิ่มห้องน้ำสาธารณะเพื่อสุขลักษณะที่ดีตามหลักการ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวขั้นดี การดูแลความสะอาดของพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนบ้านตากอยู่เสมอ และการเพิ่มพื้นที่หรือจัดทำพื้นที่เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว ส่วนด้านเศรษฐกิจ คือ การจัดให้มีหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว การเสนอการจัดให้มีร้านขายอาหารเพิ่มขึ้น และการจัดให้มีร้านขายเครื่องดื่มเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ ส่วนด้านกิจกรรมนั้น ควรมีการจัดให้มีงานเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นลักษณะประจำในแต่ละปี และจัดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาส

ทดลองสินค้าและผลิตภัณฑ์ และจัดให้มีการแสดงอื่น ๆ ของชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การเพิ่มสัญลักษณ์สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชนบ้านตาก การเพิ่มป้ายบอกทางในชุมชนและทางเข้าทางออกให้เห็นได้ง่าย และการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาเชื่อมโยงกับงานบางส่วนของ Singmat and Pongsiri (2016: 265-280) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หรือ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน มาจากกระบวนการจัดการความรู้ความเข้าใจ และหมายถึงความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนที่มีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผลประเมินจากผู้บริหารและผู้นำชุมชน ยังพบว่า ยังต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัวและการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ Srimaitree (2016: 53-65) ที่ว่าวิสาหกิจชุมชนพร้อมที่จะดำเนินการไปกับการพัฒนาตลาดใหม่ คือแสดงเจตจำนงว่าวิสาหกิจชุมชนของตนมีความพร้อม ซึ่งก็คือ การกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าทางด้านสภาพแวดล้อม หรือบริบท ชุมชน ยังอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ Lertphokanont and Lertphokanont (2014: 22-38) และ การศึกษาของ Maneekham and Sinchuen (2012: 76-93) พบว่าการพัฒนาชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เจ้าถิ่นฐานผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาของตนเข้าใจกระบวนการของกิจกรรมและยอมรับ รวมทั้งเป็นความต้องการของคนโดยส่วนใหญ่ของท้องถิ่น โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ดีและเพียงพอต่อสาธารณชน เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชน วิสาหกิจชุมชน ได้เห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงานร่วมกันของชุมชน และจัดปัญหาความขัดแย้งให้น้อยลงเท่าที่จะเป็นไปได้ และเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและชุมชนเพื่อรองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริงและก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก วิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านตาก ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน ท้องถิ่น รักษากฎมีปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งปรับวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนให้มองการณ์ไกล ตามแนวความคิดของผู้นำชุมชน เห็นว่า ควรมีความรู้

ทางด้านวิชาการ มาให้ความรู้และร่วมพัฒนาชุมชน อีกทั้งควรแรงจูงใจคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากขึ้น รวมทั้งควรดำเนินการจัดให้มีการสร้าง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ชุมชน จากที่มีอยู่แล้วให้ทำการจัดสรร ระเบียบ ระเบียบ การบริหารจัดการ ให้ดีขึ้น ทำการรณรงค์ให้เยาวชนในชุมชน เข้ามามีส่วน ร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ภาครัฐควรจัด งบประมาณที่จะสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอำเภอบ้านตาก รวมทั้ง งบประมาณสนับสนุนการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakkuae (2017: 869- 880) พบว่า แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาล ตำบลนครชุม มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ 1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมควร สนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วให้ชุมชนบริหารจัดการ ตนเอง สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมชมวิถีชีวิตใน ชุมชน มีส่วนร่วมในการหาตลาด การหานักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเส้นทาง การท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธศาสนาให้หลากหลายเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และการจัดกิจกรรมสาธิตการทำพระเครื่อง ฝึกอบรมให้ความรู้กับเจ้าของแหล่งสาธิต การทำพระเครื่อง ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสามารถขอความร่วมมือจาก สถาบันการศึกษาให้เข้ามาช่วยเหลือ อีกช่องทางหนึ่ง หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรจะเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ความรู้อและ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความ แตกต่างกันไปตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนแต่ละกลุ่ม ดังเช่น ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา หรือจะเป็น ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศบริสุทธิ์สดชื่น อากาศเย็นสบายปลอด โปร่งไม่มีฝุ่น PM 2.5 ที่สำคัญคือคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้าน ประวัติศาสตร์หรือมรดกทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ และชุมชนโบราณ เป็นต้น นอกจากนี้ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม งานเทศกาลหรืองานประเพณี การละเล่น พื้นเมืองหรือพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ก็เช่นกัน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึก พักผ่อนหย่อนใจ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรคำนึงถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยว สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนได้ โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายการคมนาคมที่สามารถเดินทางเข้าไปยังแหล่ง

ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงประเภทของการคมนาคมขนส่งที่จะให้บริการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขนส่งทางรถยนต์ หรือการขนส่งทางรถไฟ เป็นต้น รวมทั้งต้องคำนึงถึงการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอ คุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและความปลอดภัยของรถสาธารณะ และรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย และนักท่องเที่ยวก็ได้ให้ความสำคัญถึงปัจจัยการเดินทางท่องเที่ยวของชุมชนบ้านตากนั้น ก็มีทิศทางเดียวกันกับข้อมูลข้างต้นเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chetiyasuk (2017) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมสืบสานกันยาวนาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเส้นทางการคมนาคมที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลัก ถนนหนทางสะดวกสบาย ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจัดทำในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ห้องน้ำสาธารณะ ศาลาหรือซุ้มนั่งคอย ร้านค้า ร้านอาหาร ล้วนเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยวทั้งสิ้น นอกจากนี้กระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจก็มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน โดยองค์ประกอบหลักมีอยู่สามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว แต่ละองค์ประกอบย่อย ๆ มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้งสามเกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษา จึงอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรง และจากการบริการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการมาเกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้องค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคมและวัฒนธรรม องค์กรและกฎหมาย เป็นต้น ภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จากความพร้อมระดับมากของชุมชนอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้นำชุมชน ชุมชน และ

วิสาหกิจชุมชน จะต้องร่วมมือกัน และเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนและเข้ามามีบทบาทกับการมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้นจริง ซึ่งผลงานวิจัยในครั้งนี้ได้สอดคล้องตอบรับวัตถุประสงค์งานวิจัยที่วางเอาไว้ ดังนั้นผลการศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาชุมชนบ้านตาก เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คุณประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การวิจัยนี้ ทำให้เกิดการรับรู้ถึงศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน รวมถึงการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะสามารถพัฒนาต่อจากระดับพื้นฐานไปสู่แต่ละระดับของการพัฒนา รวมทั้งทำให้ทราบถึงศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชน ชุมชน และแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อให้รองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากต่อไป

References

- Bank of Thailand. (2020). Economic and salary news release January 2020. [in Thai]. Retrieved 12 March 2020, from. **Bank of Thailand News**
https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/PressRelease/PressRelease2557/PressThai_January2563_5i3s9tf.pdf
- Bunjongsiri Satcha, Moongklang Bunyarit and Karndee, Palairat (2011). **Developing Community Enterprises Following The Sufficiency Economy Philosophy**. e-JODIL. [in Thai]. Sukhothai Thammathirat Open University, 1, 189.

- Chetiyanutit, Phra Kru Phawana. (2017). Participation of local administrative organizations in promoting cultural tourism in Phrae. [in Thai]. **Journal of Graduate Studies Review**, 3(2), Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Phrae Campus ISSN: 2408-2457.
- Chittangwattana, Boonlert (2005). **Sustainable tourism development**. [in Thai]. Bangkok: Press and Design.
- Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports. (2014). **Guide for the quality assessment of cultural tourist attractions standards**. 2nd edition. [in Thai]. The printing Office of the War Veterans Organization of Thailand.
- Junhasobhaga, Jumnian. (2010). **A Participatory Community Capacity Reinforcement Model for Sustainable Tourism Development in Lower Central Thailand**. Doctor of Philosophy (Sociology), Ramkhamhaeng University.
- Kaewchamnon, Aniwat. (2019). Behavioral competencies that affect ability Successful in running small and medium-sized businesses in Songkhla province To support the entry into the ASEAN Economic Community. [in Thai]. **Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand**, 8 (2), 103-117.
- Khunon, Siyathorn. (2016). Cultural Dimensions and Hotel Commentating via Online Travel Agent Websites of Thai and Other National Customers: Samui Island. **Journal of Thai Hospitality & Tourism**. 11(1), 53-68.
- Kitticharukorn, Benjawan. (2013). **Community Potential for Development as a Source Ecotourism: A Case Study of Samut Chedi Community, Pak Nam Subdistrict, Mueang District, Rayong Province**. [in Thai]. (Doctoral dissertation, Silpakorn University).

- Lertphokanont, Rachadaporn and Lertphokanont Vichien. (2014). Developing the potential of Ban Mueang Kung community To be a tourist attraction in arts and culture And local knowledge. [in Thai]. **Modern Management Journal**, 12 (1), 22-38.
- Lertphokanont Rachadaporn and et al. (2012). **Research report on the potential development of Ban Muang Kung community. To be a tourist attraction in art, culture and local wisdom of Hang Dong District, Chiang Mai Province Sukhothai Thammathirat Nonthaburi.** [in Thai].
- Ministry of Agriculture and Cooperatives (2010, 12 march). **Community Enterprise Promotion Act 2005.** [in Thai]. Retrieved 12 March 2020. from https://www2.moac.go.th/ewt_news.php?nid=4062&filename=index
- Maneeckham Tim, & Sinchuen Chanasan . (2012). Entrepreneurial potential with Influence on the effectiveness of business management: a case study of small and medium-sized enterprise in Borikhamchai district, Lao People's Democratic Republic. [in Thai]. **Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University**, 1 (2), 76-93.
- Mill, R.C., & Morrison, M. A. (1992). **The Tourism System: An Introductory Text. 2nd ed.** New Jersey: Prentice Hall International Inc.
- McIntosh, R. W., Goeldner, C. R., & Ritchie, J. B. (1995). **Tourism: principles, practices, philosophies** (No. Ed. 7). NewYork: John Wiley and Sons.
- Neelapaichit, Khobtham. (2020,28 February). “Lessons from the COVID-19 crisis to balanced tourism”. [in Thai]. **Bangkokbiznews.** Retrieved May 2, 2020, from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/868328>

- Panyamak Somyot, Srikaew Pingporn, & Klooi Pan Chiraporn. (2016). Community Enterprise and Sustainable Development Guidelines. [in Thai]. **Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies**, 1 (1), 73-88.
- Phongwiritthorn, Ratthanan and Pakvipas, Pakphum. (2013). Guidelines for Tribal Cultural Tourism Development for Sustainability. [in Thai]. **Journal of Community Development Research** 2013; 6 (1).
- Phummanee, Thippawan. (2007). **Tourism industry. 4th edition**. [in Thai]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Publisher.
- Phongphit, Seri. (2002). Community enterprise is not a business community. Cited by Narongphet Prasert and Phitthaya Wongkul. [in Thai]. **Community Enterprise Founding economic mechanisms**. (1st edition) Editor. Bangkok: Edison Press Products Company Limited.
- Phongphit, Seri. (2009). **Handbook for making community enterprises**. [in Thai]. Bangkok: Charoen Wit Kanpim.
- Rakkuae, Suchada (2017). **Guidelines for development of cultural tourism promotion of Nakhon Chum Subdistrict Municipality. Mueang Kamphaeng Phet Kamphaeng Phet Province**. [in Thai]. Report from the 4th National Academic Conference, Kamphaeng Phet Rajabhat University Research Institute., 869-880
- Royal Thai Government, (2005). **Community Enterprise Promotion Act, 2005**. Ministry of Agriculture and Cooperatives, (2010). 122 (6a), 1-13.
- Singmat, Thananachai and Pongsiri, Pratawadee. (2016). Using the management model Use of Knowledge Management Model for Competency Community Enterprise in Maha Sarakham Province. [in Thai]. **Chophayom Journal**, 27 (1), 265-280.

- Srimaitree, M. (2016). Model and Potential Development of Community Enterprises in the Cultural Tourism Based on Local Identity to Tourists in Ubon Ratchathani Province. **Journal of Thai Hospitality and Tourism**, 11(2), 53-65.
- Suwan, Manat and Others. (1998). **Tourism Management**. [in Thai]. 8th edition, Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Taechathiraprida Suwanna, Hongthai Surat, and Preechanan Chidchan . (2017). Participatory Action Research, Strategy Development for Community Enterprise Network Driving The Participatory Action Research Project: Strategic Development for the Mobilization of Community Enterprise in Nakhon Ratchasima Province. **Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University**, 25 (49), 215-245.
- Techsauce. (2020, 31 March). “Depa Accelerates 7,500 Community SMEs Targeting Digital Application Against COVID-19 Drought Crisis”. [in Thai]. **Techsauce**. Retrieved May 2,2020 from <https://techsauce.co/tech-and-biz/depa-covid-19-smes-thai>
- Thongsaner, Nittiya. (2018). **Readiness of the people of Kaoh Mak Community and development as a new tourist destination**. [in Thai] The 9th Hatyai National and Interantional Conference. (p.720-730). 20-21 July 2018, Songkhla, Thailand.
- The Government Gazette (2005). **Community Enterprise Promotion Act 2005. Volume 122, Section 6a**. [in Thai].
- Tourism Authority of Thailand (2001). [in Thai]. **Journal of Tourism**. Year 20, Issue 2, April 2001.

สถานภาพการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การใช้ภาษาไทย

THE STATUS OF RESEARCH IN THAI LANGUAGE CONDITIONS AND PROBLEMS USAGE

ธีรภัทร คำทิ้ง¹

Theerapat Khumting

ธีรภัทร คำทิ้ง

Thanya Sangkhaphanthanon

ณรงค์กรธรณ รอดทรัพย์

Narongkan Rodsap

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยในประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย และศึกษาแนวโน้มการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาไทยที่ศึกษาการใช้คำ ความหมายของคำ และวิธีสื่อความหมาย และ (2) เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทย แหล่งข้อมูลในการวิจัยพบ 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (2) สื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และ (3) บุคคล ได้แก่ คนไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาในการติดต่อสื่อสาร คนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยพบ (1) สภาพการใช้ภาษาทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และในสื่อออนไลน์ มีการใช้วิดีโอและรูปภาพการสื่อสาร (2) ปัญหาการใช้ภาษาไทย พบปัญหาการเขียน ปัญหาการอ่าน และปัญหาการพูดกับคนไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาในการติดต่อสื่อสารและคนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ส่วนแนวโน้มการศึกษาสภาพและ

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Department of Thai, Faculty of Humanities, Naresuan University

Email: theerapat_khumting@hotmail.com

ปัญหาการใช้ภาษาไทยพบว่าการเผยแพร่วิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มาอย่างประปราย ซึ่งพบการทำวิจัยน้อยในปี พ.ศ. 2541 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2549 ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมาพบว่ามีการทำงานวิจัยในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องทุกปี พบการทำวิจัยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยปี พ.ศ. 2561 พบการทำวิจัยมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง

คำสำคัญ: สถานภาพการวิจัย, สภาพการใช้ภาษาไทย, ปัญหาการใช้ภาษาไทย

Abstract

This research aims to examine research studies relevant to conditions and problems of Thai language usage in terms of research objectives, data sources, data compilation methods, and research findings; and to study trends in research on conditions and problems of Thai language use. The findings show that the purposes of research studies on conditions and problems of Thai language use were to: (1) study the conditions of Thai language use including word use, word meanings and communications; and (2) study Thai language use problems. The data sources were comprised of: (1) printed media: newspapers; (2) online media: websites and applications; and (3) individuals: The reading and speaking problems experienced by Thai people using Thai language for communication and foreigners using Thai language as a foreign language. The findings reveal that: (1) for language use conditions, videos and photos were used in both printed media and online media; (2) In terms of Thai language use problems, there were problems in writing, reading and speaking among Thai people using Thai language for communication and foreigners using Thai language as a foreign language. Moreover, regarding the trend in research studies on conditions and problems of Thai language use, it was found that since 1997, few research studies were conducted. Some research was conducted in 1998, 2000, 2003, 2004 and 2006. From 2008 onwards, the

research in this field has been increasing annually. The number of researches has increased more significantly since 2011. It was found that the highest number of researches conducted was six in 2018.

Keywords: Status of Research, Conditions of Thai Language Usage, Problems of Thai Language Usage

บทนำ

ภาษาเป็นสมบัติของมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน มนุษย์ในทุกสังคมมีภาษาเฉพาะของตน เช่นเดียวกับมีวัฒนธรรมเฉพาะของตน ซึ่งภาษาในโลกนี้มีมากกว่า 3,000 ภาษา (Khanchanawan, 2004) นักมานุษยวิทยาจัดภาษาให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เนื่องจากภาษามีคุณสมบัติทุกประการที่วัฒนธรรมอื่น ๆ มิได้แก่ ความเป็นระบบ เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นอายุหนึ่ง เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ไม่ใช่ได้มาโดยสัญชาตญาณ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ยอมรับโดยสมาชิกของสังคม และที่สำคัญที่สุด คือเป็นสมบัติของมนุษย์เท่านั้น มีความผูกพันกับการเมืองในชาติและความรู้สึกชาตินิยมของคนในชาติ

ชาติไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญต่อคนไทยทุกคน ในอดีตภาษาไทยมีเพียงภาษาพูด ต่อมาเมื่อโลกเจริญก้าวหน้าขึ้น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงมีพระราชดำริดัดแปลงอักษรขอมให้เป็นอักษรไทยเพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนภาษาพูด ภาษาเขียนจึงมีการจัดวางรูป ระเบียบ อักษรวิธี ตลอดจนสร้างคำขึ้นใช้ให้เป็นไปตามหลักภาษา จนกลายเป็นภาษามาตรฐานของไทย ซึ่งเป็นภาษาที่มีความมั่นคงแต่ในขณะเดียวกันก็เปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Prasitratsin, 2013) เพื่อก้าวให้ทันกับยุคอุตสาหกรรมและยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภาษาเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการออกเสียง คำศัพท์ รูปแบบ และลักษณะอื่น ๆ ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป ภาษาที่เปลี่ยนไปเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทย สื่อและการกระจายตัวของประชากรเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงของภาษา (Kaewphat, 2017) จะเห็นได้ว่ามีคำศัพท์จากทางภาคต่าง ๆ เริ่มใช้กันข้ามภาค เช่น คำศัพท์จากทางภาคกลางมีการเริ่มใช้กันมากทางภาคเหนือและภาคใต้ เนื่องจากทุกคนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่เสนอภาษาจากทางภาคกลาง

ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนภาคกลางได้เริ่มใช้ภาษาจากทางภาคอีสานมากขึ้น เมื่อมีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับคนที่อาศัยในภาคอีสาน ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทในทางศัพท์วิชาการและศัพท์ทางคอมพิวเตอร์มากขึ้น เช่นกัน ซึ่งภาษาทุกภาษาต่างก็ได้รับอิทธิพลและต้องปนกับภาษาอื่น ๆ บ้าง และกลุ่มเฉพาะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาของภาษาคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้นมาก โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นมีภาษาเฉพาะของกลุ่ม เมื่อภาษาเกิดการใช้กันใหม่ ทำให้มีคำศัพท์ใหม่นิยามขึ้นมา (Premsrirat, 1988)

นอกจากนี้ภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาจากการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก หรือวัฒนธรรมสมัยใหม่ สังคมไทยละเลยการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามาและการจงใจดัดแปลงภาษาไทยโดยการเขียนสะกดไม่ตรงกับอักขรวิธีมาตรฐาน เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม ทำให้การใช้ภาษาไทยปัจจุบันมักมีปัญหาเกิดขึ้นเสมอ สาเหตุหลักเกิดจากสังคมไทยได้รับอิทธิพลการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ประยุกต์ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต จึงเคยชินกับการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มในเครือข่ายสังคมออนไลน์ กระทั่งบางคนไม่สามารถแยกแยะการใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทการสื่อสารได้ และใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผิดหลักโดยยึดความสะดวก ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลพวงโดยตรงที่เกิดจากการพัฒนาของเทคโนโลยีที่มีการสนทนาด้วยแป้นพิมพ์และโต้ตอบกันอย่างฉับพลันทันที (Khanchanawan, 2011) บ้างก็ใช้ถ้อยคำไทยผิดระดับภาษาอยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะคนในสังคมไทยไม่ได้ตระหนักว่าภาษาไทยมีศักดิ์หรือระดับของถ้อยคำในการใช้แตกต่างกันไปตามปัจจัยด้านบริบทระหว่างบุคคล สถานที่ เวลา จึงไม่เพียงใช้ภาษาพูดปะปนกับภาษาเขียน หากใช้ภาษาผิดระดับและไม่เหมาะสมกับบริบท

จากการเปลี่ยนแปลงของภาษาทำให้นักวิชาการจำนวนมากสนใจศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย เป็นไปตามการศึกษาภาษาแนวดั้งเดิมที่นักปราชญ์โบราณสนใจศึกษาภาษาเฉพาะกลุ่ม โดยอาศัยความถูกต้องเป็นเกณฑ์สำคัญในการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาษา (Tuaycharoen, 2000) ในประเทศไทยเริ่มมีการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยโดยช่วงต้นพบเฉพาะการศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทย ดังงานวิจัยของ Pramoj Na Ayudhaya (1976) ที่ได้วิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย ของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการศึกษา 2515-2516 Srikaew (1984) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ

ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2525 Thongaim (1990) ที่ได้ศึกษาลักษณะความผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจรวบรวมข้อมูลงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยในสื่อต่าง ๆ โดยมุ่งศึกษางานวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการทำวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย อันจะทำให้ผู้วิจัยเห็นสภาพและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในอดีตถึงปัจจุบัน อีกประการผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวโน้มของการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยว่าเป็นไปในทิศทางใด เพื่อทราบประเด็นที่มีการศึกษาไปแล้วและประเด็นที่นักวิจัยให้ความสนใจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัย นิสิต นักศึกษาที่มีความสนใจในการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจสถานภาพงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ในประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มการทำงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

วิธีการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

เอกสารที่เผยแพร่ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2562 เพื่อป้องกันการเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นสิ่งพิมพ์ได้ไม่ครบถ้วน โดยการคัดเลือกข้อมูลที่เป็นบทความวิชาการฉบับเต็มที่เผยแพร่ทางวารสารวิชาการที่มีฐานข้อมูล TCI วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล ThaiLIS และบทความวิจัยจากรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (proceedings) รวมจำนวน 40 เรื่อง

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

2.2 รวบรวมข้อมูลที่ปรากฏในฐานข้อมูลในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2562 ประกอบด้วยบทความวิชาการที่เผยแพร่ทางวารสารวิชาการที่มีฐานข้อมูล TCI พบจำนวน 22 เรื่อง วิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล ThaiLIS พบจำนวน 15 เรื่อง และบทความวิจัยจากรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (proceedings) พบจำนวน 3 เรื่อง รวมจำนวน 40 เรื่อง

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการเขียนเชิงบรรยาย (descriptive) ซึ่งเป็นการศึกษางานวิจัย 4 ประเด็น ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย และวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย โดยมีแผนภูมิประกอบการนำเสนอผลการวิจัยเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

วิจัยนี้ ผู้วิจัยจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ในประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย และส่วนที่ 2 แนวโน้มการทำงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

วิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย จำนวน 40 เรื่อง โดยศึกษางานวิจัยดังกล่าว 4 ประเด็น ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผลการวิจัย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย จำนวน 40 เรื่อง ผู้วิจัยจำแนกวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ประเด็น ได้แก่ เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาไทย และเพื่อศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทย ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาศาสนาภพการใช้ภาษาไทย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะรูปภาษา หรือวิธีการสื่อความหมายในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสื่อต่าง ๆ พบงานวิจัยจำนวน 12 เรื่อง จำแนกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ศึกษาการใช้ภาษา ศึกษาความหมายของคำ และศึกษาวิธีการสื่อความหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

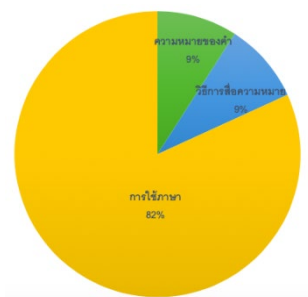
1) การใช้ภาษา เป็นการศึกษาลักษณะภาษา รูปคำที่ใช้สื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น พบงานวิจัย 9 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของชาลีนา นอรอเอ ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาบนสื่อสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน (Noro-a, 2018) สุจิตรา ประชามิ้ง ศึกษาการใช้ภาษาแชทในการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Parchaming, 2017) กอบกัญจน์ วิเศษรัมย์ ศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์บันเทิง (Wisersam, 2016) กานต์รวิ ชมเชย ศึกษาภาษาไทยเน็ต: ภาษาสนทนาในโปรแกรมสนทนาในสมาร์ตโฟน (Chomchoei, 2015) อีร์วรา ชะบุรณ์ ศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาพูดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (Khabune, 2014) นิภา กู้พงษ์ศักดิ์ ศึกษาการสื่อความหมายในไลน์ (Kupongsak, 2014) กานต์รวิ ชมเชย ศึกษา “ภาษาไทยเน็ต”: ภาษาเฉพาะกลุ่มของคนไทยรุ่นใหม่ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต (Chomchoei, Karnrawee, 2013) สุรัตน์ ศรีราษฎร์ ศึกษาการใช้คำในพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์รายวัน: ศึกษารูปคำและความหมาย (Srirad, 2013) ศิริพร ปัญญาเมธิกุล ศึกษาภาษาในห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (Panyametheekul, 2005) อรชา เผือกสุวรรณ ศึกษาการใช้ภาษาการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (Phueksuwan, 2002) ชัชวดี ศรีลัมภ์ ศึกษาการใช้ภาษาใน “ห้องสนทนา” (Saralaba, 2001) ศุณิสสา ทดลา ศึกษารูปแบบพฤติกรรมสื่อสารในห้องสนทนาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Todla, 1999)

2) ความหมายของคำ เป็นการศึกษาความหมายของคำลักษณะที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นลีลาการใช้ภาษา ไม่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ทางภาษาศาสตร์ปริชาน ปรากฏในสื่อออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ พบงานวิจัย 1 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของสุรัตน์ ศรีราษฎร์ ศึกษาการใช้คำในพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์รายวัน: ศึกษารูปคำและความหมาย (Srirad, 2013)

3) วิธีการสื่อความหมาย เป็นการศึกษาวิธีการสื่อความหมายผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งการใช้วงจภาษาและการใช้วงจภาษา พบงานวิจัย 1 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของนิภา กู้พงษ์ศักดิ์ ศึกษาการสื่อความหมายในไลน์ (Kupongsak, 2014)

จากการศึกษาวัตถุประสงค์งานวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทย พบว่างานวิจัยทุกเรื่องมีวัตถุประสงค์การศึกษาการใช้ภาษา และพบงานวิจัย 2 เรื่องที่มีวัตถุประสงค์การศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่งานวิจัยของนิภา กู้พงษ์ศักดิ์ มีวัตถุประสงค์การศึกษาการใช้ภาษาและวิธีสื่อความหมายของคำ และการศึกษาของสุรรัตน์ ศรีราษฎร์ มีวัตถุประสงค์การศึกษาการใช้ภาษาและความหมายของคำ จำนวนงานวิจัยแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 จำนวนงานวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ศึกษาสภาพการใช้ภาษาไทย

1.2 การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทย เป็นการศึกษาปัญหาข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทยที่ผิดไปจากภาษาไทยมาตรฐานของคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ซึ่งมีทั้งคนไทยและคนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยมุ่งศึกษาปัญหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในการเขียน อ่าน พูดโดยใช้ภาษาไทย พบงานวิจัย 28 เรื่อง รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทย พบงานวิจัย 27 เรื่อง ได้แก่งานวิจัยของนันทา ทองทวีวัฒน์ ศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทย ของนักศึกษาต่างชาติมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (Thongtaweewattana, 2019) ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร ศึกษาสภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (Chuapetch, 2018) อธิดา โมสิกรัตน์ ศึกษาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีน: กรณีศึกษาปัญหาการเขียนของนักศึกษาจีน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (Mosikarat, 2018)

รสริน ดิษฐ์บรรจง ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนจาก Guangxi Agricultural Vocational College มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน (Dittabanjong, 2018) วันชัย แก้วหนูนวล ศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทย: กรณีศึกษาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (Kaewnunual, 2018) อุ๋ หลิวเฟิน ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (Liufen, 2018) ณัฐวรรณ ชั่งใจ ศึกษาข้อบกพร่องของการใช้ภาษาไทยติดต่ออต้นัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท (Changjai, 2017) บุญญาพร ทองจันทร์ ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) (Thongjun, 2018) สุรีย์รัตน์ อักษรภาณจน์ ศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา 2558 (Aksornkan, 2016) ทศนีย์ ทานตวนิช ศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา (Thantawanit, 2015) ธนุ ทดแทนคุณ ศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี (Thodthankun, 2015) หลี ชุนเสี่ยว ศึกษาข้อผิดพลาดการใช้นามวลีภาษาไทยของนักศึกษาจีนวิชาเอกภาษาไทยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยชนชาติกวางซี (Chunxiao, 2014)

สุวดีน เกษมปิติ ศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนเรียงความภาษาไทยของนักศึกษาจีนในโครงการแลกเปลี่ยนมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต (Kasempiti, 2013) จุรีย์รัตน์ นิจจำปา ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาไทยโดยใช้แผนการสอนสำหรับผู้เรียนชาวพม่า ระดับ 2 โรงเรียนสอนภาษาของมูลนิธิร่วมมิตรไทย-พม่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร (Nitjampa, 2012) นิภา กู้พงษ์ศักดิ์ ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีศึกษานักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (Kupongsak, 2012) เกรียงศักดิ์ พลอยแสง ศึกษาการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนิสิตชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Ployseang, 2011) สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข ศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: กรณีศึกษานักศึกษาชาวเกาหลี (Bumrungsuk, 2011) จินตนา พุทธเมตตา ศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาในโครงการความร่วมมือทางวิชาการวิชาเอกภาษาไทยของ

นักศึกษาในโครงการความร่วมมือทางวิชาการวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 ภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2552 (Puttamata, 2011) สุรีย์วรรณ เสถียรสุคนธ์ ศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทยปีการศึกษา 2551-2552 (Sathiansukon, 2000) กรวรรณ พิษเนศวร ศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้ภาษาไทยในการเขียนของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ (Phicanesuan, 2009) นวลทิพย์ เพิ่มเกสร ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (Permkesorn, 2009) ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ ศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาลาว ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Pewporchai, 2007) สิริระ สมนาม การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนของนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง: กรณีศึกษานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 1 ปี จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีสิบสองปันนา ณ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น (Somnam, 2007) อุดลย์ ไทรเล็กทิม ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (Sailektim, 2007) พรพรรณ สวัสดิ์สิงห์ ได้ศึกษาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในภาษาเขียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเอกชนเขตกรุงเทพ (Svastisinha, 2005) ชนิกา คำพุ่ม ศึกษาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สถาบันชนชาติยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน (Khumpat, 2002) ศรีจันทร์ วิชาติตรง การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏพระนคร ปีการศึกษา 2540 (Wichatrong, 1999) วิภาวรรณ อยู่เย็น (2540) ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาวและข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาลาวที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Yoo-Yen, 1997)

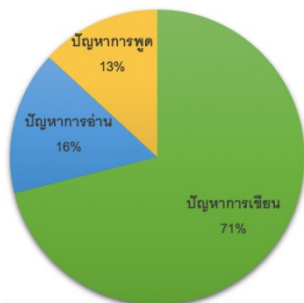
2) การศึกษาปัญหาการอ่านภาษาไทย พบงานวิจัย 6 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของณัฐพงศ์ เชื้อเพชร ศึกษาสภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำ และเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (Chuapetch, 2018) อุ๋ หลิวเฟิน ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (Liufen, 2018) จูร์รัตน์ นิจจำปา ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน

ภาษาไทยโดยใช้แผนการสอนสำหรับผู้เรียนชาวพม่า ระดับ 2 โรงเรียนสอนภาษาของมูลนิธิร่วมมิตร ไทย-พม่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร (Nitjampa, 2012) นิภา กู้พงษ์ศักดิ์ ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีศึกษานักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (Kupongsak, 2012) เกรียงศักดิ์ พลอยแสง ได้ศึกษาการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนิสิตชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Ployseang, 2011) อุดุลย์ ไทรเล็กทิม ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (Sailektim, 2007)

3) การศึกษาปัญหาการพูดภาษาไทย พบงานวิจัย 5 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของอยู่ หลิวเฟิน เรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ (Liufen, 2018) นิภา กู้พงษ์ศักดิ์ ศึกษาเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีศึกษานักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (Kupongsak, 2012) เกรียงศักดิ์ พลอยแสง ศึกษาหัวข้อการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนิสิตชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Ployseang, 2011) อุดุลย์ ไทรเล็กทิม ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (Sailektim, 2007) ชนิภา คำพุด ศึกษาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 สถาบันชนชาตินานาน สาธารณรัฐประชาชนจีน (Khumput, 2002)

จากการศึกษาวัตถุประสงค์งานวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทย มีเพียงงานวิจัยของจूरรัตน์ นิจจำปา เท่านั้นที่ไม่ได้ศึกษาปัญหาการเขียนภาษาไทย ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาทั้งปัญหาการเขียน การอ่าน และการพูด ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยปัญหาที่คนต่างชาติประสบ มีเพียงงานวิจัยของณัฐพงศ์ เชื้อเพชร เท่านั้นที่เป็นงานวิจัยปัญหาของคนไทย ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 จำนวนงานวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทย

2. แหล่งข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมาย

จากการศึกษางานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ผู้วิจัยพบแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย 3 แหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์และบุคคล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ พบบางวิจัยในหนังสือพิมพ์ จำนวน 4 เรื่อง

2.2 สื่อออนไลน์ พบบางวิจัยจำนวน 8 เรื่อง จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1) เว็บไซต์ พบบางวิจัยที่ทำการวิจัยจากเว็บไซต์ (website) จำนวน 5 เรื่อง

2) แอปพลิเคชัน (application) พบบางวิจัยที่ทำการวิจัยจากแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ จำนวน 3 เรื่อง

2.3 บุคคล เป็นกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา พบบางวิจัยทั้งหมด 28 เรื่อง จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1) คนไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาในการติดต่อสื่อสาร พบบางวิจัยที่ทำการวิจัยกับคนไทย จำนวน 12 เรื่อง

2) คนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ พบบางวิจัยที่ทำการวิจัยกับคนต่างชาติ จำนวน 16 เรื่อง ได้แก่ คนจีนจำนวน 12 เรื่อง คนลาวจำนวน 3 เรื่อง คนพม่าจำนวน 2 เรื่อง คนเกาหลีจำนวน 1 เรื่อง คนกัมพูชาจำนวน 1 เรื่อง คนฟิลิปปินส์จำนวน 1 เรื่อง คนออสเตรเลียจำนวน 1 เรื่อง

จากการศึกษาแหล่งข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมายการวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย สามารถแสดงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 จำนวนงานวิจัยที่แบ่งตามแหล่งข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมาย

3. วิธีการเก็บข้อมูล

จากการศึกษางานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ผู้วิจัยจำแนกวิธีการเก็บข้อมูลตามแหล่งข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 วิธีการ ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากบุคคล และการเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคม รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การเก็บข้อมูลจากบุคคล จำแนกตามขอบเขตที่ศึกษา ดังนี้

1) การเขียน เก็บข้อมูลจากบันทึกประจำวัน เรื่องที่เขียน และข้อสอบ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหาการเขียนเรื่องการสะกดคำ การนำคำศัพท์มาใช้ในการลำดับคำ การใช้คำเชื่อม การใช้ลักษณะนาม

2) การอ่าน ใช้การฟังและบันทึกเสียงการอ่านออกเสียงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกำหนดข้อความให้กลุ่มเป้าหมายอ่าน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์การอ่านเรื่องการอ่านออกเสียง ด้านคำศัพท์ตามตัวสะกด การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ การอ่านออกเสียงคำที่มีอักษรนำ การอ่านประโยค การเว้นวรรค มาวิเคราะห์ข้อมูล

3) การพูด ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ตามแบบประเมินข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหาการพูดเรื่องการออกเสียงพยัญชนะ การออกเสียงสระ การออกเสียงวรรณยุกต์ การออกเสียงคำควบกล้ำ และการนำคำศัพท์มาใช้ให้เหมาะกับบริบท

3.2 การเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคม มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยเลือกศึกษาการใช้ภาษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นที่สนใจของคนในสังคม รวบรวมสภาพ

การใช้ภาษาเช่น คำศัพท์ รูปภาพ จากสื่อออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพการใช้ภาษาที่พบในสื่อดังกล่าว

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย สามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผลการวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทย และผลการวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สภาพการใช้ภาษาไทย พบสภาพการใช้ภาษาไทยในหนังสือพิมพ์ ลักษณะการใช้คำสมนาม การใช้คำย่อ การใช้คำภาษาต่างประเทศ มีส่วนมากเป็นคำที่ไม่เป็นทางการ มีทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการแข่งขันกันทางธุรกิจ จึงต้องมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและติดตามข้อมูลจากสื่อดังกล่าว

ส่วนสภาพการใช้ภาษาในสื่อออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันเว็บไซต์ พบวิธีการสื่อสารทั้งการใช้วจนภาษาและอวจนภาษา สภาพการใช้การใช้วจนภาษา มีลักษณะเป็นคำใหม่ที่ไม่มีความหมายในพจนานุกรมหรือเป็นคำที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายเดิม การสะกดคำหยาบให้แปลกใหม่ ตัดคำให้สั้นลง ย่อหรือรวบคำ สร้างคำอุทาน แปลกใหม่ สะกดคำให้แตกต่างจากรูปศัพท์เดิม พิมพ์พยัญชนะหรือสระตัวสุดท้ายของคำซ้ำหลายครั้ง ส่วนสภาพการใช้อวจนภาษา มีการสื่อสารโดยใช้อีโมจิ (emoji) สัญลักษณ์และสติ๊กเกอร์ โดยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายจากภาพ อีกทั้งยังมีการส่งข้อความผ่านรูปภาพ และการสื่อความหมายหรือเรื่องราวจากวิดีโอ สภาพการใช้ภาษาไทยดังกล่าวเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าและทันสมัยที่มีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้ทั่วโลก รวดเร็ว และสะดวกสบาย ส่งผลให้คนไทยคุ้นชินกับการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นภาษาที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน

สภาพการใช้ภาษาทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และในสื่อออนไลน์ พบลักษณะการใช้ภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมและเกิดภาพตามที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสาร ซึ่งไม่ได้เป็นสิ่งผิด แต่เป็นเรื่องธรรมชาติของภาษาที่มีวิวัฒนาการเปลี่ยนไป ผู้ใช้ภาษาต้องจำแนกและใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่ในการสื่อสาร

4.2 ปัญหาการใช้ภาษาไทย พบปัญหาในทักษะการเขียน อ่าน พูด ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ใช้ภาษาไทยที่เป็นคนไทยประสพและคนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในฐานะ

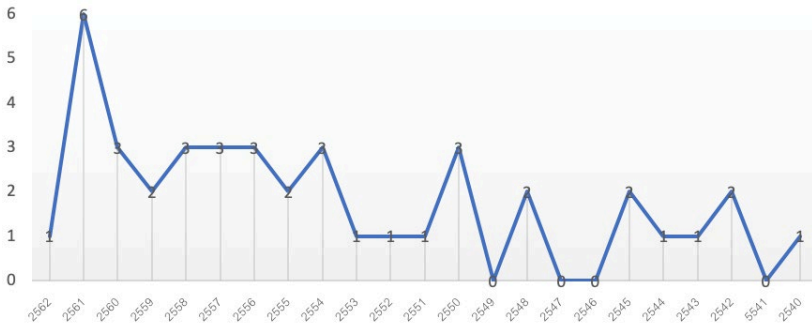
ภาษาต่างประเทศอย่างคนจีน ลาว พม่า เกาหลี กัมพูชา ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาวต่างชาติมีปัญหาเกี่ยวกับการเขียน การอ่าน การพูด ในการเขียนพบปัญหาด้านการสะกดคำผิด พบทั้งเขียนรูปสระผิด เขียนพยัญชนะต้น หรือพยัญชนะท้ายผิด เขียนรูปวรรณยุกต์ผิดและเขียนรูปวรรณยุกต์ผิดตำแหน่ง ด้านการใช้คำผิด พบทั้งการใช้คำผิดความหมาย และการใช้คำผิดระดับภาษา ด้านการลำดับคำผิด พบการลำดับตำแหน่งคำผิดในประโยค ปัญหาการอ่าน มีปัญหาการอ่าน คำศัพท์ไม่เข้าใจและอ่านคำศัพท์ไม่ถูกต้อง ส่วนปัญหาการพูด มีปัญหาเรื่องการออกเสียงไม่ชัดเจน เช่น เสียงสระ เสียงพยัญชนะ สาเหตุหลักที่ทำให้คนต่างชาติใช้ภาษาไทยผิด เนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาแม่ชาตินั้น ๆ ที่มีการใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาไทยทั้งด้านการออกเสียงสูงต่ำเพื่อให้คำมีความหมายที่ต่างกัน ระบบตัวสะกดที่บางภาษาไม่มี เช่น ภาษาจีน ทำให้เกิดภาวะสับสนระหว่างการใช้อักษรไทยกับภาษาแม่จึงใช้ภาษาไทยผิด เป็นไปตาม Tuaycharoen (2000) ที่กล่าวว่า ไม่มีคนชาติใดสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องและชัดเจนเหมือนเจ้าของภาษาที่มีภาวะร่างกายและอวัยวะการออกเสียงสมบูรณ์

นอกจากนี้ผลการวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย ยังพบปัญหาการใช้ภาษาไทยกับคนไทยซึ่งเป็นเจ้าของภาษาเอง ส่วนใหญ่พบปัญหาในทักษะการเขียน พบปัญหาด้านการเขียนสะกดคำ ทั้งตัวการันต์ การใช้ตัวสะกด และวรรณยุกต์ ด้านการใช้คำพบการใช้คำฟุ่มเฟือย และการใช้คำผิดระดับภาษา จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย พบปัญหาการเขียนกับคนไทยซึ่งเป็นเจ้าของภาษาเองและคนต่างชาติในลักษณะที่เหมือนกัน เช่น การเขียนตัวสะกดและรูปวรรณยุกต์ผิด เนื่องมาจากการเคยชินกับการใช้ภาษาในการสื่อสารกันเฉพาะกลุ่มซึ่งบางคำผิดไปจากภาษาไทยมาตรฐาน และการขาดความรู้ด้านความหมายของคำ ส่งผลให้เลือกใช้คำในการเขียนผิด

ส่วนที่ 2 แนวโน้มการทำงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

จากการศึกษางานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยจำนวน 40 เรื่อง พบการเผยแพร่การทำวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2562 ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 แนวโน้มการทำวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ช่วงปี พ.ศ. 2540 – ปี พ.ศ. 2562

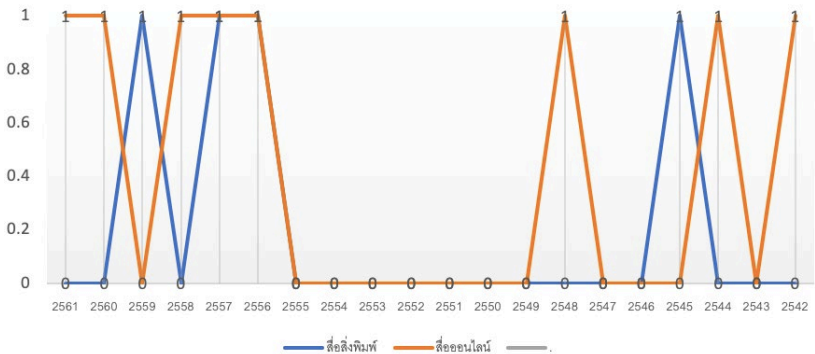
จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีการเผยแพร่วิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มาอย่างประปราย พบน้อยในปี พ.ศ. 2541 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2549 ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา พบว่ามีการทำงานวิจัยในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องทุกปี พบการทำวิจัยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยปี พ.ศ. 2561 พบการทำวิจัยมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มการทำวิจัยเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพแนวโน้มการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย ได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจำแนกการวิจัยดังกล่าวออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ แนวโน้มการศึกษาสภาพการใช้ภาษาไทย แนวโน้มการศึกษาค้นคว้าปัญหาการใช้ภาษาไทย และเปรียบเทียบแนวโน้มการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มการทำวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทย

การศึกษางานวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยจำนวน 12 เรื่อง พบการเผยแพร่การทำวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงปี พ.ศ. 2561 เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพสภาพการใช้ภาษาไทยและเห็นแหล่งข้อมูลที่นักวิจัยให้ความสนใจในการทำวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยการแยกส่วนระหว่างการทำวิจัยจากสื่อออนไลน์ ซึ่งมีจำนวน 8 เรื่อง กับการทำวิจัยจากสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำนวน 4 เรื่อง ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 แนวโน้มการทำวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทย ช่วงปี พ.ศ. 2542 – ปี พ.ศ. 2561

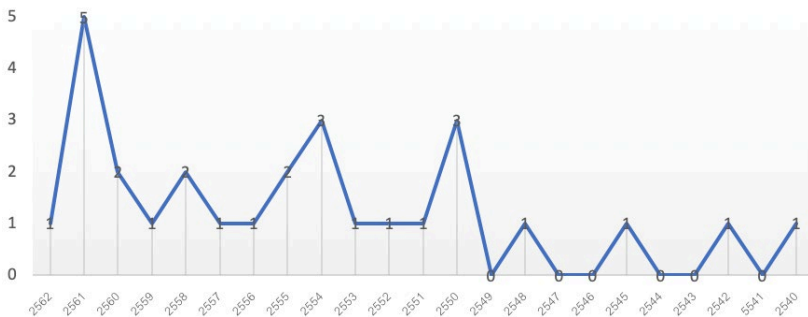

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีการเผยแพร่วิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 มาอย่างประปราย ซึ่งพบน้อยในปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2547 และระยะยาวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 6 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา พบว่ามีการทำงานวิจัยในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งเป็นการวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยในสื่อออนไลน์จำนวน 8 เรื่อง พบในปี พ.ศ. 2542 ปี พ.ศ. 2544 ปี พ.ศ. 2548 ปี พ.ศ. 2556 ปี พ.ศ. 2557 ปี พ.ศ. 2558 ปี พ.ศ. 2560 ปี พ.ศ. 2561 ปีละ 1 เรื่อง ซึ่งพบมากกว่าการวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยในสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำนวน 4 เรื่อง พบในปี พ.ศ. 2545 ปี พ.ศ. 2556 ปี พ.ศ. 2557 ปี พ.ศ. 2559 ปีละ 1 เรื่อง การพบวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีการวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยในสื่อออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์มาอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยในสื่อสิ่งพิมพ์น้อยกว่าการวิจัยสภาพการใช้อำนาจไทยในสื่อออนไลน์ แต่ก็มี การพบวิจัยทุกช่วงปีที่พบการวิจัยทั้งหมด ไม่ได้พบแค่ช่วงปีแรกหรือพบแค่ช่วงปีหลัง

2. แนวโน้มการทำวิจัยปัญหาการใช้อำนาจไทย

การศึกษางานวิจัยปัญหาการใช้อำนาจไทยจำนวน 28 เรื่อง พบการเผยแพร่วิจัยปัญหาการใช้อำนาจไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2562 ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6 แนวโน้มการทำวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย ช่วงปี พ.ศ. 2540 – ปี พ.ศ. 2562

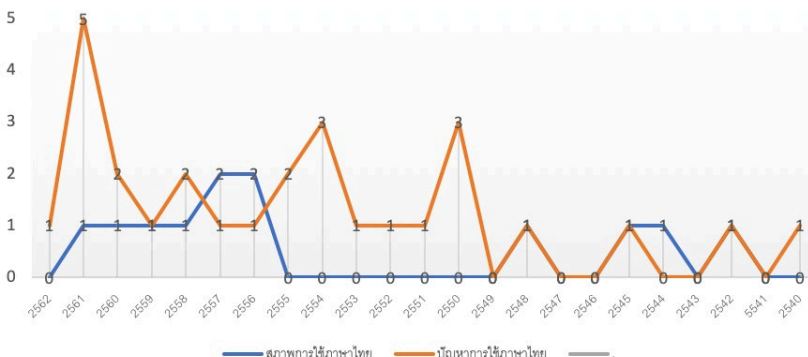

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีการเผยแพร่วิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และพบการทำวิจัยน้อยในช่วง 1 ปี คือ ปี พ.ศ. 2541 ปี พ.ศ. 2549 และช่วง 2 ปี คือ ปี พ.ศ. 2543-ปี พ.ศ. 2544 ปี พ.ศ. 2546-ปี พ.ศ. 2547 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 มีการทำวิจัยต่อเนื่องทุกปี โดยพบการทำวิจัยมากที่สุดในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 5 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 มีนักวิจัยสนใจทำวิจัยเป็นระยะ เห็นได้จากปี พ.ศ. 2550 มีการทำวิจัย 3 เรื่อง หลังจากนั้นมีการทำวิจัยน้อยลงจนถึงปี พ.ศ. 2554 มีการทำวิจัย 3 เรื่อง และในปี พ.ศ. 2561 มีการทำวิจัยมากที่สุดจำนวน 5 เรื่อง

3. เปรียบเทียบแนวโน้มการวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพแนวโน้มการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยเปรียบเทียบแนวโน้มการศึกษสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย โดยมีงานวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยจำนวน 12 เรื่อง และงานวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทยจำนวน 28 เรื่อง ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 เปรียบเทียบแนวโน้มทำวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย พ.ศ. 2540 – 2562

จากแผนภูมิต่างกันแสดงให้เห็นว่ามีการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยมากกว่าการศึกษาสภาพการใช้ภาษาไทย โดยที่เริ่มมีการวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทยในปี พ.ศ. 2540 ก่อนการวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยที่เริ่มมีการวิจัยในปี พ.ศ. 2542 และแสดงให้เห็นว่ามีการทำวิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยและวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง แม้ว่ามีการวิจัยไม่ครบทุกปี แต่ก็มีการพบวิจัยทุกช่วงปีที่พบการวิจัยทั้งหมด ไม่ได้พบแค่ช่วงปีแรกหรือพบแค่ช่วงปีหลัง โดยวิจัยทั้งสองมีการพบช่วงการทำวิจัยน้อยในช่วงปีแรกเช่นเดียวกัน แต่วิจัยสภาพการใช้ภาษาไทยเว้นการทำวิจัยมากกว่าวิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทย คือ ในปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 6 ปี ในขณะที่วิจัยปัญหาการใช้ภาษาไทยพบการทำวิจัยน้อยเพียงแค่ 2 ปี คือ ปี พ.ศ. 2543-ปี พ.ศ. 2544 ปี พ.ศ. 2546-ปี พ.ศ. 2547 แต่หลังจากช่วงเวลาดังกล่าวก็มีการทำวิจัยกันมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มการทำวิจัยเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่างานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อมุ่งศึกษาลักษณะการใช้ภาษา ความหมายของคำ วิธีการสื่อความหมาย จำนวน 12 เรื่อง งานวิจัยที่มุ่งศึกษาปัญหาการเขียน ปัญหาการอ่าน และปัญหาการพูด ที่พบจำนวน 28 เรื่องนั้น แสดงให้เห็นถึงสภาพการใช้ภาษาในปัจจุบัน

ผ่านสื่อต่าง ๆ มีวิธีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่หลากหลายมากขึ้นไม่จำกัดเฉพาะสื่อสารโดยใช้ตัวอักษรเท่านั้น แต่สามารถสื่อสารโดยใช้รูปภาพหรือวิดีโอก็ได้ เช่น งานวิจัยของ Kupongsak (2014) ที่พบการสื่อความหมายในไลน์ว่ามีการใช้ทั้งข้อความและใช้รูปภาพและวิดีโอในการสื่อความหมาย ทำให้เห็นว่าสภาพการใช้ภาษาในปัจจุบันไม่ได้จำกัดวิธีการสื่อสารเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง และตัวนำสารหรือสื่อจะเป็นสิ่งที่กำหนดวิธีการสื่อสาร เช่น หากสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์จะพบข้อจำกัดมากกว่าสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ คือไม่สามารถใช้ภาพเคลื่อนไหวในการสื่อสารได้เหมือนในสื่อออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันการมีการสื่อสารได้หลายช่องทางที่มาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการสื่อสารทางแอปพลิเคชันทางเว็บไซต์ ส่งผลทำให้ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในสื่อเปลี่ยนแปลงไปจากภาษามาตรฐาน เกิดจากการจงใจดัดแปลงภาษาไทยโดยการเขียนสะกดไม่ตรงกับอักขรวิธีมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาเกิดขึ้นเสมอ Khanchanawan (2011) เสนอไว้ว่าเป็นผลพวงโดยตรงที่เกิดจากการพัฒนาของเทคโนโลยีที่มีการสนทนาคด้วยแป้นพิมพ์และโต้ตอบกันอย่างฉับพลันทันที การสื่อสารดังกล่าวทำให้เกิดความเคยชิน จนให้ใช้ภาษาสื่อสารผิดในชีวิตประจำวัน ซึ่งพบมากในการเขียนของคนไทย ส่วนการใช้ภาษาในสื่อสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างไปจากภาษามาตรฐาน เนื่องมาจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการแข่งขันกันทางธุรกิจ จึงต้องมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อดึงดูดให้ผู้รับสารเกิดความสนใจและติดตามข้อมูลจากสื่อดังกล่าว

ส่วนปัญหาการใช้ภาษาไทยของคนต่างชาติ จะพบมากกว่าคนไทย เห็นได้จากมีจำนวนงานวิจัยที่มุ่งศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยของคนต่างชาติมากกว่าคนไทย และผลการวิจัยก็พบว่าคนต่างชาติมีทั้งปัญหาการเขียน การอ่าน และการพูด เนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาแม่ชาตินั้น ๆ ที่มีการใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาไทยทั้งด้านการออกเสียงสูงต่ำเพื่อให้คำมีความหมายที่ต่างกัน ระบบตัวสะกดที่บางภาษาไม่มี เช่น ภาษาจีน ทำให้เกิดภาวะสับสนระหว่างการใช้ภาษาไทยกับภาษาแม่จึงใช้ภาษาไทยผิด ไม่มีคนชาติใดสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องและชัดเจนเหมือนเจ้าของภาษาที่มีภาวะร่างกายและอวัยวะการออกเสียงสมบูรณ์

จากการศึกษาแนวโน้มการวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย พบว่ามีการเผยแพร่วิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มาอย่างประปราย พบน้อยในปี พ.ศ. 2541 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2547 และ

พ.ศ. 2549 ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา พบว่ามีการทำงานวิจัยในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องทุกปี พบการทำวิจัยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยปี พ.ศ. 2561 พบการทำวิจัยมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มการทำวิจัยเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาไทยจำนวน 28 เรื่อง ซึ่งพบมากกว่างานวิจัยเกี่ยวกับสภาพการใช้ภาษาไทยที่พบจำนวน 12 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงสถานภาพภาษาไทยได้อย่างชัดเจนว่าในช่วงที่ผ่านมาเกิดปัญหาการใช้ภาษาไทยอย่างกว้างขวาง มีทั้งปัญหาการใช้ภาษาไทยทั้งกับเจ้าของภาษาอย่างคนไทยเองและพบปัญหาการใช้ภาษาไทยกับคนต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร เป็นเหตุให้นักวิจัยสนใจศึกษาปัญหาการใช้ภาษาไทยจำนวนมาก วิจัยเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาไทยดังกล่าว เนื่องจากมีการนำเสนอผลการวิจัยให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาไทยที่ผิดไปจากภาษาไทยมาตรฐานอย่างละเอียด อันเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและตรงจุด

นักวิจัยในหลายสถาบันอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐและเอกชนมีการผลิตผลงานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยในอดีตส่วนมากแล้วเป็นงานในระดับปริญญาโท มุ่งเน้นศึกษาปัญหาการเขียนและสภาพการใช้ภาษาในสื่อสิ่งพิมพ์ หากแต่ในปัจจุบันมีงานวิจัยมีนักวิจัยที่หันมาศึกษามากขึ้น ซึ่งศึกษาในขอบเขตที่กว้างขึ้น เช่น ศึกษาสภาพการใช้ภาษาในสื่อออนไลน์ ศึกษาปัญหาการเขียน การอ่าน การพูด แสดงให้เห็นว่างานวิจัยสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยเป็นประเด็นที่นักวิจัยให้ความสนใจ อีกประการคือมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาไทยหลายรูปแบบมากขึ้น และพบปัญหาการใช้ภาษาไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเหตุผลใดงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยก็เป็นประโยชน์แก่นักวิจัย นิสิต นักศึกษาที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยต่อไป หรืออาจเป็นแนวทางในการศึกษาสภาพงานวิจัยทางด้านภาษาประเด็นอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจ เช่น ศึกษางานวิจัยทางภาษาศาสตร์ วรรณคดีไทย ศึกษาสภาพการวิจัยด้านภาษาไทยในพื้นที่

ต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งตามมหาวิทยาลัย หรือแบ่งตามภูมิภาค เพื่อให้เห็นสถานภาพการวิจัยในแต่ละสาขาและแต่ละพื้นที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

References

- Aksornkan, Sureerat. (2016). The errors in Thai writing of the third year undergraduate students in Faculty of Education at Suratthani Rajabhat University. [in Thai]. **Phetchabun Rajabhat Journal**, **18** (2). 65–74.
- Bumrungsuk, Sureerat. (2011). The errors in Thai language writing of foreign students at Kasetsart University: In case of Korean students. [in Thai]. **Humanities Journal**, **18** (1). 113–126.
- Chomchoei, Karnrawee. (2013). **Thai Netspeak: specific language groups of new generation Thai people in communication Internet**. [in Thai]. Research report, Srinakharinwirot University.
- Chomchoei, Karnrawee. (2015). **Thai Netspeak: The chatting language on Smartphone Chat Application**. [in Thai]. Research report, Srinakharinwirot University.
- Chuapetch, Nattapong. (2018). Conditions and solutions for spelling problems in reading and spelling for writing in elementary school students in primary schools under the Department of Provincial Administration of Bangkok. [in Thai]. **An Online Journal of Education**, **13** (3). 82–95.
- Chunxiao, Li. (2014). A study the errors in Thai noun phrase usage of second-year Thai- Majored Chinese students at Guangxi University for Nationalities. [in Thai]. **Journal of Srinakharinwirot Research and Development**, **6** (12). 149–160.

- Dittabanjong, Rodsarin. (2018). The study of errors in Thai Writing of Chinese students from Guangxi Agricultural Vocational College, Guangxi People's Republic of China. [in Thai]. **Academic journal for the humanities and social sciences Dhonburi Rajabhat University**, 1 (1). 38–53.
- Kaewnunual, Wanchai. (2018). An Investigation of mistakes in Thai Usage: A case study of Thai writing of first-year students at Princess of Naradhiwas University. [in Thai]. **Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences**, 5 (2). 1–11.
- Kaewphat, Suphat. (2017). **Language and society**. [in Thai]. Udonthani: Udonthani Rajabhat University.
- Kasempiti, Suwasin. (2013). **An error analysis of Thai essay of Chinese students in The Exchange Program Kasem Bundit University**. [in Thai]. Thesis (Master of Arts Program in Teaching Thai as a Foreign Language), Srinakharinwirot University.
- Khabune, Theewara. (2014). The Analyses of Language Used in Headlines of Thairath Newspaper. [in Thai]. **Journal of Humanities Naresuan University**, 11 (2). 105–116.
- Khanchanawan, Nittaya. (2004). **Problems in Thai usage**. [in Thai]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Khanchanawan, Nittaya. (2011). **Analysis of Thai Structure**. [in Thai]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Kupongsak, Nipa. (2012). Problems of using Thai language of foreign students: A Case Study of Chinese students at Bangkok University. [in Thai]. **Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition**, 31 (1). 123–139.

- Kupongsak, Nipa. (2014). Communication through the LINE application. [in Thai]. **Journal of Institute of Culture and Arts**, 15 (2). 12–21.
- Liufen, Ou. (2018). **Problems and solutions of the use of Thai Language among Chinese Students, Huachiew Chalermprakiet University**. [in Thai]. Proceedings (RSU National Research Conference 2018). Pathum Thani.
- Mosikarat, Thida. (2018). Thai Usage among Chinese students : a case Study of Chinese students' Thai writing problems, Master of Arts program in Communicative Thai as a Second Language, Huachiew Chalermprakiet University. [in Thai]. **Liberal Arts Review Journal**, 13 (25). 13–27.
- Nitjampa, Jureerat. (2012). **The study of achievement on reading Thai language by using the study plans of level 2 for Burmese Students at the language school of Thai-Burmese Ruammitra foundation, Ratchathewi District, Bangkok**. [in Thai]. Thesis (Master of Arts Program in Teaching Thai as a Foreign Language), Srinakharinwirot University.
- Noro-a, Sarina. (2018). **Features of language used of Thai teenagers on social media**. [in Thai]. Proceedings (The 9th Hatyai National and International Conference), Songkhla.
- Permkesorn, Nuantipe. (2009). Thai usage problems of Chinese TFL students. [in Thai]. **Vannavidas Journal**, 8 (8). 149–159.
- Pewporchai, Passapong. (2007). **A Study of error in Thai writing of the Lao Graduate Students in Ubon Ratchathani University**. [in Thai]. Research report, Ubon Ratchathani University.

- Phicanesuan, Gorrawan. (2009). **Analysis of errors in writing of the second year certificate students of vocational education, Chiang Mai College of Dramatic Arts.** [in Thai]. Thesis (Master of Education Program in Teaching Thai Language), Chiang Mai University.
- Pramoj Na Ayudhaya, Kaisiri. (1976). **An analytical study of the mistakes in writing Thai made by Arts Students at Chulalongkorn University during the academic Years 1972 and 1973.** [in Thai]. Thesis (Master of Arts Program in Thai Language), Chulalongkorn University.
- Prasitratsin, Amara. (2013). **Sociolinguistics.** [in Thai]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Premsrirat, Suwilai. (1988). **Sociolinguistics: an introduction.** [in Thai]. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Sailektim, Adun. (2007). The problems of Thai language usages of secondary school students in Bangkok Metropolis. [in Thai]. **Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition, 10** (1). 83–96.
- Saralaba, Chatchawadee. (2001). Language use in “Chatrooms”. [in Thai]. **Journal of Liberal Arts Thammasat University, 1** (1). 77–92.
- Sathiansukon, Sureewan. (2000). **Errors in Thai writing made by Chinese students: A Case study of university of the Thai Chamber of Commerce, academic year 2008-2009.** [in Thai]. Research report, University of the Thai Chamber of Commerce.
- Srikaew, Choosri. (1984). **Comparative study of the mistakes in writing Thai made by the first year students at Chiang Mai University in the academic year 1982.** [in Thai]. Thesis (Master of Arts Program in Thai Language), Chulalongkorn University.

- Svastisinha, Pornpan. (2005). **The deficiency of using Thai language of first year students in Bangkok private universities.** [in Thai]. Research report, Sripatum University.
- Thantawanit, Tassanee. (2015). Errors in academic writing, academic writing, Thai major students, Burapha University. [in Thai]. **HUSO Burapha University Journal, 23** (43). 1–29.
- Thodthankun, Thanu. (2015). **The Study of errors in Thai writing: A case study of students of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi Nonthaburi campus.** [in Thai]. Proceedings (The 1st RUSNC), Ayutthaya.
- Thongaim, Anchalee. (1990). **The study of errors in the usage of Thai Language among the first year students undergraduate program Dhurakijpundit University.** [in Thai]. Research report, Dhurakijpundit University.
- Thongjun, Bunyapron. (2018). Thai writing problem for Mathayomsuksa 2 Students in Maharakham University Demonstration School (secondary). [in Thai]. **Chophayom Journal, 28** (1). 125–132.
- Todla, Sunisa. (1999). **The patterns of communication behavior in internet – chatroom.** [in Thai]. Thesis (Master of Arts Program in Mass Communication), Chulalongkorn University.
- Tuaycharoen, Pintip. (2000). **Overview of the study of languages and linguistics.** [in Thai]. Bangkok: Thammasat University Press.
- Panyametheekul, Siriporn. (2005). Language in chatrooms. [in Thai]. **MANUTSAT PARITAT Journal of Humanities, 27** (1). 63–71.
- Parchaming, Suchitar. (2017). The Language used to communicate via chat application Line. [in Thai]. **Journal of Roi Et Rajabhat University, 11** (2). 80–89.
- Pewporchai, Passapong. (2003). **A study of error in writing Thai of the Lao Graduate Students in Ubon Ratchathani University.** [in Thai]. Research report, Ubon Ratchathani University.

- Phueksuwan, Oracha. (2002). **An analysis of Thai language use in Thai daily newspaper headlines.** [in Thai]. Research report, Dhurakijpundit University.
- Puttamata, Jintana. (2011). Error analysis in Thai writing, Third Year, Thai – Master Exchange students from the Department of Asian Languages and Culture of Guangdong University of Foreign Studies in 2009. [in Thai]. **Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences), 3** (5). 23–30.
- Wichatrong, Srichan. (1999). **The analysis of Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Students' errors in writing the Thai Language.** [in Thai]. Research report, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Wisram, kobkan. (2016). Language usage in entertainment newspaper. [in Thai]. **Phetchabun Rajabhat Journal, 17** (2). 29–35.
- Yoo-Yen, Wipawan. (1997). A Contrastive Study of Thai and Lao Languages as well as the errors in Thai usage of Lao Students at Kasetsart University. [in Thai]. **Manutsayasat Wichakan, 5** (1). 35–54.

การศึกษาวิเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏ

ในสื่อสังคมออนไลน์

A Study of Chinese Slang words Found in Social Media

สิทธิพงษ์ มีกุล¹

เนตรนันทิพย์ บุคตาวงศ์²

Sittiphong Mikun

Nednamthip Buddawong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิธีการสร้างคำและลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ โดยได้รวบรวมคำสแลงภาษาจีน จำนวน 85 คำ จากสื่อสังคมออนไลน์ เว่ยป๋อ (微博, Weibo) ในปี พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า 1) คำสแลงภาษาจีนมีวิธีการสร้างคำทั้งสิ้น 3 วิธี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงคำที่มีอยู่ การสร้างคำใหม่ และการยืมคำ 2) ลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงในภาษาจีน พบว่าคำสแลงภาษาจีนมีการสื่อความหมายใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การสื่อความหมายโดยนัย การสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายเชิงอารมณ์

คำสำคัญ : การสร้างคำ, คำสแลง, ภาษาจีน, สื่อสังคมออนไลน์, เว่ยป๋อ

¹ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาจีนชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ABSTRACT

The purposes of this thesis are to analyze the ways of forming Chinese slang words found in social media and to study how their meaning of was communicated. Chinese slang words were compiled from a social media site called 微博 (Weibo), in 2019. The findings indicate that 1) there are three main methods of forming slang words in Chinese: changing existing words, creating new words, and using loan words, 2) the communications of the meanings of Chinese slang words mainly involved indirect communication, followed by direct communication, and emotional communication respectively.

Keywords: Word formation, Slang Words, Chinese Language, Social Media, Weibo

บทนำ

โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตหรือการสื่อสารระหว่างมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปด้วยนั้น สาเหตุสำคัญมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในโลกยุคใหม่ ส่งผลต่อความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิต ความคิด และพฤติกรรมของคนในสังคม จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาด้วยเช่นกัน (Angsuviriya, 2016: 113) เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ ที่ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น เอื้อต่อการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วขึ้น และส่งผลให้เกิดรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบใหม่ เช่น การฝากข้อความในโทรศัพท์ (Voice mail) การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic mail) การสนทนาในห้องสนทนา (Chat) การตั้งกระทู้กระดานข่าว (Bulletin board/Web board) เป็นต้น (Angsuviriya, 2016:114)

ในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตในทุก รูปแบบ ทั้งการติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล การดำเนินธุรกิจ หรือในฐานะของสิ่งบันเทิง เป็นต้น การสื่อสารเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคล การสื่อสารจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อชีวิตประจำวัน ในหนึ่งวันเราใช้การสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ตั้งแต่บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ผู้ร่วมงาน และทุกกิจกรรมในการดำเนินชีวิตก็

ต้องใช้การสื่อสารด้วยกันทั้งนั้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้นมนุษย์เราจึงได้มีการพัฒนาลักษณะในการสื่อสารออกมาเป็นในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การสื่อสารด้วยภาพ การสื่อสารด้วยการใช้สัญญาณ การสื่อสารระหว่างบุคคล (Kongrach, 2011)

เว็บไซต์ www.bullvpn.com ได้จัดอันดับสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในสาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำปีพ.ศ. 2562 อันดับแรกคือวีแชท (We Chat) รองลงมาคือ ไปตู้เถียบา (Baidu Tieba) , คิวคิว (QQ) , ซิน่าเว่ยป้อ (Sina Weibo) และ โยวคู (Youku) ตามลำดับ จะพบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อสังคมชาวจีนอย่างมาก โดยมีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมดคิดเป็น 71% ของประชากรทั้งประเทศ และพบว่าเว่ยป้อเป็นหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมชาวจีนอย่างมาก โดยมีผู้ใช้สื่อนี้ทั้งสิ้น 60% ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในขณะเดียวกัน เว็บไซต์ <https://www.it24hrs.com> ได้ระบุว่า “Weibo เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในจีน จากเดิม Weibo คือ twitter สไตร์จีนจนมาปัจจุบันนี้กลายเป็นเว็บรายใหญ่ ที่เติบโตแรงแบบ facebook แล้ว มีผู้ใช้งานสูงถึง 4.86 ร้อยล้านราย มีผู้ใช้รายวัน 2.11 ร้อยล้านราย ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับอุปกรณ์เคลื่อนที่สูงถึง 94% และมีรายได้ถึง 114 ร้อยล้านหยวนต่อปี” ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เว่ยป้อกลายเป็นหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ ที่ใช้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในสังคมจีน

ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในโลกออนไลน์จัดเป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม เพราะรูปแบบหรือลักษณะของภาษาออนไลน์ คือภาษาที่ใช้สื่อผ่านอินเทอร์เน็ต (Angsuviriya, 2016:115) โดย Jaroonrot (2014: 13) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่มคนสมัยนี้ นิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและอาจมีความยากลำบากในการพิมพ์ตัวอักษร เพราะการสื่อสารผ่านแป้นพิมพ์บนสมาร์ตโฟนมีขนาดเล็กมาก อาจจะทำให้ในบางครั้งเกิดการพิมพ์คำตกหล่น หรือพิมพ์คำศัพท์ที่ยาว ๆ ทำให้เปลืองเวลาในขณะที่ต้องการจะตอบกลับไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้ตัดคำให้สั้นลง เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร หรืออาจมีการใช้คำศัพท์แปลก ๆ ที่แตกต่างไปจากภาษาที่ใช้สื่อสารทั่วไป ซึ่งปรากฏการณ์ในโลกออนไลน์ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นกับหลาย ๆ ภาษาทั่วโลก เช่น คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

คำสแลง ในภาษาจีนเรียกว่า 流行语 (Liúxíng yǔ) ประกอบด้วย 流行 (Liúxíng) มีความหมายว่าเป็นที่นิยม และ 语 (yǔ) แปลว่า ภาษา เมื่อรวมกันแล้วแปลว่า ภาษาที่ได้รับความนิยม (Ruenreng-rit and Huang, 2018: 1)

เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่ผลักดันให้สังคมเจริญก้าวหน้า และเป็นเครื่องสื่อสารที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงความรู้สึกรวมถึงและสื่อความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจและสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคม แต่ละสังคมก็มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันภาษาเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มคนในสังคม และมีความสำคัญต่อผู้ใช้ภาษากลุ่มนั้น ๆ เช่น ภาษาจีน เป็นต้น (Phuttameta, 2003: 2)

สำหรับผู้ที่ศึกษาภาษาจีน การเข้าใจภาษาอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ คำสแลงใหม่ ๆ ที่ปรากฏในเว่ยป้อที่มีรูปแบบหรือโครงสร้างที่ผิดเพี้ยนไปจากรูปแบบภาษาจีนมาตรฐาน อาจทำให้ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนเกิดความสับสน ตีความหรือเข้าใจความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อได้ ดังนั้นการมีความเข้าใจคำสแลงจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งผู้ที่เรียนภาษาจีนและบุคคลทั่วไปที่ใช้สื่อออนไลน์

ทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ศึกษาคำสแลงใน 2 ประเด็นหลัก คือ การศึกษาด้านความหมายหรือ นัยยะของคำสแลง และ การศึกษาด้านโครงสร้างของคำสแลง

การศึกษาด้านความหมายของคำสแลง

Ruenreng-rit and Huang (2018) ได้ศึกษาภาพสะท้อนชีวิตรักและการแต่งงานของชาวจีนผ่านคำสแลงในแต่ละยุค โดยได้อธิบายถึงสาเหตุหรือปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดเป็นคำสแลงขึ้นได้ในแต่ละยุค แบ่งเป็นยุคราชวงศ์ชิง ยุคสาธารณรัฐ ยุคต้นสาธารณรัฐประชาชนจีน ยุคปฏิวัติวัฒนธรรม และยุคหลังปฏิรูปและเปิดประเทศ จนถึงปัจจุบัน ตามลำดับ ผู้เขียนสรุปว่าคำสแลงเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่และถูกนำมาใช้ซ้ำจนเป็นที่แพร่หลายในสังคมนั้น สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม รวมไปถึงความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของคนในสังคมยุคนั้นได้

การศึกษาเชิงโครงสร้างของคำสแลง

Yang (2011: 61-73) ได้อธิบายว่า คำสแลงที่สร้างขึ้นใหม่แบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ การแต่งคำใหม่ การใช้คำใหม่ การยืมคำใหม่ การปรับปรุงคำใหม่ การตัดย่อคำใหม่ การเกิดคำใหม่ และคำใหม่ในอินเทอร์เน็ต

Li (2012) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้าง ลักษณะการใช้คำสแลง และปัจจัยที่ทำให้เกิดคำสแลงในภาษาไทยและภาษาจีน โดยรวบรวมคำสแลงไทยทั้งหมด 247 คำ จากนิตยสาร a day และคำสแลงจีนจากนิตยสารจีน “Youth Literary Digest- Kuaidian” โดยมีการศึกษาที่หลากหลาย คือมีการศึกษาชนิดของคำสแลง วิธีการสร้างคำสแลง ลักษณะการสร้างคำสแลง และปัจจัยร่วมที่ทำให้เกิดคำสแลงสำหรับลักษณะการใช้คำสแลงในภาษาไทยและภาษาจีน พบว่าทั้งภาษาไทยและภาษาจีนส่วนมากใช้ลักษณะการสื่อความหมายโดยนัยและใช้สื่ออารมณ์ โดยเฉพาะสื่ออารมณ์เชิงนิเสธเป็นหลัก แต่มีบางคำที่สื่อความหมายโดยตรงและใช้เฉพาะในการสื่อสาร นอกจากนี้ คำสแลงไทยและคำสแลงจีนยังมีการใช้อุปมาโวหาร อติพจน์ นามนัย บุคลวัต นัยเฉพาะ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังไม่มีนักวิชาการคนใดที่ศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกคำสแลงจีนจากสื่อสังคมออนไลน์ เว่ยป้อ จำนวนทั้งหมด 85 คำ มาวิเคราะห์ทั้งเชิงโครงสร้างเพื่อหาวิธีการสร้างคำสแลง และวิเคราะห์เชิงความหมายเพื่อศึกษาลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง คำวลีหรืออนุประโยคภาษาจีนที่ปรากฏใน เว่ยป้อ ทั้งที่เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ และคำดั้งเดิมแต่สามารถตีความหมายที่แปลกไปจากเดิมได้ หรือภาษาจีนเรียกว่า “网络潮语” เกิดจากคำว่า 网络 (Wǎnglù) หมายถึง อินเทอร์เน็ต และ 潮语 (Cháoyǔ) หมายถึง ภาษาตามสมัย หรือ คำพูดสมัยใหม่ที่มักเกิดเร็ว ใช้และเข้าใจกันเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่น (Sodsongkrit, 2013)
2. เว่ยป้อ หมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ของจีน เป็นสื่อกลางที่ใช้

สื่อสารหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

ขอบเขตของวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่พบในสื่อสังคมออนไลน์ “เว่ยป้อ” เป็นหลัก โดยคำสแลงที่คัดเลือกมานั้น มีรูปแบบโครงสร้างทั้งคำวลี และประโยค คำสแลงดังกล่าวอาจจะมีรูปแบบไม่ถูกต้องตามหลักการทางภาษาศาสตร์ การวิเคราะห์ว่าเป็นคำสแลงหรือไม่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากรูปแบบของภาษาและบริบทการใช้ จากนั้นรวบรวมคำสแลงที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามรูปแบบโครงสร้างของวิธีการสร้างคำ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ลักษณะการสื่อความหมาย โดยมีการสืบค้นที่มาของคำเพื่อประกอบการวิเคราะห์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเว่ยป้อ จำนวน 85 คำ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมคำสแลงภาษาจีนจากสื่อสังคมออนไลน์ เว่ยป้อ เนื่องจากเว่ยป้อเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่วัยรุ่นจีนนิยมใช้ (www.bullvpn.com) จึงมักพบคำสแลงภาษาจีน ผู้วิจัยรวบรวมได้ทั้งหมด 85 คำ โดยรวบรวมคำสแลงที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2562 หลังจากรวบรวม ได้นำเสนอในรูปแบบตารางและแปลคำสแลงภาษาจีนเป็นภาษาไทย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคำสแลงภาษาจีนที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดจำนวน 85 คำ มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้แก่ 1) วิธีการสร้างคำ 2) ลักษณะการสื่อความหมาย

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิธีการสร้างคำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์

ผลการศึกษาวิเคราะห์วิธีการสร้างคำแสดงภาษาจีน พบว่าคำสแลงภาษาจีนมีวิธีการสร้างคำทั้งสิ้น 3 วิธี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่ การสร้างคำใหม่ และการยืมคำ ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่ หมายถึง คำสแลงเงินที่มาจากการเปลี่ยนแปลงคำเงินที่มีอยู่ โดยเปลี่ยนแปลงในด้านความหมาย รูปคำ และการออกเสียง (Li, 2012) มีจำนวน 49 คำ ดังนี้

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงความหมาย หมายถึง การขยายความหมายเดิมเป็นความหมายใหม่และใช้ความหมายเฉพาะ เช่น 三脚猫 (sānjiǎo māo) (คำคุณศัพท์) ความหมายเดิมของ 三脚猫 คือ แมวสามขา ในคำสแลงเงินได้ใช้เป็นคำคุณศัพท์และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า ลักษณะของคนที่ไม่เก่ง หรือไม่มีความสามารถ คำประเภทยังมีทั้งหมด 29 คำ จะขอยกตัวอย่างมา 5 คำ ดังนี้

ตารางที่ 1 คำแสดงภาษาจีนที่มีการสร้างคำโดยการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำที่มีอยู่

คำสแลง	พินอิน	ชนิดของคำ	ความหมาย
1. 炒鱿鱼	Chǎo yóuyú	คำนาม	ไล่ออกจากงาน
炒鱿鱼 ความหมายเดิมคือ ผัดปลาหมึก ในคำสแลงภาษาจีนได้ใช้เป็นคำนาม และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า ไล่ออกจากงาน เหมือนกับคำว่า 被解雇 (bèi jiěgù) หรือถูกไล่ออก			
2. 乌鸦嘴	wūyā zuǐ	คำนาม	ปากอัปมงคล ปากเสีย
乌鸦嘴 ความหมายเดิมคือ ปากอึกา ในคำสแลงภาษาจีนได้ใช้เป็นคำนาม และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า ปากอัปมงคล หรือปากปากเสีย			
3. 三脚猫	sānjiǎo māo	คำคุณศัพท์	ไม่เก่ง กากๆ
三脚猫 ความหมายเดิมคือ แมวสามขา ในคำสแลงภาษาจีนได้ใช้เป็นคำคุณศัพท์ และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า ลักษณะของคนที่ไม่เก่งหรือทำอะไรกาก ๆ			
4. 吃狗粮	chī gǒuliáng	คำนาม	เห็นคนอื่นโชว์สวีท ดูคนอื่นโชว์สวีท

吃狗粮 ความหมายเดิมคือ กินอาหารหมา ในคำสแลงจีนได้ใช้เป็นคำนาม และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า เห็นคนอื่นโช้วสวีทหรือการที่ดูคูรักรหวานกัน			
5. 飞机场	fēijī chǎng	คำคุณศัพท์	ลักษณะของผู้หญิงที่ไม่มีหน้าอก
飞机场 ความหมายเดิมคือ สนามบิน ในคำสแลงจีนได้ใช้เป็นคำคุณศัพท์ และขยายความหมายของคำเป็นความหมายใหม่ว่า ลักษณะของผู้หญิงที่ไม่มีหน้าอก ซึ่งสื่อถึงลักษณะของสนามบินที่เป็นพื้นราบ			

1.1.2 การเปลี่ยนแปลงรูปคำ หมายถึง การย่อคำ การตัดคำ และการเติมส่วนประกอบของคำจากคำที่มีอยู่ เช่น GG เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาจีน 哥哥 (gēge) เป็นคำนามหมายถึง พี่ชาย คำที่สร้างด้วยวิธีนี้มีทั้งหมด 5 คำ ดังนี้

ตารางที่ 2 คำสแลงภาษาจีนที่มีการสร้างคำโดยการเปลี่ยนแปลงรูปคำของคำที่มีอยู่

คำสแลง	ชนิดของคำ	ความหมาย
1.GG	คำนาม	พี่ชาย
GG เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาจีน 哥哥 เป็นคำนามหมายถึง พี่ชาย		
2.BF	คำนาม	แฟน
BF เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษ Boy friend เป็นคำนามหมายถึง แฟน		
3.U	คำสรรพนาม	คุณ
U เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษ You เป็นคำสรรพนามหมายถึง คุณ		
4.Lol	คำกริยา	หัวเราะดังๆ หรือฮาฮา
lol เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษ laugh out loud เป็นคำกริยา หมายถึง การหัวเราะดังๆ หรือฮาฮา		

5.CU	วลี	แล้วเจอกัน
CU เป็นคำสแลงภาษาจีนที่ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษ See you เป็นวลี หมายถึง แล้วเจอกัน		

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงเสียง หมายถึง การใช้กลวิธีการพ้องเสียงจากคำที่มีอยู่โดยเปลี่ยนความหมายจากคำเดิมหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ เช่น 盆友 (pén yǒu) เป็นคำนามในคำสแลงภาษาจีน ซึ่งมีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า 朋友 (péngyou) หมายถึง เพื่อน จะเห็นได้ว่าคำว่า ทั้งสองคำข้างต้น มีเสียงที่คล้ายหรือใกล้เคียงกันมาก จึงเกิดเป็นคำสแลงขึ้น คำที่สร้างด้วยวิธีนี้มีทั้งหมด 15 คำ โดยขอยกตัวอย่างมา 5 คำดังนี้

ตารางที่ 3 คำสแลงภาษาจีนที่มีการสร้างคำโดยการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำที่มีอยู่

คำสแลง	พินอิน	ชนิดของคำ	ความหมาย
1. 7456	qīsiwǔliù	คำกริยา	โกรธมาก
7456 เป็นคำสแลงภาษาจีนที่เป็นคำกริยา หมายถึงโกรธมาก โดยตัวเลข 7456 (qīsiwǔliù) มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า 气死我啦 (qìsǐwǒla) ซึ่งแปลว่า โกรธมาก			
2. 鸭梨	yālí	คำนาม	ความกดดัน
鸭梨 เป็นคำสแลงภาษาจีนที่เป็นคำนาม หมายถึงความกดดัน คำว่า 鸭梨 (yā lì) พ้องเสียงกับคำว่า 压力 (yālì) ซึ่งมีความหมายว่าความกดดัน			
3. 富翁	Fùwēng	คำนาม	ติดหนี้ (ใช้ล้อเลียนคนรวย)
富翁 เป็นคำนามในคำสแลงภาษาจีน หมายถึงติดหนี้ ซึ่งคำว่า 富翁 กับ 富翁 ออกเสียงเหมือนกันคือ fùwēng			
4. 辣鸡	là jī	คำนาม	ขยะ
辣鸡 เป็นคำนามในคำสแลงภาษาจีน หมายถึงขยะ คำว่า 辣鸡 (là jī) มีเสียงคล้ายคลึงกับ 垃圾 (lājī) ซึ่งมีความหมายว่าขยะ			

5. 盆友	pényǒu	คำนาม	เพื่อน
盆友 เป็นคำนาม ในคำสแลงภาษาจีน หมายถึงเพื่อน คำว่า 盆友 มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า 朋友(péngyou) ซึ่งมีความหมายว่าเพื่อน			

1.2 การสร้างคำใหม่ หมายถึง การประสมคำที่มีอยู่ การสะกดคำใหม่ และการสร้างคำด้วยภาษาอื่น ๆ การสร้างใหม่ มีจำนวน 31 คำ ดังนี้

1.2.1 การประสมคำใหม่ หมายถึง การประสมคำระหว่างภาษาจีนและคำภาษาจีนกับภาษาอื่น ๆ เช่น 不鸟你 (bùniǎonǐ) มาจากการประสมคำจีน 3 คำ คือ 不(bù) แปลว่า ไม่ คำว่า 鸟(niǎo) แปลว่า นก และ 你(nǐ) แปลว่า คุณ รวมกันแล้วมีความหมายใหม่ว่า ไม่สนใจคุณ คำสแลงที่สร้างด้วยวิธีนี้มีทั้งหมด 30 คำ โดยขอยกตัวอย่างมา 5 คำ ดังนี้

ตารางที่ 4 คำสแลงภาษาจีนที่มีการสร้างคำโดยการประสมคำใหม่

คำสแลง	พินอิน	ชนิดของคำ	ความหมาย
1. 不鸟你	bùniǎonǐ	คำกริยา	ไม่สนใจคุณ
不鸟你 มาจากการประสมคำจีน 3 คำ คือ 不(bù) แปลว่า ไม่ 鸟(niǎo) แปลว่า นก และ 你(nǐ) แปลว่า คุณ แต่ในความหมายสแลงเกิดเป็นความหมายใหม่ว่าไม่สนใจคุณ			
2. 铁公鸡	tiěgōngjī	คำนาม	คนขี้เหนียว
แปลตรงตัวหมายถึง ไก่เหล็กตัวผู้ มาจากการประสมคำจีน 2 คำ คือ 铁(tiě) แปลว่า เหล็ก และ 公鸡(gōngjī) แปลว่า ไก่ตัวผู้ แต่ในความหมายสแลง เกิดเป็นความหมายใหม่ว่าคนขี้เหนียว			
3. 草包	cǎobāo	คำนาม	ไม่มี ความสามารถ อ่อนหัด
草包 แปลตรงตัว กระเป๋าหญ้า มาจากการประสมคำจีน 2 คำ คือ 草(cǎo) แปลว่า หญ้า และ 包(bāo) แปลว่า กระเป๋า แต่ในความหมายสแลงเกิดเป็นความหมายใหม่ว่า ไม่มีความสามารถหรืออ่อนหัด			

4. 花痴	huāchī	คำนาม	บ้าผู้ชาย
花痴 แปลตรงตัวคือหลงดอกไม้ มาจากการประสมคำจีน 2 คำ คือ 花 (huā) แปลว่าดอกไม้และ 痴(chī)แปลว่าหลง แต่ในความหมายสแลง เกิดเป็นความหมายใหม่ว่า บ้าผู้ชาย			
5. 桃花运	táohuāyùn	คำนาม	มีคนจีบ, เจอคน รู้ใจ
桃花运 แปลตรงตัวคือโชคดอกท้อ มาจากการประสมคำจีน 2 คำ คือ 桃 花(táohuā)แปลว่าดอกท้อ และ 运 (yùn) แปลว่าโชคชะตา แต่ใน ความหมายสแลง เกิดเป็นความหมายใหม่ว่า มีคนจีบหรือเจอคนรู้ใจ			

1.2.2 การเกิดคำใหม่ หมายถึง การสร้างคำสแลงขึ้นมาใหม่และมีความหมายใหม่ เช่น Cfan เป็นคำสแลงจีนใหม่ที่สร้างจากภาษาอังกฤษ C หมายถึง Chinese Bilingual และFan หมายถึงแฟนคลับ กลุ่มวัยรุ่นได้สะกด C และ fan เป็นคำใหม่ หมายถึง คนที่หลงชอบดูละครโทรทัศน์จีน

1.2.3 การยืมคำ หมายถึง การยืมรูปคำ การออกเสียงหรือความหมายจากภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นต่าง ๆ

1) คำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ เช่น 狗带(gǒudài) หมายถึง ไปตายซะ โดยยืมคำว่า go die จากภาษาอังกฤษ คำประเภทยี้มีทั้งหมด 4 คำ ดังนี้

ตารางที่ 5 คำสแลงภาษาจีนที่มีการสร้างคำโดยการยืมคำจากภาษาอังกฤษ

คำสแลง	พินอิน	ชนิดของคำ	ความหมาย
1. 米兔	mǐ tù	วลี	ฉันด้วย
米兔 เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ คำว่า me too			
2. 狗带	gǒu dài	คำกริยา	ไปตายซะ
狗带 ยืมคำจากภาษาอังกฤษ คำว่า go die			
3. 玻璃	bōlí	คำนาม	คู่รักเกย์
玻璃 เมื่อแปลตรงตัวแปลว่า กระจก แต่ในความหมายของคำสแลงเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ คือคำว่าBoy Love			

4. 沙发	shāfā	คำนาม	คอมเมนต์แรก
沙发 ความหมายเดิมคือ โซฟา แต่คำนี้ในคำสแลงเป็นคำที่ยืมคำมาจากภาษาอังกฤษ โดยยืมคำว่า so fast			

2) คำที่ยืมมาจากภาษาญี่ปุ่น เช่น 卖萌(màiméng) เป็นคำคุณศัพท์ แปลตรงตัวว่าขายน่ารัก หมายถึง แอ๊บแบัว โดยคำว่า 萌(méng) ในภาษาญี่ปุ่นแปลว่า น่ารักหรือน่าเอ็นดู คำสแลงที่ยืมจากภาษาญี่ปุ่นพบเพียง 1 คำเท่านั้น

จากผลการศึกษาวิธีการสร้างคำสแลงเงินในสื่อสังคมออนไลน์พบว่า มีวิธีการสร้างคำทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่ การสร้างคำขึ้นใหม่ และการยืมคำ

2. ลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีนไว้ 3 วิธี คือ การสื่อความหมายโดยนัย การสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายเชิงอารมณ์ โดยยึดวิธีการแบ่งประเภทตามแนวทางของ Li (2012) ซึ่งได้แบ่งวิธีการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีนไว้ 2 วิธี คือ การสื่อความหมายโดยนัยและการสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายของคำสแลงภาษาจีนเชิงการสื่ออารมณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีทั้ง 2 ส่วนนี้มาวิเคราะห์ไว้ในหัวข้อนี้ โดยผู้วิจัยจะแบ่งวิธีการสื่อความหมายเป็น 3 วิธี คือ การสื่อความหมายโดยตรง การสื่อความหมายโดยนัย และการสื่อความหมายเชิงอารมณ์ ดังนี้

2.1 การสื่อความหมายโดยตรง หมายถึง การใช้คำสแลงภาษาจีนสื่อความหมายให้กระชับ ไม่ต้องตีความตามบริบทหรือกาลเทศะต่างๆ คำสแลงนั้นอยู่ตามลำพังได้เสมอ เป็นการใช้ความหมายตรงตัว เช่น 拉黑(lāhēi) คำว่า 拉 แปลว่า ลาก และ คำว่า 黑 แปลว่า ดำ รวมกันหมายถึง ลากเข้าบัญชีดำ เป็นคำที่สื่อความหมายโดยตรงว่า แบล็คลิสต์ หรือบล็อกกันนั่นเอง คำสแลงภาษาจีนที่สื่อความหมายโดยตรง มีจำนวนทั้งหมด 9 คำ

2.2 การสื่อความหมายโดยนัย หมายถึงการสื่อความหมายของคำสแลง โดยต้องตีความหมายแฝงที่อยู่ในคำสแลงนั้น สามารถแบ่งได้ 6 ประเภท ดังนี้

2.1.1 อุปลักษณะ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยที่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นมาจากวงความหมายที่ต่างกัน (Panpothong, 2009: 249)

การสื่อความหมายแบบอุปลักษณะที่พบในคำสแลงจีนมีเพียงคำเดียว คือคำว่า 学神 (xués hén) คำนี้สื่อความหมายโดย อุปลักษณะ เพราะมีการเปรียบเทียบความเก่งของคนกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้า (神) ซึ่งคำสแลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชาวจีนในการบูชา ยกย่องหรือสรรเสริญเทพเจ้า

2.1.2 อติพจน์ หมายถึง การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง โดยให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการเกินจริงนั้นมีเจตนา เน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้น เช่น คำว่า 雷人 (léi rén) มีที่มาจากภาพยนตร์การ์ตูนมนุษย์ไฟฟ้าของญี่ปุ่นที่ปล่อยแสงใส่คู่ต่อสู้ แล้วฝ่ายที่โดนพลังแสงก็จะหมดพลังและพ่ายแพ้แน่ๆ ไป อากาณ์นี้เรียกว่า 被雷人 (Bèi léi rén) ส่วนคำว่า 雷 (léi) แปลว่า ฟผ่า จึงมีการนำมาใช้เป็นคำสแลงว่า 雷人 หมายถึง อึ้ง ที่จนพูดไม่ออก หรือเจ็บไปนั่นเอง (Sodsongkrit, 2013: 92)

2.1.3 อุปมาโวหาร หมายถึง การใช้คำสแลงเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งของหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยใช้ความหมายแฝงในการสื่อความหมาย เช่น 乌鸦嘴 (wūyā zuǐ) ในคำสแลง หมายถึง ปากอับมงคล ซึ่งคำนี้เปรียบเทียบกับคนที่ปากเสียหรือปากอับมงคล ที่มีลักษณะเหมือนปากอีกา

2.1.4 นามนัย หมายถึง การใช้คำสแลงที่บ่งบอกลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด (Li, 2012: 56) คำสแลงภาษาจีนที่สื่อความหมายโดยใช้นามนัย มีจำนวนเพียง 1 คำ คือคำว่า 光棍 (guānggùn) ความหมายเดิมหมายถึง “ชายอันธพาล นักเลงหัวไม้ ผู้ชายสำมะเลเทเมา ไม่เอาการเอางาน” ต่อมาใช้ในความหมายว่า “ชายโสด” และ “สาวโสด” ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดในแง่ลบกับคนโสด

2.1.5 สัญลักษณ์ หมายถึง การใช้รูปภาพ ตัวเลขต่างๆ ในการสื่อความหมาย เพื่อสะดวกต่อการพิมพ์ เช่น 7456 (qīsiwǔliù) ในคำสแลงจีน และ 气死我啦 (qìsǐwǒla) มีการใช้พยัญชนะต้นที่เหมือนกันและมีสระใกล้เคียงกัน หมายถึง โกรธมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คำว่า 7456 (qīsiwǔliù) ได้ใช้ตัวเลขที่มีเสียงพ้องกับคำจีน คำว่า 气死我啦 (qìsǐwǒla)

2.1.6 การใช้คำผิดสื่อความหมาย หมายถึง การใช้คำผิดสื่อความหมายเดิมในการพิมพ์ คำประเภทรูปนี้มักใช้คำที่มีการออกเสียงคล้ายคลึงกัน เช่น 沙发 (shāfā) แปลว่า โซฟา เป็นคำสแลงที่ใช้คำผิด คำที่ถูกต้องควรจะเป็น so fast ในภาษาอังกฤษ แปลว่า เร็วมาก แต่มีการออกเสียงที่คล้ายกับ 沙发 วัยรุ่นจึงมักใช้คำนี้ในการแสดงความคิดเห็นในโพสต์ของผู้อื่น โดยในคำสแลงจีนคำนี้สามารถเทียบกับความหมายในภาษาไทยได้ว่า “คอมเมนต์แรก” คือเป็นคนที่มาแสดงความคิดเห็นเป็นคนแรก ถือว่าเร็วมาก

2.1.7 การใช้พยัญเฉพาะสื่อความหมาย หมายถึง การใช้คำสแลงสื่อความหมายต่างๆ โดยใช้ความหมายใดความหมายหนึ่งของคำ ความหมายขยายหรือความหมายพิเศษ แต่ไม่ใช่โวหารภาพพจน์ต่างๆ เช่น 飞机场 (fēijī chǎng) ความหมายเดิม คือ “สนามบิน” แต่ในปัจจุบันมีความหมายว่า ผู้หญิงที่ไม่มีหน้าอก ซึ่งเปรียบเหมือนกับสนามบินที่มีลักษณะราบเรียบเหมือนกับผู้หญิงไม่มีหน้าอก

2.3 การสื่อความหมายเชิงการสื่ออารมณ์ หมายถึง การใช้คำสแลงเงินเพื่อแสดง ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ต่างๆ การใช้คำสแลงเชิงอารมณ์ หมายถึง การใช้คำสแลงแสดงอารมณ์ต่างๆ เช่น การใช้คำสแลงเพื่อสื่ออารมณ์ขบขัน ประชดประชัน ชมเชย สมหวัง ประหลาดใจ เศร้า โกรธ ขาบซึ้ง สับสน ดีใจ เครียด เป็นต้น สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.3.1 สื่ออารมณ์เชิงบวก หมายถึง การใช้คำสแลงเพื่อสื่ออารมณ์ในทางที่ดี เช่น ชมเชย สมหวัง ซึ้งใจ ดีใจ ขำตลก เป็นต้น เช่น คำสแลง lol เป็นคำที่ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษ laugh out loud หมายถึง การหัวเราะดังๆ

2.3.2 การสื่ออารมณ์เชิงลบ หมายถึง การใช้คำสแลงสื่ออารมณ์ในด้านที่ไม่ดี โดยเกิดจาก ความผิดหวัง ความโกรธ ความเศร้าเสียใจ ความเครียด เป็นต้น เช่น คำว่า 炒鱿鱼 (Chǎoyóuyú) หากแปลตรงตัวจะหมายถึง ผัดปลาหมึก แต่คำสแลงหมายถึง การถูกไล่ออก ซึ่งเป็นการสื่ออารมณ์เชิงลบ

2.3.3 การสื่ออารมณ์เป็นกลาง หมายถึง การใช้คำสแลงที่ไม่ได้สื่ออารมณ์ทั้งเชิงลบและเชิงบวก แต่เป็นการสื่ออารมณ์กลาง ๆ การสื่ออารมณ์แบบเป็นกลางพบเพียงคำเดียว คือคำว่า 菜鸟 (càiniǎo) หมายถึง มือใหม่ หรือคนที่เพิ่งเริ่มทำอะไรใหม่ๆ ยังไม่รู้วิธีการหรือยังทำไม่ได้ไม่คล่อง อ่อนหัด ซึ่งการสื่อความหมายทางอารมณ์เป็นอารมณ์กลางๆ ไม่ได้บวกหรือลบ

ผลการศึกษาลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงพบว่า มีลักษณะการสื่อความหมายหลัก ๆ 3 วิธี คือการสื่อความหมายโดยตรง การสื่อความหมายโดยนัย และการสื่อความหมายเชิงอารมณ์

อภิปรายผล

การศึกษาวិเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีสร้างของคำสแลงในภาษาจีน และลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงในภาษาจีน ผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์แรกพบว่ามีวิธีการสร้างคำสแลงอยู่ 3 วิธี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่ การสร้างคำใหม่ และการยืมคำ ส่วนผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ถัดมาพบว่า ลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงในภาษาจีนพบว่า คำสแลงภาษาจีนใช้สื่อความหมายโดยนัยเป็นหลัก รองลงมาคือการสื่อความหมายโดยตรง และสุดท้ายคือการสื่อความหมายเชิงอารมณ์

ผลการวิจัยที่ว่าวิธีการสร้างคำสแลงอยู่ 3 วิธี ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีอยู่ การสร้างคำใหม่ และการยืมคำนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li (2012) คือมีกลวิธีการสร้างคำอยู่ 3 วิธี ทั้งนี้ผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดของ Angsuviriya (2016) ที่กล่าวไว้ว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดลักษณะการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มที่ต่างไปจากการใช้ภาษาเขียนทั่วไป เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปอักษร การยืมอักษรภาษาอังกฤษมาใช้สื่อสาร และการใช้สัญลักษณ์หรือรูปสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมาย” อีกทั้งในคำที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ไม่มีมีกฎเกณฑ์ว่าจะต้องเขียนให้ถูกต้องตามหลักภาษา จึงทำให้ผู้ใช้ภาษาพิมพ์ภาษาลงไปแบบไม่ต้องไตร่ตรองใดๆ จนเกิดเป็นคำสแลงขึ้นมา หากคำใดมีผู้อื่นเข้าใจร่วมกัน สามารถสื่อถึงความหมายได้ดีก็เกิดการใช้ซ้ำและเป็นที่ยอมรับและเข้าใจกันในสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่าคำสแลงภาษาจีนใช้สื่อความหมายโดยนัยเป็นหลัก รองลงมาคือการสื่อความหมายเชิงอารมณ์ และสุดท้ายคือการสื่อความหมายโดยตรง เนื่องจาก คำบางคำเป็นคำไม่สุภาพ หรือล่อแหลม ทำให้ผู้สื่อสารต้องการหลีกเลี่ยงการสื่อความหมายแบบตรงตัว หรือลดทอนความรุนแรงของคำลง เพื่อไม่ให้กระทบต่อสังคม เช่น คำว่า 小三 (Xiǎosān) หมายถึงมือที่สาม เป็นต้น

แม้จะมีนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับคำสแลงมาแล้ว แต่ยังไม่พบการศึกษา คำสแลงในสื่อออนไลน์เวებปอ ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่าง แพร่หลายดังที่ได้กล่าวไปแล้วในช่วงต้น จากผลการศึกษานอกจากจะช่วยให้มีความ เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างคำสแลง ลักษณะการสื่อความหมายของคำสแลงแล้ว ยังมี ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ทัศนคติของคนในโลกออนไลน์ รวมถึงวัฒนธรรม จินผ่านการใช้ภาษาอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับผู้ศึกษาภาษาจีน โดย สามารถพิจารณาใช้คำสแลงให้เหมาะสมตามบริบทและสถานการณ์ในโลกออนไลน์ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการ สามารถนำไปพัฒนาการ เรียนการสอนได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

แม้ว่า คำสแลงที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์มีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่งานวิจัย ทางด้านนี้ยังมีอยู่น้อย ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ผู้สนใจศึกษาในประเด็นอื่น ๆ หรือ กลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น การศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ หรือ การศึกษาคำสแลงที่ใช้เฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะอาชีพ เพื่อจะได้เห็นมุมมองที่สะท้อน จากคำสแลงในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

References

- Angsuviriyā, Chanokporn. (2016). **Language and Society**. [in Thai]. Bangkok: Odeon Store.
- Jaronrot, Charanwilai. (2014). **Language in Social and Cultural Context**. [in Thai]. Bangkok: Kasetsart University.
- Kongrach, Panuwat. (2011). **The study of Teenagers Behaviors in Using Social Networking Sites (SNSs) in Thailand: A Case Study of Facebook**. [in Thai]. Master's thesis (Technology Management), Thammasat University.

- Li, Juncai (2012). **A comparative study of slang in Thai and Chinese**. [in Thai]. Master's Thesis (Communicative Thai as a second language), Huachiew Chalermprakiet University.
- Panpothong, Natthaporn. (2009). The function of metaphors from the point of view of Thai speakers. [in Thai]. **Journal of Thai Language and Literature**, 16(2), 259-268.
- Phuttameta, Jintana. (2003). **Slang**. [in Thai]. Bangkok: Department of Thai and Eastern Languages. Faculty of Humanities Srinakharinwirot University.
- Ruenreng-rit, Duangporn and Huang, Guomei (2018). A reflection of Chinese love and marriage through Slang in each era. [in Thai]. **Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Research Journal**, 5 (1), 87-94.
- Sodsongkrit, Metcha. (2013). **Chinese Internet Buzzword**. [in Thai]. Bangkok: Technology Promotion Association (Thai-Japanese).
- Sornlump, Chatchawadee. (2001). Using language in chat rooms. [in Thai]. **Journal of Liberal Arts, Thammasat University**, 1 (1), 77-92.
- Yang, Xiaoping. (2011). **Contemporary Chinese New Words and New Language Research**. [in Chinese]. Beijing: China Social Sciences Press.
- Bankofshadow. (2019). **Top-social-media-china-2019**. [inThai]. Retrieved September 16, 2019, from <https://www.bullvpn.com/th/blog/detail/top-social-media-china-2019>.
- Panrapee. **weibo-stats-come-thailand**. [inThai]. Retrieved November 13, 2019, from <https://www.it24hrs.com/2019/weibo-stats-come-thailand/>

**การรับรู้และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนจ่านกร้องที่มีต่อสื่อประกอบการเรียนรู้
แบบอินโฟกราฟิก
รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ
Perception and Satisfaction of Infographic Learning
Media for Astronomy and Space Lessons in Science
Subject of Mathayomsuksa Secondary
3 Students of Cha Nok Rong School**

จักรภัทร เครือฟัก¹

รุจโรจน์ แก้วอุไร²

Jakkapat Krearfug

Rujroad Kaewurai

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่นักเรียน 40 คนจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือนักเรียน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร อีเมล : jakkapat.krear@outlook.com โทร : 06 1145 9265

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

นเรศวร อีเมล : rujroadk@nu.ac.th โทร : 08 1888 7278

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก เครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบประเมินการรับรู้ของผู้เรียนต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก และแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งด้านความเข้าใจ ด้านรูปแบบ และด้านการใช้งาน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านความเข้าใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านรูปแบบ และด้านการใช้งาน ตามลำดับ

คำสำคัญ: การรับรู้, ความพึงพอใจในการเรียน, การเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก, ดาราศาสตร์และอวกาศ

Abstract

The objectives of this study were 1) to compare Mathayomsuksa Secondary 3 students' pre-lesson perception level with their post-lesson perception level of astronomy and space lessons in Science Subject of Cha Nok Rong School, and 2) to investigate satisfaction levels of the students towards their learning materials for astronomy and space lessons in Science Subject by using infographic learning media. The sample group consisted of 40 Mattayomsuksa 3 students in Cha Nok Rong School, Muang District, Phitsanulok Province, selected by a purposive sampling method. The data was collected by using the assessment form which measures the perception of the learners towards infographic learning media and the students' satisfaction levels of the infographic learning materials. The results revealed that the students had more positive perceptions towards the infographic learning media for astronomy and space lessons in Science Subject in post-lesson than pre-lesson with the statistical significance of 0.05. The satisfaction towards

infographic learning media for astronomy and space for Mathayomsuksa 3 students, in terms of comprehension, form and usage were at a high level. While the comprehension's satisfaction level ranked the highest, the form's and usage's satisfaction levels were lower than the comprehension's, respectively.

Keywords: perception, study satisfaction, infographic learning, astronomy and space.

บทนำ

การเรียนการสอนในยุคใหม่นี้ได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยเป็นแค่การเรียนในห้องเรียนธรรมดาที่ได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นห้องเรียนที่มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และดึงดูดต่อการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้วิธีการเรียนการสอนเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มากขึ้นตามไปด้วย การเรียนการสอนยุคใหม่จะต้องมีการพัฒนาผู้เรียน จัดการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การจัดการเรียนรู้เน้นการวิจัย เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุด เรียนรู้ตามความสนใจตามความถนัด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพของตน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (National Education Act, 2013: 2) ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติปี 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 24 (5) ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

การจัดการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องอย่างยิ่งกับการจัดทำแผนภาพข้อมูลด้วยกราฟฟิก (Infographics) ในปัจจุบันที่เริ่มนิยมถูกนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากข้อมูลที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและไม่ดึงดูดต่อการศึกษา ข้อมูลแบบกราฟิกก็ได้ทำให้ข้อมูลปริมาณมากดังกล่าวมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและดึงดูดความสนใจได้

ดี ช่วยลดเวลาในการอธิบายเพิ่มเติมและตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออกไปเหลือแต่ส่วนที่เป็นข้อมูลหลักๆ และข้อมูลแบบกราฟิกยังมีการออกแบบรูปแบบให้มีความสวยงาม อาจเป็นภาพ ลายเส้น สัญลักษณ์ กราฟ แผนภูมิ ไดอะแกรม ตาราง แผนที่ ฯลฯ จัดทำให้มีความสวยงาม น่าสนใจ เข้าใจง่าย สามารถจดจำได้นาน ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นและดึงดูดต่อการศึกษาคำความเข้าใจมากตามไปด้วย ดังนั้น อินโฟกราฟิก จัดเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่มีศักยภาพในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ได้ดีเมื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร โดยเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในด้านความน่าสนใจ ความเข้าใจ และการจดจำ ซึ่งเมื่อนำอินโฟกราฟิกไปใช้ก็สามารถช่วยสื่อสารอธิบายสร้างความเข้าใจ ความน่าสนใจและการจดจำเนื้อหาสำคัญที่นำเสนอได้ดีและนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีกว่าการสื่อสารอธิบายด้วยข้อมูลเพียงอย่างเดียว (Vanichvasin, 2015: 229) ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเนื้อหาการเรียนที่มีความซับซ้อน

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำอินโฟกราฟิกไปใช้สำหรับการเรียนรู้ก็พบว่ามีผลทำให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา เกิดการรับรู้เนื้อหาที่ดีขึ้น มีความพึงพอใจในการเรียน และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังผลการวิจัยของ พัชรา วาณิชวสิน (Vanichvasin, 2015: 227) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า อินโฟกราฟิกช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความเข้าใจและการจดจำให้มากยิ่งขึ้น สื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความชัดเจนและความเข้าใจ และผลการวิจัยของพงษ์ พิพัฒน์ สายทอง (Saithong, 2014: 87) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโมชันอินโฟกราฟิก เรื่องกระบวนการวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจหลังใช้โมชันอินโฟกราฟิก เรื่องกระบวนการวิจัยในระดับมาก

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันพบว่า การนำสื่อข้อมูลแบบกราฟิกมาใช้ในการประกอบการเรียนรู้ยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับดาราศาสตร์ จากการที่ผู้วิจัยสอบถามคณะครูอาจารย์ที่โรงเรียนจ่านกร้องที่สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์เบื้องต้นพบว่ารูปแบบการเรียนเกี่ยวกับดาราศาสตร์มักจะเน้นไปในทางการเรียนจากตำราตามหลักสูตรการเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งต่างจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์อื่นๆ ที่มักจะมีสื่อการเรียนรู้และการทดลองอย่างชัดเจน อาทิ เช่น เรื่องชีววิทยา ฟิสิกส์ ร่างกาย เป็นต้น แตกต่างกับดาราศาสตร์ที่รูปแบบของสื่อ

ประกอบการเรียนรู้ที่ดึงดูดผู้เรียนยังมีไม่มาก ทำให้ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในแขนงดาราศาสตร์ได้เต็มประสิทธิภาพมากนัก และอีกหนึ่งสาเหตุก็มาจากการที่ผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนธรรมชาติของการเรียนรู้ด้วยโครงการวิทยาศาสตร์ด้วย ทำให้การพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ข้อมูลแบบอินโฟกราฟิกจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่จะมาช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสนใจและเข้าใจเกี่ยวกับดาราศาสตร์มากยิ่งขึ้น หากผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนดีพอและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยเชื่อและมั่นใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนก็จะทำให้การเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสร้างสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิก เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดยจะเป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับดาราศาสตร์และอวกาศต่างๆ เช่น ระบบสุริยะจักรวาล ดวงดาวต่างๆ ในระบบสุริยะ การก่อกำเนิดของเอกภพและดวงดาวรวมไปถึงเทหวัตถุต่างๆ ในเอกภพ และกาแล็กซีต่างๆ ไปจนถึงเทคโนโลยีด้านอวกาศมาสร้างเป็นสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้ารับรู้และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องที่มีต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่ออินโฟกราฟิก

อินโฟกราฟิก (Infographic) หมายถึง การนำเสนอข้อมูล ความรู้ ดาต้า ปริมาณมาก ในหมวดเรื่องเดียวกันให้ออกมาเป็นรูปภาพลายเส้นกราฟิกที่เข้าใจง่าย โดยปัจจุบันเกิดคำเรียกเฉพาะ “Infographic” มีการใช้ภาพบวกกับเทคนิค หลากหลายประเภทขึ้นช่วยในการนำเสนอข้อมูลที่ซับซ้อน และมีการเผยแพร่ แจกจ่ายทางอินเทอร์เน็ต ค้นหาและพบเห็นได้ง่ายขึ้น จนกลายเป็นที่นิยม โดย ลักษณะสำคัญ 3 ประการของการสื่อสารผ่านอินโฟกราฟิกที่มีประสิทธิภาพ คือ 1. ความน่าสนใจ (Appeal) โดยการสื่อสารนั้นๆ ควรต้องดึงดูดความสนใจ 2. ความ เข้าใจ (Comprehension) โดยการสื่อสารนั้นๆ ควรต้องให้ความรู้ที่ทำให้เกิดความ เข้าใจในข้อมูล ที่นำเสนอ หรือกล่าวได้ว่า ผู้อ่านจะต้องเข้าใจเมื่อได้เห็น ข้อมูลที่ นำเสนอ 3. การจดจำ (Retention) โดยการสื่อสารนั้นๆ ควรต้องทำให้เกิดความรู้ที่ จดจำได้ หรือกล่าวได้ว่า ผู้อ่าน จะต้องสามารถจดจำข้อมูลที่น่าสนใจด้วยอินโฟ กราฟิกนั้นๆ ได้ (Lankow, Ritchie and Crooks, 2012: 11) จากความหมายและ ความสำคัญทำให้ อินโฟกราฟิก จัดเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่มีศักยภาพในการเพิ่ม คุณภาพการเรียนรู้ได้ดีเมื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารโดยเน้นพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในด้าน ความน่าสนใจ ความเข้าใจ และการจดจำ ซึ่ง เมื่อนำอินโฟกราฟิกไปใช้ก็สามารถช่วยสื่อสารอธิบายสร้างความเข้าใจ ความน่าสนใจ และการจดจำเนื้อหาสำคัญที่น่าสนใจได้อีกและนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีกว่าการสื่อสาร อธิบายด้วยข้อมูลเพียงอย่างเดียว (Vanichvasin, 2015: 229)

สามารถกล่าวได้ว่าอินโฟกราฟิก เป็นภาพหรือกราฟิกซึ่งบ่งชี้ถึงข้อมูล ทั้งใน รูปแบบของ สถิติ ตัวเลข เนื้อหาความรู้โดยย่อ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ดังนั้น อินโฟกราฟิกจึงมีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนรู้โดยเฉพาะเนื้อหาที่มี รายละเอียดที่ซับซ้อน เข้าใจและจดจำได้ยาก ผู้ศึกษาจึงพัฒนารูปแบบสื่อการเรียนรู้ แบบอินโฟกราฟิกสำหรับการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และ อวกาศ เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาที่ยากต่อการจดจำ และเข้าใจ

แนวคิดการรับรู้

การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้าติดต่อกับ สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยใช้อวัยวะสัมผัส (Sense Organ) ที่มีอยู่ ได้แก่ หู ตา ปาก จมูก ผิวหนัง เป็นต้น โดยการรับรู้จะต้องมีการตีความหมายจากการ รับสัมผัส หรือต้องมีการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในการรับสัมผัสนั้น

ด้วย (Chan-aim, 2001: 38) นอกจากนี้นันทสารี สุขโข (Sukkho, 2005: 66) กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) เป็นการเปิดรับ ผ่านกระบวนการของความเข้าใจ ที่บุคคล ต้องมีการจัดและรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งได้แก่ การมองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รสชาติ และได้สัมผัสออกมาเป็นผลรวมที่มีความหมาย การรับรู้ของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ในอดีต

จากความหมายข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่า การรับรู้ หมายถึง การแปลความหมาย ที่เกิดจากการรับสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของแต่ละบุคคล ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้รสชาติ และการได้สัมผัส ดังนั้นการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึง ใช้แนวคิดเรื่องการรับรู้ ในการศึกษาการรับรู้สื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ที่มีต่อสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก โดยการศึกษานี้ใช้ สื่อ อินโฟกราฟิกเป็นสื่อที่นักเรียนจะรับรู้ผ่านการมองเห็น ร่วมกับการได้ยิน โดยวิธีการเรียนในห้องเรียน เพื่อทราบถึงการรับรู้สื่อของนักเรียนที่ผู้ศึกษาได้ออกแบบขึ้น

แนวคิดความพึงพอใจ

ประชุม พลเมืองดี (Poonlamuengdee, 2010: 40) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งนั้นแล้วพอใจ ต้องการ หรือดี อย่างไรก็ตาม คล้ายคลึงกับปนัดดา ยอดระบำ (Yodrabum, 2001: 1) ที่ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่ดีที่ชอบที่พอใจหรือที่ประทับใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับโดยสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ถวิลย์ ธาราโภชน (Taraposh, 2013: 77) ได้กล่าวถึง ความพึงพอใจว่ามีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวก หรือทางลบ ทางบวกหมายถึง การประเมินค่าความรู้สึกไปในทางที่ดี ชอบ หรือพอใจ ส่วนทางลบ จะเป็นการประเมินค่าความรู้สึกไปในทางไม่ดี ไม่ชอบ หรือไม่พอใจ ส่วนความพึงพอใจในการเรียนนั้นภพ เลหาไพบูลย์ (Laohapibool, 2009: 14) ได้กล่าวว่า เป็นการให้สิ่งเร้าเพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ในการเรียนโดยมีสถานการณ์หรือสัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีสื่อที่ดี ถ้าเลือกการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมแล้วความรู้ความเข้าใจการแสวงหาความรู้และความพึงพอใจจะสะสมเป็นระบบแล้ว ผลของการของผู้เรียนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อการเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจ

จากแนวคิดความพึงพอใจจากกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนเป็นการที่นักเรียนได้รับสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการ และเหมาะสมสำหรับนักเรียนแล้วเกิดเป็นความพึงพอใจ ดังนั้นการศึกษานี้จึงสนใจศึกษาโดยใช้สื่อการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก แล้วประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากได้รับสื่อวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนแบบอินโฟกราฟิก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เกิดการรับรู้ได้ในเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศได้ดียิ่งขึ้น เพื่อหาคุณภาพของสื่ออินโฟกราฟิก โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการการรับรู้สื่อและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 10 ห้อง รวม 407 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษานี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกห้องเรียน 1 ห้อง ซึ่งมีนักเรียนที่สะดวกต่อการร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือวิจัย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดาราศาสตร์และอวกาศ และตามเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้ 7.1 สำหรับการใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้เป็นรูปแบบของหนังสืออินโฟกราฟิก (One group Pretest - Posttest Design) หลังจากนั้นจึงสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับประเมินผลการรับรู้สื่อ แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินคุณภาพสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพของสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง นำหนังสือประกอบการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ 2 ด้าน คือผู้เชี่ยวชาญด้านรายวิชาวิทยาศาสตร์ และ

ผู้เชี่ยวชาญด้านกราฟิก เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นความครอบคลุมด้านเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ พฤติกรรมที่คาดหวัง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล ความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีความเห็นต่อสื่อ ประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิกอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยแบบประเมิน คุณภาพของหนังสืออินโฟกราฟิกแบบ 5 ระดับ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามขั้นตอนดังนี้

- 5 มีระดับคุณภาพที่ระดับมากที่สุด
- 4 มีระดับคุณภาพที่ระดับมาก
- 3 มีระดับคุณภาพที่ระดับปานกลาง
- 2 มีระดับคุณภาพที่ระดับน้อย
- 1 มีระดับคุณภาพในระดับควรปรับปรุง

จากการประเมินระดับคุณภาพสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 ซึ่งเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าด้านภาษาภาพ ด้านตัวอักษรและพื้นหลัง ด้านเนื้อหา และด้าน คุณภาพของสื่อต่อผู้เรียน อยู่ในคุณภาพมากทุกด้าน ดังนั้นจึงดำเนินการใช้สื่อการ เรียนรู้ที่สร้างขึ้นนี้ในการทดสอบการรับรู้เนื้อหา และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อไป

2. แบบประเมินการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง สำหรับใช้ในการประเมินการรับรู้เนื้อหาการเรียนรู้อินโฟ กราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ เพื่อวิเคราะห์ผลของการ รับรู้เนื้อหาจากสื่อที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นรวมถึงการเปรียบเทียบระหว่างก่อน และหลัง เรียน โดยแบบประเมินนี้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงตาม คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยแบบประเมินการรับรู้สื่อการเรียนซึ่งเป็นหนังสือ อินโฟกราฟิกแบบ 5 ระดับ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามขั้นตอน ดังนี้

- 5 มีระดับการรับรู้ที่ระดับมากที่สุด
- 4 มีระดับการรับรู้ที่ระดับมาก
- 3 มีระดับการรับรู้ที่ระดับปานกลาง
- 2 มีระดับการรับรู้ที่ระดับน้อย

1 มีระดับการรับรู้ในระดับควรปรับปรุง

3. แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการเรียนซึ่งเป็นหนังสือประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดยแบบสำรวจความพึงพอใจนี้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยแบบสำรวจความพึงพอใจของหนังสืออินโฟกราฟิกแบบ 5 ระดับ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามขั้นตอนดังนี้

- 5 มีระดับความพึงพอใจที่ระดับมากที่สุด
- 4 มีระดับความพึงพอใจที่ระดับมาก
- 3 มีระดับความพึงพอใจที่ระดับปานกลาง
- 2 มีระดับความพึงพอใจที่ระดับน้อย
- 1 มีระดับความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีการทดสอบการรับรู้สื่อก่อนเรียน และหลังจากนั้นให้นักเรียนได้เรียนด้วยสื่อที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น แล้วจึงทดสอบหลังเรียน รวมถึงการสอบถามความพึงพอใจกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง จำนวน 40 คน 1 ห้องเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล แล้วจึงจัดเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

4. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน และสถิติอนุมาน โดยสถิติพื้นฐานประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้คือการวิเคราะห์ T- test แบบ (Paired t-Test) สำหรับข้อมูลที่วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยมีการแปรผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้

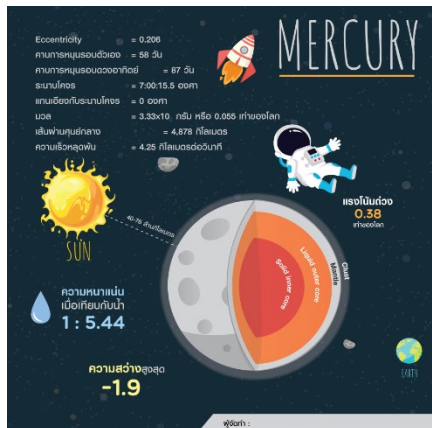
4.50 – 5.00	สื่อมีคุณภาพในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	สื่อมีคุณภาพในระดับมาก

2.50 – 3.49	สื่อมีคุณภาพในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	สื่อมีคุณภาพในระดับน้อย
1.00 – 1.49	สื่อมีคุณภาพในระดับที่ควรปรับปรุง

ผลการศึกษา

สื่อประกอบการเรียนรู้เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ

ผู้ศึกษาได้การออกแบบสื่อตามเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ว 7.1 สำหรับการใช้ ในการสร้างสื่อการเรียนรู้เป็นรูปแบบของหนังสืออินโฟกราฟิก จำนวน 1 ฉบับ ภายในหนังสือกราฟิกมีรายละเอียดที่เป็นข้อมูลสถิติ ความรู้ ตัวเลข ที่ถูกออกแบบ และจัดวางไว้บนภาพกราฟิก โดยสื่อที่ออกแบบและผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ 1) ความหมายและความสัมพันธ์ของดาวเคราะห์ต่าง ๆ ในระบบสุริยะจักรวาล 2) องค์ประกอบของเอกภพ 3) กาแล็กซี และ 4) เทคโนโลยีอวกาศ มีตัวอย่างดังนี้

ภาพ ตัวอย่างสื่ออินโฟกราฟิกประกอบการเรียนรู้เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ

จากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน โดยให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยสื่อแบบอินโฟกราฟิก เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ แล้วเก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบทดสอบก่อน และหลังเรียน รวมถึงการวัดความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อสื่อ

อินโฟกราฟิกรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีผลการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิก ระหว่างก่อนและหลังเรียน และการประเมินความพึงพอใจในการเรียนเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดยผลการวิจัยมีดังนี้

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน

(n = 40)

การรับรู้	การเรียน	\bar{x}	S.D.	t-Value	p-Value
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสุริยะ	ก่อนเรียน	1.63	.628	-24.513*	.000
	หลังเรียน	4.68	.474		
2. การรู้จักดวงดาวและกาแล็กซี	ก่อนเรียน	1.60	.672	-20.376*	.000
	หลังเรียน	4.50	.599		
3. การรู้จักเทคโนโลยีอวกาศ	ก่อนเรียน	1.75	.776	-17.619*	.000
	หลังเรียน	4.55	.639		
4. ความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับดาราศาสตร์และอวกาศ	ก่อนเรียน	2.05	1.061	-6.754*	.000
	หลังเรียน	3.50	.847		

5. ความสนใจเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ	ก่อนเรียน	2.23	1.165		
	หลังเรียน	4.00	.987	-7.350*	.000
6. การกระตุ้นการเรียนรู้จากสื่อเกี่ยวกับดาราศาสตร์และอวกาศ	ก่อนเรียน	2.70	1.506		
	หลังเรียน	3.63	1.254	.242*	.000

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน (ต่อ)

(n = 40)

การรับรู้	การเรียน	\bar{x}	S.D.	t-Value	p-Value
7. ความน่าสนใจและดึงดูดการเรียนรู้	ก่อนเรียน	1.95	.904	-	.000
	หลังเรียน	4.10	.744	11.610*	
8. ความรู้และสาระได้เกี่ยวกับดาราศาสตร์และอวกาศ	ก่อนเรียน	2.18	.931	-7.712*	.000
	หลังเรียน	3.63	.740		
9. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์	ก่อนเรียน	1.98	1.025	-7.662*	.000
	หลังเรียน	3.63	.897		
10. การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและรายวิชาหลัก	ก่อนเรียน	2.25	1.149	-6.489*	.000
	หลังเรียน	3.70	.823		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีการรับรู้เนื้อหาจากสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง หลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนทุกด้าน โดยมีค่า

Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า หลังจากการเรียนรู้ด้วยสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนจ่านกร้อง สามารถรับรู้เนื้อหาสื่อการเรียนได้มากขึ้น ซึ่งมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการรับรู้สื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 ประเด็น พบว่า

ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสุริยะ มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า หลังจากการเรียนรู้ด้วยสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนจ่านกร้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสุริยะมากกว่าก่อนเรียน

การรู้จักเทคโนโลยีอวกาศมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า หลังจากการเรียนรู้ด้วยสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนจ่านกร้องมีการรู้จักเทคโนโลยีอวกาศมากกว่าก่อนเรียน

การรู้จักดวงดาวและกาแล็กซี มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า หลังจากการเรียนรู้ด้วยสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนจ่านกร้องมีการรู้จักดวงดาวและกาแล็กซีมากกว่าก่อนเรียน

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง

ประเด็น	\bar{X}	SD.	ความหมาย
ด้านรูปแบบสื่อ			
1. ตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม	4.75	0.44	มากที่สุด
2. ภาพประกอบมีความสวยงาม น่าสนใจ	4.48	0.64	มาก
3. ความน่าสนใจของสีในตัวอักษร	4.23	0.58	มาก
4. ความน่าสนใจของเนื้อหา	4.43	0.68	มาก
5. ความเหมาะสมในการจัดวางองค์ประกอบ	4.50	0.68	มากที่สุด
6. ขนาดรูปเล่มมีความเหมาะสม	4.35	0.89	มาก
เฉลี่ยด้านรูปแบบสื่อ	4.42	0.66	มาก
ด้านการใช้งาน			
1. หนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกสามารถใช้งานได้ง่าย	4.70	0.46	มากที่สุด
2. รูปแบบของหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกมีความน่าสนใจ	4.38	0.70	มาก
3. ความพึงพอใจในเนื้อหาของสื่อ	4.15	0.77	มาก
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อ	4.20	0.61	มาก
เฉลี่ยด้านการใช้งาน	4.36	0.68	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง (ต่อ)

ประเด็น	\bar{X}	SD.	ความหมาย
ด้านความเข้าใจ			
1. เนื้อหามีความชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย	4.35	0.66	มาก
2. มีการดำเนินเรื่องที่ทำให้เข้าใจง่าย	4.65	0.62	มากที่สุด
3. การเชื่อมโยงบทเรียนไปยังส่วนต่าง ๆ ถูกต้องและเหมาะสม	4.68	0.53	มากที่สุด
4. ภายในหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกช่วยในการทบทวนความรู้	4.53	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านความเข้าใจ	4.55	0.63	มากที่สุด
รวม	4.44	0.66	มาก

จากตาราง 2 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง พบว่า โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.66) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคือด้านความเข้าใจ ($\bar{x} = 4.55$) รองลงมาคือด้านรูปแบบ ($\bar{x} = 4.42$) และด้านการใช้งาน ($\bar{x} = 4.36$) ตามลำดับ โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านรูปแบบของหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดยลำดับแรกคือตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.75$) รองลงมาคือ ความเหมาะสมในการจัดวางองค์ประกอบ ($\bar{x} = 4.50$) ภาพประกอบมีความสวยงาม น่าสนใจ ($\bar{x} = 4.48$) ความน่าสนใจของเนื้อหา ($\bar{x} = 4.43$) ขนาดรูปเล่มมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.35$) ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ความน่าสนใจของสีสันตัวอักษร ($\bar{x} = 4.23$)

ด้านการใช้งานของหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดย ลำดับแรกคือสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกสามารถใช้งานได้ง่าย ($\bar{x} = 4.70$) รองลงมาคือรูปแบบของหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกมีความน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.38$) ประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อ ($\bar{x} = 4.20$) ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ความพึงพอใจในเนื้อหาของสื่อ ($\bar{x} = 4.15$)

ด้านความเข้าใจของหนังสือประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดย ลำดับแรกคือการเชื่อมโยงบทเรียนไปยังส่วนต่าง ๆ ถูกต้องและเหมาะสม ($\bar{x} = 4.68$) รองลงมาคือมีการดำเนินเรื่องที่ช่วยให้เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.65$) ภายในสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกช่วยในการทบทวนความรู้ ($\bar{x} = 4.53$) และด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ เนื้อหามีความชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.35$)

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบการรับรู้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

จากผลการเปรียบเทียบการรับรู้สื่ออินโฟกราฟิกในการใช้สื่อ ประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และ อวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง โดยพบว่าหลังเรียน ด้วยสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ นักเรียนมี การรับรู้เนื้อหาการเรียนมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสื่อการเรียนรู้อินโฟกราฟิกที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมต่อการ รับรู้ของนักเรียน จากผลการศึกษาที่พบ สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ที่นันทสรี สุข ไซ (Sukkho, 2005: 66) กล่าวว่า การรับรู้เป็นการเปิดรับจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 แล้วผ่านกระบวนการของความเข้าใจ ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงสามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เปิดรับสื่ออินโฟกราฟิกผ่านประสาทสัมผัส คือ การดู และการได้ยิน แล้วผ่านกระบวนการของความเข้าใจ เป็นผลให้เกิดการรับรู้มากขึ้น กว่าก่อนเรียนด้วยการใช้สื่ออินโฟกราฟิก ผลการวิจัยที่พบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย ของสุรียพร พันธุมัตย์ (Panthumart, 2010: 1) ได้ศึกษาค้นคว้าการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้เรื่องสารในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ชั้น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ชั้น มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา วาณิชวสิน (Vanichvasin, 2015: 227) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า อินโฟกราฟิกช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความเข้าใจและการจดจำให้มากยิ่งขึ้น สื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความชัดเจนและความเข้าใจ สอดคล้องกับธนฤต ถินวิรัตน์ (Thinwirat, 2012: 107-111) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของอินโฟกราฟิกต่อการสื่อสารข้อมูลเชิงซ้อน กรณีศึกษาโครงการ “รู้สู้! food” ผลการวิจัยพบว่า การแปลงข้อมูลเป็นภาพในรูปแบบของอินโฟกราฟิกจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจได้ดีขึ้น เร็วและแจ่มชัดขึ้นกว่าการสื่อสารในรูปแบบของตัวอักษรเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับยุทธพงษ์ สีลาขวา จิตติขญา หมูสี และนิพล สังสุทธิ (Seelakwa, Moosee and Sungsutthi, 2015: 22) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย เรื่องสวัสดิอาสาเขียน ตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง

ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิก ในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง พบว่าระดับความพึงพอใจสื่อประกอบการเรียนแบบอินโฟกราฟิกเรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.69) จากผลการวิจัยที่พบ อาจกล่าวได้ว่าสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิกเป็นสื่อที่เหมาะสมต่อการเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดความ

พึงพอใจ โดยภาพ เลหาทไพบูลย์ (Laohapibool, 2009: 14) ได้อธิบายว่า ความพึงพอใจเกิดจากการให้สิ่งเร้าเพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยมีสถานการณ์หรือสัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีสื่อที่ดี ถ้าเลือกการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมแล้วความรู้ความเข้าใจการแสวงหาความรู้และความพึงพอใจจะสะสมเป็นระบบแล้ว ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อการเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความพึงพอใจ จากแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า สื่อการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิกเป็นสื่อที่ดี สามารถใช้ในการเป็นสื่อกลางในการสื่อสารข้อมูลเรื่องราวศาสตร์และอวกาศ ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการเป็นผลทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องเกิดความพึงพอใจในระดับมาก

ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่อง คือ ผลการวิจัยของพัชรา วาณิชวสิน (Vanichvasin, 2015: 227) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ พบว่า อินโฟกราฟิกช่วยสร้างความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจรัตน์ มงคลสาร (Mongkhonsan, 2012 : 1) ศึกษาการพัฒนาสื่อการสอนแบบการ์ตูนมัลติมีเดีย 2 มิติโดยการ เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่องโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล ถิ่นวิรัตน์ (Thinwirat, 2012: 107-111) พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับพงษ์ทิพัฒน์ สายทอง (Saithong, 2014: 87) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมชันอินโฟกราฟิก เรื่องกระบวนการวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจหลังใช้โมชันอินโฟกราฟิก เรื่องกระบวนการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลลักษณะดังกล่าวเป็นการกระตุ้นความสนใจเชื่อมโยงและสนับสนุนให้นิสิตแสวงหาความรู้ไปยังแหล่งข้อมูลอื่น ทำให้มีความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการทำวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้นและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ค้นพบประเด็นที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการ พัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องดาราศาสตร์และอวกาศ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่า การเรียนด้วยสื่อประกอบการเรียนรู้แบบ อินโฟกราฟิก ช่วยให้นักเรียนมีการรับรู้เนื้อหาการเรียนได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการ จัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ควรนำวิธีการพัฒนาสื่อแบบอินโฟ กราฟิกไปใช้ในการสอนมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเรียนในรายวิชาอื่นๆ ที่มีรูปแบบที่ คล้ายคลึงกัน เช่น เนื้อหาที่มีรายละเอียดซับซ้อน และยากต่อการจำ ซึ่งการใช้สื่อ อินโฟกราฟิกจะช่วยให้การรับรู้เนื้อหาของนักเรียนดีขึ้น

2. ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรมีการตั้งคำถามกระตุ้น ความคิดของผู้เรียนอยู่เสมอเพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนของผู้เรียนอย่าง ต่อเนื่อง ควรนำสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟกราฟิกไปใช้ในการเรียนการสอนทั้ง ในวิชากลุ่มวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมโดยอาจจะเสริมสลับไปกับกิจกรรมในทักษะอื่นๆ เช่น ทักษะการเขียนทักษะการพูดซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีระบบ และขั้นตอนที่ดี

3. ครูผู้สอนควรพยายามปรับปรุงและพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ของ นักเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งทำได้โดยการนำสื่อประกอบการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้องไปใช้ในช่วงกิจกรรมก่อนเรียนและหลังเรียน

4. ครูผู้สอนควรคัดเลือกบทอ่านที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นโดย พิจารณาจากความยากง่ายของสื่อโดยเริ่มสอนจากเรื่องง่ายๆ ก่อนเพื่อไม่ให้นักเรียน รู้สึกวิตกกังวลมากเกินไปและมีกำลังใจในการเรียนอันจะทำให้การเรียนประสบ ผลสำเร็จ

5. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดการอบรมเทคนิคการสอนการเรียนรู้สื่อ ประกอบการเรียนรู้ใหม่ๆ เช่น การใช้ผังความสัมพันธ์ของดาราศาสตร์ และอวกาศ ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนมีเทคนิคการสอนดาราศาสตร์ และอวกาศ ที่ทันสมัย และเร้า ความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมให้มีการนำสื่อประกอบการเรียนรู้แบบอินโฟ กราฟิกไปใช้ในการสอนในรายวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทยสังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ เป็นต้น

References

- Chan-aim, Sucha. (2001). **Chittawittaya thuapai [General Psychology]**. [in Thai]. Bangkok, Thailand: Thai Watanapanich.
- Lankow, Jason., Josh Ritchie., and Ross Crooks. (2012). **Infographics: The Power of visual storytelling**. New York: John Wiley & Sons.
- Laohapibool, Phop. (2009). **Kanson wittayasat [Science teaching]**. (8th edition). [in Thai]. Bangkok, Thailand: Thai Watanapanich.
- Mongkhonsan, Benjarat. (2012). **The development of multimedia computer-assisted instruction with two-dimensional cartoon through the application of the collaborative learning with stad technique on the lesson of planet and space matthayomsuksa four students**. [in Thai]. Master's thesis, King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- National Education Act (2013). **National Education Act 1999 Amendment No. 2 B.E. 2542 Amendment No. 3 B.E. 2553**. [in Thai]. Bangkok: The Book.
- Panthumart, Sureeporn. (2010). **Results of learning activities on substance in daily life science learning area Mathayomsuksa 6 by the seven steps of enquiry-based learning**. [in Thai]. Master's thesis, Mahasarakham University.
- Poonlamuengdee, Prachum. (2010). **The study on comparing academic achievement, persistence in learning and study satisfaction of library and research subject in diploma certificate level by using normal program teaching**. [in Thai]. Master's thesis, Srinakharinwirot University.
- Saithong, Ponghiphat. (2014). The Development of motion infographic demonstrating the research processes for the graduate students in faculty of informatics, Mahasarakham University. [in Thai]. **The Fine and Applied Arts Journal**, 9 (2): 87-107.

- Seelakwa, Yutthapong., Moosee, Thitichaya., and Nipol Sungsutthi. (2015). Development of multimedia instruction based on Behaviorism Theory Entitled Hello ASEAN. **Journal of Information Technology Management and Innovation**, 2 (2): 22-28.
- Sukkho, Nuntasaree. (2005). **Kantalad radablok [Global marketing]**. [in Thai]. Bangkok, Thailand: Dhurakij Pundit University.
- Taraposh, Thavin. (2013). **Sangkhomwittaya [Sociology]**. [in Thai]. Bangkok, Thailand: Odeon Store.
- Thinwirat, Narumon. (2012). **The influence of info graphics on complex information: a case study of "Roo Soo Flood"**. [in Thai]. Master's thesis, Silpakorn University.
- Vanichvasin, Patchara. (2015). Potentials of using infographics in enhancing the quality of learning. [in Thai]. **Panyapiwat Journal**, 7 (Special Issue): 227-240.
- Yodrabum, Panadda. (2001). **Satisfaction on agricultural teaching subject of primary six's students in the school under Provincial Office of Primary Education of Trang**. [in Thai]. Master's thesis, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.

การมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียนของนักศึกษาไทย ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Thai EFL Undergraduate Students' Participation in¹ Classroom Discussions

กิตติญา พรมพา

Kitiya Prompa²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการอภิปรายในชั้นเรียน (Discussion) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ไม่เพียงแต่สร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าถึง input ทางภาษา และนำไปสู่ความสามารถในการผลิต output เพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะทางด้านความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking skill) งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการอภิปรายในชั้นเรียน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในการเรียนแบบ การอภิปรายในชั้นเรียน มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษและการ สื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 25 คน ที่เรียนรายวิชาทักษะการทำวิจัย ซึ่งเป็นวิชาเอกบังคับในหลักสูตร มีขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัยโดยการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนและการสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลการ สังเกตการณ์ในชั้นเรียนจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการอภิปรายทั้ง ในระดับห้องเรียนและระดับกลุ่มย่อย หลังจากนั้นได้ดำเนินการสัมภาษณ์นักศึกษา จากการสุ่มจำนวน 10 คน เพื่อสะท้อนความคิดเห็นในการเรียนการสอนแบบ

¹ This article is a part of the thesis, titled “Students’ participation in classroom discussions.”

² Master of Arts Program in Teaching English as a Foreign Language
Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Thailand
Email: kitiya.pr@ubu.ac.th Tel: (+66) 8744 33435

อภิปรายในชั้นเรียน และนำมาสู่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการเรียนการสอนแบบอภิปรายในชั้นเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การอภิปรายในชั้นเรียนกระตุ้นให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม ระเบียบการมีส่วนร่วมของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความแตกต่างขนาดของกลุ่มประเภทของคำถาม และประเภทของหัวข้อ รวมไปถึงปัจจัยภายในของนักศึกษา งานวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาและนักศึกษาด้วยกันเอง รวมไปถึงพื้นฐานความรู้ (Background knowledge) ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียนของนักศึกษา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การอภิปรายในชั้นเรียน การสอนภาษาอังกฤษ

Abstract

This study aimed to explore undergraduate EFL students' participation in classroom discussions, as they provide not only opportunities for the students' exposure to linguistic input and ability to produce output, but also a platform to develop critical thinking skill. This qualitative research analyzed the nature of students' participation in classroom discussions and examined their reflections on the discussions. The participants were 25 undergraduate students majoring in English and communication at the Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Thailand. These students took a mandatory course aiming to develop their research and critical thinking skills. The data was collected through classroom observations and interviews. Eight 3-hour class meetings were observed in their entirety and analyzed for characteristics of the students' participation in both whole class and group discussions. Later, ten students were randomly selected for interviews, which sought to understand the students' experiences in discussions. The analysis shows that classroom discussions encouraged students to share their understandings and thoughts on lessons. However, the degree of students' participation in classroom discussions was related to different

characteristics including class size, question type, and topic of discussions as well as students' individual differences. The findings also suggest that student-to-student and teacher-to-student relationships and students' background knowledge contribute to the degree of engagement in classroom discussions.

Keywords: participation, classroom discussions, English language pedagogy

Introduction

In Thailand, English is the only foreign language required as a compulsory course in the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551. Thai students have to study English for at least 12 years from the first grade to high school. However, not many students are successful in learning English. According to the results of the Ordinary National Educational Test (O-NET), the average score in English for the academic year 2017 for Grade 12 students was 28.31 out of 100 percent. The low average score was similar to the results from the academic years 2014 to 2016 (National Institute of Educational Testing Service, 2019). This reveals that Thai students struggle with learning English.

Another result of Thailand's English proficiency was disclosed worldwide by the EF English Proficiency Index (EF EPI) organized by Education First, a world educational organization. In 2019, Thailand was ranked 74th out of a total of 100 non-native English-speaking countries. Thailand had a score of 47.62, which was classified in the lowest score range (Education First, 2019). For years the country has been at a low and very low proficiency range. Interestingly, for seven out of nine years between 2011 to 2019, Thailand would remain in the very low proficiency range. These proficiency rankings have shown that Thai students have been struggling with English for a long period of time. This

raises concerns about the state of teaching and learning English in Thailand.

When it comes to learning English, although many Thai people have studied English for more than ten years (since they are in kindergarten until they graduate from university), they generally do not succeed in English. We can see that English is still a difficult subject for a lot of Thai learners. In my opinion, there is a great need for practical ways of teaching and learning English to improve learners' success. But the reality of English teaching in Thailand is less than desirable. From my point of view, lecture-based teaching, which is used by many classrooms in Thailand is not sufficient for learners. Moreover, many Thai teachers prefer rote learning and memorization (Stone, 2017), which does not draw upon learners' active engagement in the production of language output.

In the field of second language (L2) learning, Krashen (1981) claims that comprehension input is essential for second language acquisition. On the other hand, several scholars and researchers have argued that only input is not sufficient (Bygate, Skehan & Swain, 2001). The output is also needed for successful second language learning. (Swain, 1985; Swain & Lapkin, 1995). According to Mackey (1999), Long's interaction hypothesis (1983, 1996) facilitates second language acquisition. Mackey (2012) states that "The interaction approach highly values output that involved learners going beyond their current level of knowledge." Long (1996) also perceived that students' interaction with teachers or peers provides feedback as a useful aspect for language development. To move forward through different stages of learning, students need input, output, and feedback. The way to get there is through interaction with one another in class. Vygotsky (1978), who developed the sociocultural theory of learning known as the "zone of proximal development", proposes that learning occurs when people interact with one another

such as parents, peers, and teachers. He further emphasizes that social interaction influences learners' development. Based on this model of learning then learners can learn not only from the teachers but also from one another as well.

Thai education has been seen as teacher-dominated, in which students have been dependent and passive recipients for years (Kulsirisawad, 2012). Mascolo (2009) states that "Teacher-centered pedagogy is often described as being based upon a model of an active teacher and a passive student." Most classes in Thailand are teacher-fronted and controlled (Hayes, 2008). The traditional ways of teaching and learning English tend to be one-way communication-- teacher to students. English language teaching (ELT) in Thailand usually prioritizes classroom methods and materials (Hayes, 2010). While students can gain the linguistic input necessary for the language learning process, input alone is not sufficient for language learning to take place. I believe that classroom discussion is one of the means of instruction that facilitates two-way communication. Ewens (2000) defines the term discussion as "a diverse body of teaching techniques that emphasize participation, dialogue, and two-way communication." Discussion develops critical understanding, self-awareness, appreciation for different perspectives, and ability to take action (Brookfield & Perskill, 1999). Learning in discussion-based pedagogy requires students to be more than passive recipients of knowledge (Witherspoon, Sykes & Bell, 2006). In classroom discussions, students have opportunities to speak and share their understanding with their classmates. A main challenge is that encouraging students to actively participate in classroom discussions can be a difficult task. It is not a surprise then that students' participation in the college classroom is frequently found to be low (Weaver & Qi, 2005).

Scholars point out several aspects that can affect student's participation in EFL classrooms. For example, Mustapha, Rahman, and

Yunus (2010) found that lecturer traits and classmate traits play important roles in encouraging and discouraging students' participation. Moreover, student-to-student relationships in terms of friendship in the classroom facilitate learning skills; working together with friends would work more effectively because they know each other well (Hartup, 1992; Blatchford & Baines, 2010). Background knowledge is also one of the aspects reportedly influencing student participation in the classroom. Prior knowledge can either facilitate or hinder learner's connections in acquiring new knowledge. If the prior knowledge is active, sufficient, appropriate, and accurate, it helps to learn new knowledge. On the other hand, if the knowledge is inactive, insufficient, inappropriate, or inaccurate, it hinders learning (Ambrose, Bridges, Lovett, DiPietro, & Norman, 2010).

Additionally, Bui (2014) found that topic familiarity influences students' performance in the L2 classroom. Based on the study, students produced longer accounts on familiar topics. Previous studies therefore suggest that class discussions as a form of participation or engagement in the learning process have long been of interest to second language scholars. However, the reality of English language teaching in Thailand seems to lag behind current second language acquisition theory. This has sparked my interest in exploring this topic and examining an English language classroom in which discussions are encouraged and to see whether any insights can be gained and discussed in terms of the second language learning process.

Research Questions

Two research questions guided this study:

1. How do students participate in classroom discussions?
2. What are the students' perspectives toward classroom discussion?

Methods

This section discusses in detail the research participants, instruments, procedures, and data analysis as follows.

Participants

The participants were students who took a course aiming to develop the students' critical thinking and research skills. The course covered the types of research, topic selection, literature review, research questions, research proposal, data collection, data analysis and synthesis, and research report. It was a mandatory course for students majoring in the English and Communication Program, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani. In the second semester of 2019, there were two sections of the course. I observed a section with 25 students. In general, the teacher initiated classroom discussions and assigned students to discuss topics related to the contents of the lesson in groups. The teacher usually spoke English to the class. She sometimes used Thai to give explanation or translate her messages. She sometimes used Lao as well. On the other hand, the students used Thai, Thai-English switching, English, and Lao respectively. In the following findings section, I provided excerpts that were translated in English. However, to keep EFL classroom context, I use brackets for verbal interaction in Thai and parentheses for nonverbal interaction and to complete messages. Italicized text in the brackets referred to technical terms, words or phrases that were spoken in English. I focused on students' participation in both group discussions and whole-class discussions. Of these 25 students, ten students were randomly selected for an individual interview.

Data-collection procedure

Two main research methods used were class observations and interviews. The observation started in the eighth week of the course.

When I was in the class, I took notes and recorded audio of the student discussions. Discussions occurred when the teacher or student asked and answered questions. The participation was collected from teacher-to-student and student-to-student verbal interaction. I observed each 3-hour class in its entirety and analyzed the characteristics of the students' participation in both whole class and group discussions. In group discussions, I moved occasionally when each discussion session was done.

After the class observations, I randomly selected ten students for interviews about their perspectives on classroom discussions and their participation in them. I made an appointment with each student for individual interviews. The interviews took about 40 to 60 minutes for each student. The interviews were in Thai and sometimes technical terms and English words emerged. Each interview started with warm-up questions. Then I asked the students about their participation in classroom discussions. To gain students' reflection on participation and reasons that could affect their engagement, I also used stimulated recall interviews as a method. The stimulated recall is defined as "a form of introspective inquiry that has been employed extensively in education research, primarily as a means of investigating individuals' concurrent thinking during specific past events" (King, 2016). I collected the data by note-taking and sound recording which were approved by the participants.

Data Analysis

I analyzed several aspects related to classroom discussions including the degree of students' participation, language choices, signs of the learning process, and paralinguistic in classroom discussions. However, I emphasized the degree of students' engagement in this article. The data of students' participation in classroom discussions was

analyzed from the notes and transcribed sound recordings from the observations and interviews. Based on observations, the ways that the students participated in classroom discussions were analyzed through the different sizes, question types, and topics of discussions. I examined students' interaction in whole-class and group discussions, students' responses to close-ended and open-ended questions. I also focused on student's participation in different topics as I divided them into three types, namely, course content-related topics, topics not directly related to course content, and grammar and language usage-related topics. Additionally, I consulted with an experienced researcher in the process of data analysis.

Furthermore, the data from the interviews were analyzed by focusing on how students perceived classroom discussions and their participation in them. For example, I analyzed how they estimated their participation in both whole-class and group discussions, what they liked or did not like about taking part in the discussions, what they were concerned about when having discussions, which topics encouraged and discouraged participation in classroom discussions from their perspective. Additionally, I identified the participants by using pseudonyms for students with English letters such as student A, student B, and student C. The pseudonyms were used in both observation and interview findings.

Next, I discuss the research findings based on the degree of students' participation in classroom discussions.

Findings

This section discusses the observation and interview findings. The findings on the degree of students' participation in classroom discussions were related to different sizes, question types, and topics of discussions.

Degree of students' participation in classroom discussions

Based on the observations, I found that the degree of students' participation in classroom discussions was related to the different sizes of discussions, types of questions, and types of topics as shown in the Table 1 as follows:

Table 1 The categories of students' participation

Size	<ul style="list-style-type: none"> - Whole-class discussion - Group discussion
Question types	<ul style="list-style-type: none"> - Close-ended question - Open-ended question
Topic types	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Course content-related topics</i> - <i>Topics not directly related to course content</i> - <i>Grammar and language usage-related topics</i>

The table shows the categories of students' participation in classroom discussions that were examined. The following data revealed that the students participated quite differently in different group sizes, which are discussed in detail below.

Participation in different size

The following section provides the ways in which students participated differently in different sizes of discussions in terms of numbers of participants. The sizes of the discussions were separated into two groups: whole-class and group discussions.

Participation in whole-class discussions. In whole-class discussions, students participated at different levels. The participation in the whole-class discussions was mainly through teacher-student

interaction. The teacher regularly asked questions and the students' opinions on any topics which were either directly related or not related to the course contents. Therefore, the student's answering and sharing ideas in response to those questions show the students' verbal participation in this regard. I found that the degree of students' participation in this type of discussion was slight. Answering questions promptly rarely occurred in the class. In the whole-class discussions, the teacher frequently asked questions to the entire class. Then the teacher waited for the students' responses. Apparently, the students could not answer the questions promptly. If nobody provided any answers, the teacher continued to explain and gave some examples until she got an answer from any of the students. They generally took time to think about the topics being discussed, and only some students answered the questions. Moreover, answering out loud in the class was not common. Many students answered questions quietly like they were simply talking or whispering to themselves. Murmuring occurred from time to time during these discussions. Some of the students either verbalized their answers or discussed them with their classmates sitting beside them, but they did not answer the questions directly to the class.

While the teacher generally asked the class several questions, students' participation in terms of asking the teacher questions was only occasional. When they did ask, I noticed that the students' questions that were asked in the class were only related to the contents of the lesson. The following excerpt occurred when the teacher lectured on qualitative sampling methods. The class was discussing different types of sampling methods in qualitative studies: purposive, convenience, snowball, and quota. While the teacher was giving a lecture on the last sampling method-- quota sampling-- one of the students raised his hand and asked a question as follows:

Excerpt 1

Teacher: Now, any questions?

Student A: [Teacher.]

Teacher: Yes.

Student A: [How big of a *quota* can we use?]

Teacher: [It depends on you. We have to think that if we have multiple *quotas*, the number of *participants* will decrease.]

Then the teacher gave some examples of conditions that the students should be concerned about when considering quotas for research.

The excerpt above shows that the students asked the question loudly and directly to the teacher. It occurred after the teacher concluded the topic of stratified sampling and she asked if the students had any questions. The question was about using quotas related to the content the teacher had previously taught.

Another excerpt below was a question which occurred while the class was discussing an appropriate research question if they would like to know which of the two main singer contestants was more popular: *E-Ka* or *Durian*, on *The Mask Singer* TV show, a popular celebrity singing contest in Thailand. The class also discussed methods that could be used to get data. At first, the discussion was in small groups. Then the teacher asked each group what the research question should be, what data-collecting method should be used, and what the sharing of the results of their discussions with the entire class should be.

Excerpt 2

Teacher: What method are you going to use, *random sampling* or *stratified sampling*?

The students turned to one another after the teacher asked the question.

Student A: *Random* (whispering to the group members)

Student B: [Can *convenience* (sampling) be used?]
(whispered to the group members)

Student B: [Can *convenience* (sampling) be used?]
(asked the teacher)

The two excerpts above show that both students asked questions directly related to the course contents which were being discussed at the moment. Moreover, their questions demonstrated their understanding of what was being discussed. According to the first excerpt, the student asked about quota sampling to expand his current understanding. The example also shows that the student understood what random, stratified, and convenience sampling methods were. When the teacher gave her two choices, she did not choose one of them. She asked the question if she could use another type of sampling method instead.

In summary, students' participation in the whole-class discussions was to a limited degree. For the most part, the teacher started each discussion and asked many questions to the class. However, the students' engagement was inconsistent. Answering questions promptly and loudly was rare. However, I found that students' participation in small group discussions was different from the whole-class discussions. The students normally engaged well in their group discussions. I will discuss the nature of students' participation in group discussions as follows.

Participation in group discussions. Students' participation in group discussions tended to be livelier than the whole-class discussions. In my estimate, participation in group discussions was moderate. Group discussion was an activity in which all group members were engaged. When the teacher assigned students to make a group of three to five

people and discuss any topics together, they talked with other members of their groups and expressed their ideas regularly. All students participated in their groups at different levels whether the group was chosen by the students themselves or randomly assigned. Nonetheless, students' participation differed in these two types of group assignments. When the students grouped independently to discuss topics, friendliness to one another was apparent during their discussions. They discussed and talked to each other freely and smoothly in their groups. By contrast, when the students were in random groups, their participation was more academic. All group members gave their ideas and strictly focused on the task assigned.

Based on my interviews, although the teacher was not the focus on this study, asking the students to reflect on her helped me to understand how her presence interacted with their participation. Interestingly, all of the students interviewed said that they never initiated a question or asked the teacher questions in class. For instance, Student P reported, "When I had a question, I kept it to myself. I asked my friends. It was surprising that I did not ask the question to the teacher directly." One of them was surprised by the fact she was afraid to ask the teacher even when she regarded the teacher as easy-going. Despite the fact that whole-class discussions occurred quite frequently, most of the participants reflected that their participation in the whole-class discussion was mostly limited.

Participation in group discussions allowed the students to reflect on their classmates. Most of them reported that they participated more when they discussed with those they considered friends. For instance, Student T reported that when he was grouped independently with his friends, he talked much in each discussion, and he could sometimes talk about something else beside the topic which was being discussed.

Another interesting point was that some of the students perceived that having discussions with members in random groups increased their participation and helped them to express ideas well. Student P reported “For me, I preferred random groups. The groups which I chose myself, what should I say? When my close friends had already given their ideas, I did not give mine or argue them. It was because we knew each other well, our ideas sometimes similar to each other, so I did not give my opinion.” She further reported that “In the random group, the members of the group did not know each other well. It encouraged us to give and argue ideas with other members independently. I also felt if I argued with my close friends, I may dissatisfy them.”

All interviews above pointed out that the degree of participation depends on others in the class as well. The teacher and their classmate seemingly influenced participation in classroom discussions. Moreover, in group discussions, their friendship with group members seemed to have influenced their participation as well.

In addition to this, the size of the classroom discussion based on the number of students engaged interplayed with the degree of students’ engagement. Participation of the whole-class and group discussion was at a different degree as discussed in the next section.

Participation in different question types

In the classroom discussions, the types of questions that were asked in the class could be divided into two types: close-ended and open-ended questions. The degree of students’ engagement was related to the two types of questions as discussed below.

Close-ended questions. The students were able to answer close-ended questions promptly. In the excerpt below, the whole class was discussing the definition and examples of the term *Variable*. The teacher

gave some examples and asked them if they thought each example could be considered a variable.

Excerpt 3

Teacher: [*Variable*, what does it mean?]

Students: (Silence)

Teacher: [Can weight be a variable?]

Students: [Yes.]

Teacher: [Can colors be variables?]

Students: [Yes.]

Teacher: [Can schools be variables?]

Students: [Yes]

Teacher: [Can provinces be variables?]

Students: [Yes.]

Teacher: [Can regions be variable?]

Students: [Yes.]

The excerpt above shows that several students responded to the close-ended question promptly. When the teacher asked close-ended questions or give them choices, they always responded and the silence rarely occurred in this type of question.

Open-ended questions. Silence occurred when the teacher asked open-ended questions. The students tried to answer the type of questions after the teacher gave them clarification and encouragement.

Excerpt 4

Teacher: What would be a benefit of an oral questionnaire?

Students: [We provide convenience.]

Teacher: [Apart from convenience, what else?]

Students: (Silence)

Another excerpt below shows that the students answered a question after they were encouraged by the teacher to try to answer the

question. It occurred when the class was discussing quantitative analysis. The teacher asked the students why a strong claim was important. The teacher started asking the question in English, then translated it in Thai and ended up with encouragement in Lao.

Excerpt 5

- Teacher: Why do you want to make a strong claim?
 Students: (Silence)
 Teacher: Why do you have a yes/a no question?
 Teacher: (Continued) [Why do we need *claims*? Tell me.] (Ended up by switching to Lao)
 Students: [To make it clear and reliable.]

Furthermore, when the teacher kept asking questions and opinions about lessons and course content, it became apparent that the students struggled with expressing and clarifying their ideas. The teacher regularly answered the questions herself after getting no answers from the students. The following excerpt took place when the class was discussing the benefits and drawbacks of collecting data by using a questionnaire. After the class finished discussing a drawback of using questionnaires, the teacher asked the class about the challenge of using the said method.

Excerpt 6

- Teacher: What is the challenge of a questionnaire?
 Teacher: [It is different. It is not the *drawback*, but the *challenge*. What is the challenge?]
 Student: [Challenge] (gave Thai meaning as a verb)
 Teacher: As a noun.
 Student: [Challenge] (gave Thai meaning as a noun)
 Teacher: Yes, it is. [What is the challenge of using *questionnaires*?]
 No one answered the question

Teacher: [It is not the *drawback* but it is a challenge.
What is it?]

No one answered the question

Teacher: So basically, you have to carefully
...[unintelligible], look questions, you have to
carefully verse your questions, aware they are
not loaded, they are not misleading, they are
easy to understand. They are clear...

Then the teacher continued explaining the challenge of
using questionnaires to the class.

Apart from silence, when students were asked open-ended questions, they answered with short words or phrases. In the following excerpt, the teacher asked a question of whether the students have recognized questions in the university's evaluation system.

Excerpt 7

Teacher: [Do you remember what the questions
were?]

Student C: [Teacher]

Student D: [Curriculum]

Student E: [Classroom]

To sum up, the degree of students' participation in classroom discussions was related to close-ended and open-ended questions. The students highly and promptly participated in the discussions with closed-ended questions, whereas there was less participation in the discussions with open-ended questions. Students' engagement increased when the teacher gave more details and examples. Encouragement at the end of questions seemed to stimulate the students' involvement. In the next section, I will discuss the degree of students' participation in terms of different types of topics.

Participation in different topic types

Based on the contents, I divided the topics into three types, namely, course content-related topics, topics not directly related to course content, and grammar and language usage-related topics. The findings show that different topics were related to the degree of students' participation. The description is provided as follows.

Course content-related topics. Course content-related topics were the topics that were related directly to the lessons and provided in the course packet, such as topics of qualitative sampling methods, qualitative data-gathering methods, data analysis, reporting results/findings. Based on the course packet, the content mainly included definitions, concepts, strengths, weaknesses, comparison of different concepts, and examples of course content related to doing research. In each lesson, there were activities which also included different topics such as raw data from interviews with HIV positive individuals, mock data from an informant recalling a story about her fellow inmate, content analysis of Article 44, and Lamyai Haithongkham's songs.

Based on my observations, topics in discussions at the beginning of each class meeting were directly related to the course content. The teacher usually started with a lecture on concepts of each course content-related topics and asked questions to the class for discussion. I found that the students had less participation in the whole-group discussions when the topics were related to the lesson. That is, they were silent when the teacher asked them about the differences between thematic and narrative analysis even though the class had talked about them previously.

However, course content-related topics that were provided in each activity show a large amount of the students' participation. In each class meeting, students were assigned to discuss and complete tasks in the

course packet. For example, the students were assigned group discussions to see if any themes emerged. One of these involved interview data with HIV positive individuals who were shunned by their community and who had lived in exile in a cemetery. At the end of the group discussion, the students were asked to give a possible theme. I found that every group shared their ideas with the class. Later, the class discussed the most appropriate theme of the example data. I found that both group and whole-class discussions in this activity went very well. Student-to-student and teacher-to-student turn talking were smooth. Hence, a greater degree of students' participation emerged when the students discussed course content-related topics in the final activities after they got background knowledge on each topic from the teacher.

Interestingly, I found that the topics to which the students paid more attention were those involving general issues. Several students participated in the topics that surrounded them as university students or a familiar topic that they heard or experienced before. In one of the class meetings, the students were assigned to make groups of two and choose a research question. They had to discuss methods that they would apply to their chosen research question. There were about 51 research questions provided in the activity. The research questions, which were chosen by the students, were related to customers' motivation to buy drinks from coffee shops, kinds of pets that UBU (Ubon Ratchathani University) students would secretly keep in the dormitory room, controversies in Donald Trump's speech, and reasons why some EC (English and Communication program) students do not wear a uniform to class. Although there were many questions provided, wearing a uniform and motivations for buying a drink were selected twice, each time by a different student pair. The most frequently chosen topics were linked to the students' university, program, and daily lives.

Topics not directly related to course content. There were not only course content-related topics that were discussed in the class. The teacher also discussed some topics which did not appear in the course packet including global situations, Thai society, political issues, social problems, local beliefs, university, and students' university experiences. Each topic was not directly related to the course content. In a class meeting, the class discussed the concepts of validity and reliability. The teacher first asked students to look up the definition of the words "validity" and "reliability". Then the class discussed the concept of validity and the teacher initiated the topic of the Coronavirus outbreak. The excerpt below shows a discussion on the validity of Coronavirus testing.

Excerpt 8

Teacher: Two days ago a Chinese passed through immigration in France, you know while taking some kind of a fever reduction, pain reliever, or fever-reduction medicine. So you take fever reduction medicine, then your temperature is lower, right? And she passes through the temperature detector to check the body temperature of the people passing through to determine whether the person has a fever or not. So, this woman was from China and she was able to pass through the detector without being detected as having a high temperature, but she ended up with Coronavirus in her system. But because she took the medicine before passing through the system...

Then the teacher started asking a question of what the students thought about the fact the temperature detector could not detect the woman's temperature. The question was as follows:

Teacher: [Our question is, if we are *authorities*, *research* in daily life, the *detector* is our instrument. To measure who has a fever, is our instrument *valid*?]

Students: [No.] (murmuring)

Teacher: [Right?]

The teacher concluded that we could not use the instrument because it could not detect people who have or may have Coronavirus. The teacher continued asking the class about the validity of the instrument in the following excerpt.

Teacher: [This means *screening* people who might be detected with the first procedure being measurement of *body temperature* (by the detector) in France, was not *valid*, was it?]

Students: (nodded their heads)

The class kept discussing Coronavirus testing. In the following excerpt, the teacher asked the class whether they knew the testing in Thailand.

Teacher: [Do you see what Thailand does?]

Students: [Yes.]

Teacher: [When Thailand does, there are when Thailand does not do (anything) and when Thailand does (something).]

Teacher: [Do you see the news?] Do you see that? [What do they do?]

Student U: [(I) did not see (how) they do, but (I) knew that they already did (test), (I) knew that (they) have already tested, I just knew that.]

Then the teacher suggested the students try to find more information about Thai testing. Later, the teacher encouraged the class to continue discussing the reason why Thai people had been critical when Deputy Prime Minister and Public Health Minister Anutin Charnvirakul posted on his Facebook that Thailand did not need to install temperature detectors at the airports because all flights from Wuhan, China, had been canceled. The teacher asked the class, as shown in the excerpt below.

Teacher: [Let's use (our) *logic, critical thinking* if (someone) said that it was unnecessary to scan (people at the airports), (because) there were no airplanes, (or) *flights* from *Wuhan*, why do people criticize (that)?]

While some students were giving their opinions, one of the students shared her opinion audibly to the class that the virus could not be spread in only Wuhan was one of the reasons as according to the excerpt below.

Student F: [The virus could possibly have been contracted from elsewhere.]

The above excerpt shows that the students' engagement increased when they discussed topics not directly related to course content. Nonetheless, the students participated differently when the topics

related to their experience and were close to them. For instance, when the class discussed campus life or courses that they had studied in the program, their discussions went smoothly. The student-to-student and teacher-to-teacher responses came out promptly. The excerpt below was a discussion on designing a questionnaire or a survey of popularity. The teacher gave the class a research question of which on-campus coffee house was the most popular among EC students. The details of the discussion are as follows:

Excerpt 9

Teacher: [What do we compare first?]

Students: Coffee houses.

Teacher: [How many coffee houses? Let's count how many of them.] How many?

Some students answered the question.

Student A: [Six or seven?]

Student P: [Six.]

Teacher: [Oh! It is countless.]

Then, the teacher went to the point of the survey design.

Teacher: [When we design the survey, what do we count? What do we compare?]

Students were murmuring.

The teacher explained that they needed to divide the survey into different sections addressing such topics as the opinions on atmosphere, price, and taste. The class continued the discussion as shown below.

Teacher: [Let's think! If we have to do a survey, which coffee house do we vote as the number one for the atmosphere?]

Student A: The *Balcony Kiss*. (Other students answer quietly)

Teacher: [For the atmosphere, we may vote for the Balcony as the number one.]

The teacher continued asking the next question.

Teacher: [For price, which coffee house do we vote for?]

Student B: *Chapayom* (Other students were murmuring)

Finally, the teacher asked another question on the design of the survey.

Teacher: [For taste, which coffee house do we vote for?]

For the last question, several students were contributing their opinions, but they were not intelligible to me. They gave confidently different names of coffee houses. Then the teacher explained that the data of this aspect were various because people had different favorite tastes of coffee.

The excerpt above shows that if the topics of discussions were familiar to the students, ones that they could be a part of, such as a UBU student, an EC student, and a customer, the students' verbal participation was clearly high. Their participation occurred promptly and frequently. Unlike the discussions of something that they did not have experienced or they were not interested in, where their participation was limited. Therefore, the familiarity of the topics was related to the degree of students' participation in classroom discussions.

Grammar and language usage-related topics. The last topic was beyond the course content but it generally occurred while the class was having discussions. Grammar and language usage-related topics included

discussions of technical terms, vocabulary, and grammatical points. Pronunciation was also included. When the new course-related content topics were introduced to the class, the teacher regularly asked the class for definitions of words such as *endanger*, *correlation*, *causation*, and *manipulate*. When the students answered questions and shared their ideas, the teacher began discussing grammatical uses such as how to use singular and plural nouns, comparative adjectives, and punctuation. The excerpt below illustrates a discussion of how to use punctuation. Each group was asked to give a research question to examine the most popular singer on a TV show. Several groups gave their research questions with the same preposition *between*, so the teacher started to discuss another option to change the question.

Excerpt 10

Teacher: How are you going to collect data? (Asked a group)

Student A: Our question is who is more popular, *E-Ka Dam* or *Durian*? comma kon (She ended up a Thai word “kon” which meant “before” (to separate clause)

Teacher: Who is more popular? [Then what do we use?] (paused) [That group, what did I tell you if we did not use “*between*”] (the teacher pointed to another group at the back) [did you forget?]

Student B: Among

Teacher: [Which punctuation mark do we use?]

Students: Comma (answered by some of the students)

Students: Colon (answered by some of the students)

Student A: [Colon or semi(colon)?] (talked to friend beside him)

Student B: Colon

Teacher: [It is *colon*. (Someone) still uses a comma.] (She said that while some students kept choosing “comma”).

The teacher added another question.

Teacher: [Then, what do we use (between) *and*, and *or*?]

Several students verbalized both choices audibly. Most of them answered “or” and spoke louder and louder. However, the teacher did not give them the correct answer and she told them to find it themselves.

Furthermore, when the teacher asked them to pronounce some words, they were not confident. The excerpt below occurred when the teacher asked the students how to pronounce the commonly mispronounced word “determine”. She gave an example sentence to the class and the discussion was as follows:

Excerpt 11

Teacher: The goal of this research is to de... [what is it?] (She wrote the word “determine” on the whiteboard)

Students: (Murmuring)

Teacher: De...? De...? Deter...? Deter..?

Teacher: Petchy, deter... [what is it?] (Called on a student)

Teacher: Determine (Gave the correct pronunciation)

After the teacher gave them the right pronunciation, the students were laughing. The teacher continued pronouncing other mispronunciation words.

Teacher: determine, examine (the teacher pronounced the final syllable as the possessive pronoun “mine”)

Students: (Laughing)

Teacher: When (you) see this word, undermine. (She pronounced the final syllable as *min*)

Students: (Continued laughing)

I also found that when the teacher introduced the class to new words. Some students repeated the teacher’s pronunciation quietly with him/herself. These actions show that they were not confident to pronounce some words. Therefore, they paid attention to the correct pronunciation and practiced in the classroom.

Moreover, the grammar and language usage-related topics were not initiated by the teacher only. The students also discussed this topic among themselves. In a class meeting, the class discussed methods of reporting findings. The teacher asked the class the importance of examples of findings. A student gave her idea to her friend beside her. The details were as follows:

Excerpt 12

Student G: To make our point clear, clearer.

Student U: More clear.

Student G: [*More clear or clearer*]

Student U: Clear.

Based on my observation, when the teacher initiated discussions of vocabulary and grammatical points, the students paid attention. Some of them answered the questions and some took notes on their handout or notebook. The class was not silent when they discussed grammar and language usage-related topics. These topics also appeared in student group discussions. So, discussions of grammar and language usage-

related topics implied the students' awareness of language uses as language learners.

I found that the differences in discussion topics were an important reason for the students' participation or lack of it. The students could participate and talk spontaneously on topics that were familiar to them such as day-to-day activities and so forth. Their participation in discussions was limited when they discussed course content-related topics or academic topics. For example, Student V reported that her participation went down when the class discussed the lessons of the day and her participation went up when the topics were related to something that she knew and experienced previously. She said that "It was because of something that we did not know, (and) were not familiar with. If I saw (something) a lot, I knew a lot. If I knew (something) a bit, my participation through answers and discussions decreases. It decreased our potential because I did not know it." Then, I asked her about the topics that she could discuss to a great degree. She replied, "Talking about the poor, I could imagine. I was one of them. I could imagine clearly. When the teacher talked about the flood, I understood because I was one of the volunteers. I knew their real problems. I knew how they were in the situation. It was because I was a part of the situation. I saw it with my own eyes. I could recall it. So, I was confident when I answered the questions. It was 100 percent sure."

Discussions

Based on my findings, the degree of students' participation in classroom discussions was related to different characteristics including the size, question type, and topic of discussions. This points to the students' lack of background knowledge, critical thinking skill, and as potential contributors to the degree of their engagement in classroom discussions.

Participation in classroom discussions

According to the different degree of students' participation in the whole-class and group discussion, student-to-student and teacher-to-student relationships affect participation. Whole-class discussions display teacher-to-student relationships and group discussions display student-to-student relationships. As the findings have shown, the teacher-to-student relationship is limited. As I said above, the teacher-initiated discussions where the class was asked several questions, which the students answered, the degree of the students' participation was not consistent in the whole-class discussions. The students sometimes kept silent or gave answers quietly. Based on my interviews, most of the students did not participate much in the whole-class discussions. Voluntary responses to the teacher's questions were rare. Moreover, some students reported that they had never asked or answered any questions in the whole-class discussions.

However, the students' participation in group discussions was prompt and spontaneous either in their chosen or random groups. Based on my findings, all students were involved in group discussions. They shared their understanding with each other. They asked and answered each other's questions. Their turns talking were natural. In addition, closeness among group members seemed to have influenced their amount of participation. Participation in the chosen groups with close friends encouraged them to talk much and independently, but it was difficult for some students to show disagreement with others. Participation in random group discussions provided more opportunities to get different ideas, share their opinion, and debate with others.

Students' engagement in both the whole-class and group discussions shows social interaction in the classroom. Vygotsky (1962) claims that people learn through interaction with others including parents, teachers, peers, and experts. In classroom discussions, the

interaction between the teacher and the students, and students and students, supports students learning through the course. As Pica, Lincoln-Porter, Paninos, and Linnell (1996) also stated, “Language learners are frequently and increasingly each other’s resources for language learning.” Moreover, friendship among students in the classroom supports crucial learning skills like cooperation, reciprocity, effective conflict management, intimacy, commitment, and self-disclosure (Hartup, 1992; Blatchford & Baines, 2010). On the other hand, friends usually distract others in classroom engagement (Hamm & Faircloth, 2005).

Lack of background knowledge

Based on my analysis, different discussion topics garnered different levels of students’ participation. The topics can be characterized as *course content-related topics*, *topics not directly related to course content*, and *grammar and language usage-related topics*. Topics related to the concepts in the handout received the least amount of students’ engagement. Students struggled with topics that they are not familiar with. In terms of the other two topics, students are able to participate promptly. It is probably because the topics are close to their daily life. As language learners, they pay attention to grammar. So, their participation occurs frequently with the grammatical points.

Background knowledge is important for learning because it influences students’ engagement. To follow the content and any topics, students’ knowledge is needed. As the interviewees have reflected, they can participate more in the discussion if the topics are familiar to them. Background knowledge helps to build confidence to share ideas. It is understandable that they are not confident when they have to discuss topics about which they do not have prior knowledge. Ambrose, Bridges, Lovett, DiPietro, and Norman (2010) state that students’ background

knowledge can either help or hinder their learning. They claim that students come to the class with their prior knowledge which includes a combination of facts, concepts, models, perceptions, beliefs, values, and attitudes. Their knowledge may be appropriate or inappropriate for different contexts. The authors further emphasize that if the students have insufficient knowledge for the task or learning situation, it might impede learning new things. Furthermore, Bui (2014) found that topic familiarity encouraged more fluent L2 language.

Conclusion

The study explored the nature of students' participation in classroom discussions. It also examined students' reflection on classroom discussions. The amount of their participation was related to several characteristics including the size, question type, topic of discussions. Teacher-to-student and student-to-students relationships, lack of background knowledge, and lack of critical thinking skills seemed to influence the ways the students participated in classroom discussions. However, students' participation did not depend on any single aspect. There is no dominant factor. In a discussion, participation can be related to many aspects. Moreover, a student's engagement is based on different reasons at different times. In addition, this study shows that classroom discussion is an alternative way of teaching in the EFL classroom. The interaction between teacher-student and student-student supports the students' learning process. Everybody in the discussion can be a source of learning for each other.

Limitations of this study

The research study suffers from methodological limitations. The observations were done by myself only, and therefore the study was

limited by ability to gather data from different angles and seating areas in the classroom.

Recommendation for further study

Given the findings in this study, several dimensions should be explored in detail. Further research could examine students' participation as a longitudinal study to see their development. Moreover, students' grade results and teachers' reflection should be examined. Another aspect is doing research on students' using English in EFL classroom and signs of L2 learning process in classroom discussions.

References

- Ambrose, S., Bridges, M., Lovett, M., DiPietro, M., & Norman, M. (2010). **How learning works: 7 research-based principles for smart teaching**. San Francisco: CA: Jossey Bass.
- Blatchford, P. & Baines, E. (2010). "Peer relation in school", In **International Handbook of Psychology in Education**.K. Littleton, C. Wood and Kleine Staarman (Editors). Bingley, UK: Emerald.
- Brookfield, S., & Preskill, S. (1999). **Discussion as a way of teaching: Tools and techniques for democratic classrooms**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Bui, H.Y.G. (2014). "Task readiness: Theoretical framework and empirical evidence from topic Familiarity, strategic Planning, and proficiency levels", In **Processing perspectives on task performance**. P. Skehan (Editor). (p. 63–94). Amsterdam: John Benjamins.

- Bygate, M., Skehan, P., & Swain, M. (2001). "Introduction", In **Researching Pedagogic Tasks: Second Language Learning, Teaching and Testing**. M. Bygate, P. Skehan, & M. Swain (Editor). (p. 1-20). New York: Pearson Education Limited.
- Education First. **The world's largest ranking of countries and regions by English skills**. <https://www.ef.co.th/epi/>, November 5, 2019.
- Ewens, W. (2000). "Teaching using discussion", In **Classroom communication: Collected readings for effective discussion and questioning**. R. Neff and M. Weimer (Editors). (p. 21–26). Madison, WI: Atwood Publishing.
- Hamm, J. V., & Faircloth, B. S. (2005). "The role of friendship in adolescents' sense of school belonging", **New Directions for Child and Adolescent Development**. (p. 61–78).
- Hartup, W. W. (1992). "Friendships and their developmental significance", In **Childhood social development: Contemporary perspectives**. H. McGurk (Editor). (p. 175–205). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Hayes, D. (2008). "Becoming a teacher of English in Thailand", **Language Teaching Research**. 12(4): 471–494.
- Hayes, D. (2010). "Language learning, teaching and educational reform in rural Thailand: an English teacher's perspective", **Asia Pacific Journal of Education**, 30(3): 305–319.
- King J. (2016). "Introduction to the Dynamic Interplay between Context and the Language Learner", In **The Dynamic Interplay between Context and the Language Learner**. King J. (Editor). London: Palgrave Macmillan.
- Krashen, S. D. (1981). **Second language acquisition and second language learning**. Oxford: Pergamon Press.

- Kulsirisawad, P. (2012). “Students’ perceptions on the integration of peer feedback on grammatical errors in the EFL writing classroom”, **Manusat Paritat: Journal of Humanities**. Forthcoming.
- Long, M. H. (1983). “Native speaker/non-native speaker conversation and the negotiation of comprehensible input”, **Applied Linguistics**, 4:126–141.
- Long, M. H. (1996). “The role of the linguistic environment in second language acquisition”, In **Handbook of second language acquisition**. W. C. Ritchie & T. K. Bhatia (Editors). (p. 413–468). New York: Academic Press.
- Mackey, A. (1999). “Input, interaction, and second language development: An empirical study of question formation in ESL”, **Studies in Second Language Acquisition**. 21, 557-587.
- Mackey, A. **Input, interaction, and corrective feedback in L2 learning**. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Mustapha, S. M., Rahman, N. S. N. A., & Md Yunus, M. (2010). “Factors influencing classroom participation: A case study of Malaysian undergraduate students”, In **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. 9: 1079-1084.
- National Institute of Educational Testing Service. **O-Net Statistic**. <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3865>, October 12, 2019.
- Pica, T., Lincoln-Porter F., Paninos, F. & Linnell, J. (1996). “Language learners’ interaction: How does it address input, output and feedback needs of L2 learners?”, **TESOL Quarterly**. 30(1): 59-84.
- Rujivanarom, P. **School system’s failure to teach logical thinking linked to low PISA scores**. The Nation. <http://tinyurl.com/l68ugux>. October 20, 2019.
- Stone, G. (2017). “Implementation of Critical Literacy for English Writing Classes in the Thai Context”, **The New English Teacher**. (11)2: 65-76.

- Swain, M. (1985). Communicative competence: Some rules of comprehensible input and comprehensible output in its development. In **Input in second language acquisition**. S. Gass, & C. Madden (Editors). (p. 235-253) Rowley, MA: Newbury House.
- Swain, M., & Lapkin, S. (1995). “Problems in Output and the Cognitive Processes They Generate: A Step towards Second Language Learning”, **Applied Linguistics**. 16: 371-391.
- Vygotsky, L. S. (1987). “Thinking and speech”, In The collected works of L. S. Vygotsky. Robert W. Rieber and A.S. Carton (Editors). New York: Plenum.
- Vygotsky, L. S. (1962). Thought and Word. In **Studies in communication: Thought and language**. L. Vygotsky & E. Hanfmann, G. Vakar (Editors), (p. 119–153). MIT Press.
- Weaver, R. R., & Qi, J. (2005). “Classroom Organization and Participation: College Students’ Perceptions”, **The Journal of Higher Education**, 76(5): 570–601.
- Witherspoon, M., Sykes, G., and Bell, C. (2016). **Leading a classroom discussion: definition, supportive evidence, and measurement of the ETS national observational teaching examination (NOTE) Assessment Series**. Research Memorandum No. RM-16-09. Princeton, NJ: Educational Testing Service.